

NORGES BANK

1975 / 2

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

010057VPA

1947-1948

1949-1950

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INN H O L D

- 75 I dette nummer
- 77 Strategi for en konjunkturoppgang
v/Hermod Skånland
- 79 Kredittoversikt
- 84 Valutaoversikt
- 90 Utbygging av bankstatistikken
v/Jon Petter Holter
- 96 To minnemynter i 1975
- 97 Norges Banks statistikk over bankenes likviditet
v/Brynjolv Vollan
- 104 Intervjuundersøkelse om betalingsvaner
v/Asbjørn Fidjestøl
- 111 Dr. jur. Arnold Ræstads minne hedret
i Norges Bank
- 113 Kredittoversikt 1974
- 131 Gjeldende kredittbestemmelser
- 135 Konjunkturindikatorer
- 139 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland, Pengepolitisk avdeling
Redaksjonsutvalg: Einar Forsbak, Pengepolitisk avdeling,
Martinus Haisen, Bank- og utlånsavdelingen,
Bjarne Hansen, Valutaavdelingen,
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen og
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Pengepolitisk avdeling,
Boks 336 Sentrum, Oslo 1
Telex: 19888 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Sats og trykk: Petlitz Boktrykkeri As
Design: Anisdahl/Christensen

I dette nummer

Dette nummer er i likhet med fjorårets andre hefte av Penger og Kreditt blitt meget omfangsrikt. Det kommer blant annet av at vi har tatt med en oversikt over kredittinstitusjonenes virksomhet i det foregående år. En slik oversikt var tidligere med som en egen del i Norges Banks årsberetning. Etter at banken fikk sitt eget tidsskrift, har vi sett det som en fordel å publisere dette stoffet i Penger og Kreditt.

Vi innleder denne gang med noen synspunkter på opplegget av den økonomiske politikk i den konjunkturfase vi nå må regne med å gå inn i. Fra tid til annen, når vi mener det er grunn til det, vil vi bruke den anledning Penger og Kreditt gir, til å gi uttrykk for synspunkter på aktuelle økonomiske spørsmål.

Behovet for bankstatistikk er økende. Det skyldes i første rekke at de forhold som primærmaterialet beskriver, er under rask utvikling, men også at formålene som de statistiske oppgavene skal tjene, blir stadig flere og mere omfattende. Både fra myndighetenes og de enkelte bankers synspunkter er det ønske om bedre statistikk som grunnlag for den økonomiske planlegging og for bruken av kredittpolitiske virkemidler. Det er også behov for bedre statistikk som grunnlag for myndighetenes kontroll med bankenes virksomhet.

Bankstatistikken er derfor under omlegging. Fra januar i år skjedde det en betydelig utbygging, og ytterligere utvidelser er planlagt neste år. I en artikkel i dette nummer har *Jon Petter Holter* gitt en redegjørelse for det som skjer på dette området.

Det blir gitt en kort omtale av de to 5-krone-mynter som blir utgitt i år for å markere krone-jubileet og utvandrer-minnet.

I forrige nummer gav vi en omtale av pengemengdestatistikken (eller publikums likviditet) i Norges Banks statistikk og av hva den kan nyttes til. Denne gangen blir det redegjort for en annen viktig tabell som offentliggjøres i Penger og Kreditt, nemlig tabell 6, som gjelder bankenes likviditet.

Det er nødvendig at myndighetene til enhver tid har oversikt over likviditetsutviklingen i bankene og over de faktorer som virker inn på banklikviditeten. Dette fordi de generelle virkemidler som nyttes i den kredittpolitiske styring, tar sikte på å påvirke utlånsutviklingen i bankene via deres likviditet.

Brunjolv Vollan forklarer hvorledes tabell 6 og Norges Banks øvrige likviditetsoversikter er bygget opp, samt redegjør for de forskjellige komponentene i dem. Oppbyggingen gjør det mulig å finne hvor likviditetsendringer skriver seg fra. I tillegg

til å gi et grunnlag for vurdering av den aktuelle situasjon, gir oversiktene visse muligheter for å anslå utviklingen framover.

Det er fortsatt en undersøkelse av konsumkreditter og folks betalingsvaner. Den ble gjennomført av Statistisk Sentralbyrå etter oppdrag fra Norges Bank, blant annet fordi Betalingsformidlingsutvalget hadde behov for bedre bakgrunnsmateriale på dette felt.

Asbjørn Fidjestøl skriver om undersøkelsen og de resultater den gav, — på hvilken

måte folk får sine inntekter utbetalt, — hvor vanlig det er å bruke sjekk, — hvor store kontantbeholdninger man sitter med, — om gjeldsforhold m.v.

Et maleri av dr. jur. *Arnold Ræstad* ble avduket i Norges Bank i april i år. Vi gjen-gir talen som *Knut Getz Wold* holdt ved den anledning.

Omleggingen ved siste årsskifte har ført til at bankstatistikken er blitt betydelig for-sinket. Tabellene bak i heftet gir derfor i hovedsak oppgaver pr. 31. desember 1974.

Strategi for en konjunkturoppgang

Siden omkring 1960 har aktiviteten i norsk økonomi vært nesten upåvirket av de internasjonale konjunkturer. Dette er i seg selv oppsiktsvekkende i et land med så sterk internasjonal orientering som vårt. Så lenge konjunktursvingningene ute var moderate, kunne en slik politikk lykkes med en rimelig kombinasjon av hell og evne til tilpasning av den innenlandske økonomi, uten at det slo alt for sterkt ut i underskottet overfor utlandet.

Å opprettholde full sysselsetting også under det alvorligste tilbakeslag som den industrialiserte verden har opplevd siden mellomkrigstiden, har bare vært mulig med en langt sterkere vilje enn før til å akseptere underskott overfor utlandet. Ser vi bort fra skipsfart og oljevirkosomhet, har «fastlands-Norge» en gjeldsøkning overfor utlandet som i 1975 er beregnet til 4,6 % av bruttonasjonalproduktet (fortsatt eksklusive skipsfart og oljevirkosomhet), mens tilsvarende tall under konjunkturtilbakeslagene i 1968 og 1971 var henholdsvis 0,9 og 1,9 %. De oljeinntekter vi venter å få i kommende år har gjort at viljen til å øke vår nettogjeld denne gang heldigvis har vært godt støttet opp av evnen.

Opprettholdelsen av sysselsettingsnivået har ikke bare forutsatt store underskott overfor utlandet. Det har også bidratt til en pris- og kostnadsøkning som nå truer med å bli sterkere enn hos våre viktigste handels-

partnere og spesielt sterkere enn dem vi er i valutamessig samarbeid med.

Selv om Norge hittil har lyktes i å komme heldig gjennom dette konjunkturtilbakeslaget, kan vi ikke vente at utviklingen skal være upåvirket av det som skjer i andre land. Når den sesongkorrigererte arbeidsløshet på ettervinteren er beregnet til 1 %, er dette riktignok noen tiendedeler høyere enn tidligere, men i internasjonal sammenheng er det likevel særdeles lavt. Selv vårt naboland Sverige, som er blant de få land som har ført en liknende politikk som Norge, har en arbeidsledighet som er en halv gang til så høy.

De fleste industrialiserte land som betalingsmessig har evne til det, har gjennom de senere måneder vært i ferd med å revidere sin politikk med sikte på å stanse nedgangen og bringe sin økonomi inn i en ny ekspansjon. Internasjonalt diskuterer man ikke i dag *om* vi står overfor et konjunkturuomslag, men *når* det vil inntreffe. Noen mener at de toneangivende land allerede er i ferd med å passere bunnen, andre at omslaget vil komme i løpet av annet halvår, og de mest pessimistiske at det først vil komme i begynnelsen av 1976. Norsk økonomi ligger gjerne noe etter i konjunkturutviklingen, men vi må regne med at senest i løpet av kommende vinter vil et omslag i de internasjonale konjunkturer ha blitt følgbart også hos oss. Denne situasjon stiller

myndighetene overfor den mest krevende oppgave i konjunkturpolitikken.

Konjunkturpolitikk er mer enn noe annet et spørsmål om å treffe tiltak av passende styrke på et riktig tidspunkt. Overfor et tilbakeslag må stimulerende tiltak treffes tidnok til at de kan begynne å virke når den konjunkturbestemte etterspørsel svikter. Slike tiltak møter som regel liten motstand fordi de stiller økte midler til disposisjon for forbruk og investering. Vanskeligere er det å opphøre med stimulerende tiltak mens ledighetstallene enda stiger, og det stadig kommer nye meldinger om bedriftsinnskrenkninger og sviktende ordretilgang. Men fortsetter man med nye generelle tiltak inntil oppgangen har meldt seg, vil virkningen komme som et tillegg til etterspørselen når økonomien igjen er på veg oppover.

Det er all grunn til å holde seg dette for øye i dagens situasjon. Statsbudsjettet for 1975 har allerede bidratt til en sterk stigning i konsumetterspørselen, men som vanlig vil statens finanser virke mer ekspansivt

utover høsten enn tidligere på året. Til tross for prisstigningen får vi en usedvanlig sterk stigning i forbrukernes disponible realinntekter, og den lønnsøkning vi nettopp har fått, bidrar til å holde veksten i konsumetterspørselen oppe utover året. Det er i løpet av våren gjennomført lettelser overfor bankene i flere trinn, og man er innstilt på fortsatt å sørge for at likviditeten i bankvesenet ikke blir strammere enn forutsatt. Dette er forhold som vi neppe har sett utslagene av enda i statistikken, men som vi må vente vil gjøre seg gjeldende i månedene som kommer. De vil bidra til at vi fortsatt vil kunne få en gunstigere realøkonomisk utvikling med et høyere aktivitetsnivå enn nesten alle andre land. Skal vi kunne opprettholde dette forsprang, blant annet ved ikke å få en dårligere kostnadsutvikling enn våre konkurrenter, vil det i tiden fremover bli like nødvendig å vise varsomhet som dristighet i konjunkturpolitikken.

H. S.

Kredittoversikt

Konjunkturutviklingen

Det har funnet sted en klar svekkelse av den spesielle høykonjunktur som norsk økonomi opplevde i fjor. I første rekke er det de indikatorer som gjenspeiler utenlandsetterspørselen som viser nedgang, men også den indeks som benyttes til å sammenfatte utviklingen (den såkalte spredningsindeks) har vist et markant fall etter at et toppunkt ble nådd ved utgangen av 1973. Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer indikerer også at det har funnet sted en klar svekkelse i konjunktorene, men at konjunkturutsiktene ved utgangen av første kvartal syntes å bli bedømt noe mindre pessimistisk enn ett kvartal tidligere. I meste parten av fjoråret var det fortsatt sterkt press i norsk økonomi, og konjunktursvekkelsen virket i første omgang ikke særlig inn på aktivitetsnivå og sysselsetting. I første kvartal 1975 var det imidlertid et fall i indikatoren som måler stramheten i arbeidsmarkedet. Ifølge denne indeks må en tilbake til 1969 for å finne et mindre stramt arbeidsmarked. Konjunkturutsiktene for resten av året er mer usikre enn vanlig. Dette gjelder særlig utenlandsetterspørselen, men også i betydelig grad enkelte av de innenlandske etterspørselskomponenter. Sannsynligheten taler imidlertid for at de stimuleringsiltak som er truffet her i lan-

det, vil være tilstrekkelige til å hindre at de stagnasjonstendenser som gjør seg gjeldende, får for stor virkning på aktivitetsnivå og sysselsetting. På den annen side tilsier tidligere erfaringer at utslagene på arbeidsmarkedet av et fall i spredningsindeksen kommer med betydelig etterslep.

I den nåværende konjunktursituasjon knytter det seg særlig stor interesse til investeringsplanene i industrien. Februar-tellingen viste at bedriftene fortsatt planla en sterk økning i investeringene i 1975 (nær 40 % høyere enn planlagte investeringer for 1974 registrert ett år tidligere målt i verdi). Dette var riktig nok en vesentlig lavere økning i planene enn den som ble registrert i november (70 % økning). Investeringsplanene er fremdeles så store at realinvesteringene minst tilsvare anslaget i nasjonalbudsjettet. Detaljomsetningsvolumet indikerer at et sterkt oppsving i konsumetterspørselen satte inn i fjor høst. Selv om denne for en stor del rettet seg mot importvarer, blant annet biler, er det sannsynlig at konsumetterspørselen er i ferd med å bli den viktigste vekstfaktoren i den innenlandske økonomien. Den svake utviklingen i etterspørselen fra utlandet kommer klart fram i volumtallene for vareeksporten, som viste sterk nedgang første kvartal. Industriproduksjonen, veiet, i våre viktigste markedsland har vist en negativ årsrate helt

siden sensommeren i fjor, og nedgangen ser ut til å ha forsterket seg.

En spesiell usikkerhet knytter seg til lagerinvesteringene. Nasjonalbudsjettet regner med en viss nedgang i lagertilveksten i 1975, sammenliknet med 1974. Lageroppbyggingen skjøt fart fra tidlig i fjor høst, og tendensen ble forsterket i første kvartal i år.

Den innenlandske byggeaktiviteten nådde toppen rundt midten av fjoråret. I begynnelsen av 1975 var veksttakten i igangsatte bygg kommet ned på omtrent samme nivå som ved innledningen til «byggeboomen». Utviklingsmønsteret er i hovedsak det samme både for boliger og bygg i bergverk og industri. Også for bygg under arbeid har det vært en synkende tendens i de siste månedene.

Allerede fra annet halvår i fjor viste ordretilgangen til industrien verdimessig stagnasjon, og følgelig volummessig nedgang. Samtidig gikk verdien av den totale ordrebeholdning ned fra og med fjerde kvartal, og med en klart forsterket nedgang i første kvartal i år. Verdien av investeringsvareordre har vist stigning helt siden 1973, og det var reduserte beholdninger av eksportvareordre, og da spesielt transportmidler (skip) som var avgjørende for totalutviklingen.

Produksjonsutviklingen i industrien synes å være preget av stagnasjonstendenser. Siden tredje kvartal i fjor har vekstraten for industriproduksjonen vært for nedadgående, og i første kvartal er det registrert nedgang i industriproduksjonen. Det ser ut til å ha vært en særlig sterk nedadgående tendens for eksportvareproduksjonen. Siden påsken falt i mars i år, er det imidlertid vanskelig å vurdere industriproduksjonstallene for de siste månedene.

Arbeidsmarkedet er i ferd med å bli mindre stramt. Siden midten av fjoråret har ledige plasser vært for nedadgående. Denne trenden er blitt forsterket siden årsskiftet. Utslagene i arbeidsløshetsprosenten er fremdeles små, og for tre-måneders perioden februar—april er sesongkorrigert arbeidsløshetsprosent beregnet til 1.

Mens prisstigningen under mesteparten av fjoråret hadde en veksttakt på 10 % eller mindre på årsbasis, førte prishoppet i januar til vesentlig høyere prisstigningstakt i de første månedene av 1975 (ca. 14 % i seks-månedersperioden fram til april). Samtidig er mindrerøkningen sammenliknet med våre viktigste handelspartnere, redusert til null. Den gradvise lukkingen av dette gapet henger naturlig nok sammen med den særegne norske konjunkturutviklingen og inntektsoppjøret. Gjennomsnittlig timelønn i industrien økte med hele 27 % fra første kvartal 1974 til første kvartal 1975.

Kredittopplegget for 1975

I det reviderte nasjonalbudsjett som ble lagt fram i begynnelsen av mai, ble det foretatt

Teksttabell 1. Endring i kredittrammen for 1975 (Mill. kroner)

	Opprinnelig budsjett	Revidert budsjett
Forretningsbanker	3 200	3 500
Sparebanker	2 700	2 800
Statsbanker m.v.	4 900	5 150
Private finansieringsselskaper	300	300
Skadeforsikring	150	200
Livsforsikringsselskaper m.v.	900	1 100
Obligasjonsmarkedet og kredittforeninger	2 600	2 700

betydelige endringer i kredittopplegget for 1975. Rammene for kreditt-tilførsel fra norske kredittinstitusjoner og over det innenlandske obligasjonsmarkedet ble til sammen regulert opp med 1 000 mill. kroner. Endringene fremgår av teksttabell 1.

Disse oppjusteringene er særlig begrunnet med økt behov for kreditter til finansiering av lageropplegg av egne produkter. Slike lageropplegg anses å være en hensiktsmessig måte å holde virksomheten i gang på i bedrifter som får reduserte eksportmuligheter. Det er også forutsatt at bedriftenes egenfinansieringsevne for investeringer i 1975 vil bli dårligere enn antatt i fjor høst.

Store variasjoner er også foretatt i anslagene for kapitalinngang fra utlandet. Disse har imidlertid stort sett sammenheng med forhold som vedrører oljevirksomheten og skipsfartssektoren og vil neppe ha særlig store konsekvenser for innenlandske penge- og kredittforhold. I likhet med i det opprinnelige budsjett antar en at driftsunderskuddet overfor utlandet vil overstige samlet netto kapitalinngang med 800 mill. kroner, og at det følgelig vil skje en reduksjon i bankenes eller Norges Banks valuta-beholdninger.

Oppjusteringen av rammene for innenlandsk kreditt-tilførsel innebærer ikke at den samlede tilførsel av likviditet til publikum i 1975 vil bli større enn forutsatt i det opprinnelige budsjett. Dette skyldes at anslaget på likviditetsinndragningen ved stats- og trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er justert kraftig opp, noe som igjen har sammenheng med at inntektsoverskuddet for 1974 viste seg å være satt alt for lavt. Beregninger foretatt i Norges Bank, viser at det nye kredittopplegget for 1975 innebærer

en økning i publikums likviditet på 11–12 %, omtrent samme økning som i fjor.

Kredittutvikling og virkemiddelbruk

Selv om presset i norsk økonomi etter hvert har avtatt, er hovedmålet for kredittpolitikken fortsatt å holde igjen på kreditt-tilførselen. Investeringssetterspørselen er meget høy, og konsumeterspørselen har tatt seg sterkt opp i takt med den betydelige økningen i privat disponible realinntekter. Banklikviditeten har vært stram hittil i år, og bankene har i tråd med myndighetenes retningslinjer ført en restriktiv utlånspolitikk.

Bankenes lån i Norges Bank gir et speilbilde av deres likviditetsstilling. Ved siste årsskifte var disse lånene nær 1.9 milliarder kroner, ca. 600 mill. kroner høyere enn ett år tidligere. Fram til midten av april var stort sett bankenes lån i Norges Bank betydelig høyere enn ett år tidligere. Bankenes stramme likviditet i denne perioden, som også var reflektert i en høy interbankrente (10–11 %), har særlig sammenheng med at store inntektsoverskudd for stats- og trygdeforvaltningen førte til meget betydelige overføringer fra bankene til statens og andre offentlige konti i Norges Bank. På den annen side har reduksjonene av primærreservekravene på 2 prosentpoeng fra midten av februar og på 1 prosentpoeng fra 1. april bidratt til at bankenes plikt til å holde likviditetsreserver ble redusert med ca. 1 milliard kroner i perioden fram til utgangen av april.

Fra midten av april har likviditetssituasjonen i bankene sammenlignet med tilsvarende periode i fjor, blitt lettere. Pr.

20. mai 1975 var bankenes lån i Norges Bank ca. 1 750 mill. kroner, mens det tilsvarende tall i fjor var nær 3 milliarder kroner. Denne endring i likviditetsbildet har dels sammenheng med at Norges Bank i løpet av april og de første dagene av mai har tilført likviditet for ca. 600 mill. kroner ved valutakjøp fra bankene, og dels med at likviditetstransaksjoner har vært mindre enn i fjor. Reduksjonen av primærreservekravet med 1 prosentpoeng med virkning fra 1. juni og Norges Banks obligasjonskjøp i forbindelse med nedsettelsen av maksimalsatsen for bankenes obligasjonsbeholdninger (se nedenfor) virker ytterligere til å lette likviditetssituasjonen i år. Forutsetningen i det reviderte nasjonalbudsjett for innskudds- og utlånsutvikling for bankene innebærer at det må tilføres likviditet til bankene i løpet av 1975 ved reduserte primærreservekrav eller Norges Banks obligasjonskjøp for ca. 1,2 milliarder kroner for at bankenes likviditet ved utgangen av året skal være uforandret fra ett år tidligere. Ved tiltak gjennomført hittil i år, har en tilført et beløp som er ca. 500 mill. kroner større enn dette.

Utviklingen i *forretningsbankenes utlån* hittil i år har vært noe ujevn. I januar–februar var den gjennomsnittlige utlånsvekst noe i overkant av det som tilsvarer det daværende årlige måltall på 3 200 mill. kroner, og reduksjonen i primærreservekravet på 1 prosentpoeng fra 1. april, som ble foreslått av Norges Bank i brev av 2. april, var derfor ikke begrunnet med den faktisk registrerte utlånsutvikling, men med at likviditeten var meget stram og ville kunne bringe utlånstallene for kommende måneder under måltallene. I mars var også utlånsøkningen relativt høy, og for de tre

første månedene lå sesongkorrigert utlånsøkning noe over det som tilsvarte det nye måltall på 3 500 mill. kroner for hele 1975. Ved Norges Banks vurdering i begynnelsen av mai av virkemiddelbruken i lys av det reviderte kredittbudsjett ble det derfor ikke foreslått noen umiddelbar endring overfor forretningsbankene. Da utlånstallene for april forelå, viste det seg imidlertid at forretningsbankene hadde hatt en svak utlånsutvikling, og sesongkorrigerte tall for de fire første månedene viste at en lå ca. 200 mill. kroner lavere enn det som tilsvarte en årlig økning på 3 500 mill. kroner. Dertil kom at økningen i bevilgede kassekreditter og byggelån bare var på ca. 750 mill. kroner, hvilket er halvparten av hva som ble bevilget i samme periode i fjor. Selv om veksten i bevilgede kassekreditter og byggelån var unormalt stor i begynnelsen av 1974, tydet utviklingen på at det kunne bli vanskelig å opprettholde en faktisk utlånsvekst i samsvar med kredittopplegget. På bakgrunn av denne utlånsutviklingen og den fortsatt stramme banklikviditeten foreslo Norges Bank i brev av 14. mai at satsene for primærreservekravet for de store sørnorske forretningsbanker skulle reduseres fra 5 % til 4 % fra 1. juni, og at primærreservekravet på 3 % for forretningsbanker med forvaltningskapital under 1 milliard kroner skulle oppheves. Regjeringen fulgte forslagene fra Norges Bank.

Sparebankenes utlån viste en økning i perioden januar–mars som var vesentlig svakere enn det som tilsvarer det nye måltallet på 2 800 mill. kroner for hele 1975. I forbindelse med vurderingen av virkemiddelbruken i lys av det reviderte kredittopplegg for 1975 kom en i Norges Bank til at med den stramme likviditetssituasjo-

nen bankene befant seg i, ville sparebankenes utlånsøkning neppe kunne bli så høy som forutsatt uten tiltak fra myndighetenes side. Sparebankene har ikke vært pålagt primærreservekrav etter 31. mai 1974, og en lempning i henhold til kredittloven måtte derfor gjelde plasseringsplikten. Ved en reduksjon av selve plasseringssatsen ville bankenes utlånsevne først gradvis bli redusert. Gjennom en reduksjon i maksimalsatsen for bankenes obligasjonsbeholdninger i forhold til forvaltningskapitalen ville en derimot forholdsvis raskt kunne få tilført sparebankene midler disponible for utlån. I brev av 2. mai 1975 foreslo derfor Norges Bank at maksimalsatsen fastsatt i kredittlovens § 9, skulle reduseres med virkning fra 1. mai i år fra 30 % til 23 % for både forretningsbanker og sparebanker. For å hindre at tilbudet av frigjorte obligasjoner skulle føre til kursfall, sa Norges Bank seg villig til å foreta de markedsoperasjoner som måtte vise seg nødvendige. Gjennom slike markedsoperasjoner ville banksystemet sikres den forutsatte likviditetstilførsel. Regjeringen fulgte Norges Banks forslag, som innebærer en frigivelse av norske ihendehaverobligasjoner for ca. 350 mill. kroner i sparebankene og for ca. 30 mill. kroner i forretningsbankene. Når maksimalsatsen også ble redusert for forretningsbankene,

hadde dette sammenheng med at en fortsatt ønsket samme sats for begge bankgrupper.

Sparebankenes utlånsøkning tok seg opp noe i april og lå for denne måneden litt over det som rammen forutsetter. For de fire første månedene under ett lå imidlertid sparebankenes utlånsøkning ca. 300 mill. kroner lavere enn det som tilsvarer det årlige måltall på 2 800 mill. kroner.

I fjor høst ble spørsmålet om en sterkere regionalisering av kredittpolitikken tatt opp i brev av 29. november 1974 fra Norges Bank til Finansdepartementet. Blant annet ble det antydning en ordning med innskudd fra Norges Bank i forretnings- og sparebanker i distriktene. På møtet i Norges Banks representantskap i februar ble en slik ordning godkjent, og direksjonen har senere fastsatt en ramme på 70 mill. kroner for slike plasseringer i 1975. Norges Bank har tidligere medvirket til en selektiv kapitaltilførsel til distriktene ved å gi bankene lån på særvilkår med sikte på å avhjelpe spesielle kredittbehov, først og fremst i fiskerinæringen. I første omgang er det særlig banker i Nord-Norge, Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane, deler av Møre og Romsdal samt enkelte av de indre distrikter i Sør-Norge som er aktuelle i forbindelse med den nye innskuddsordningen.

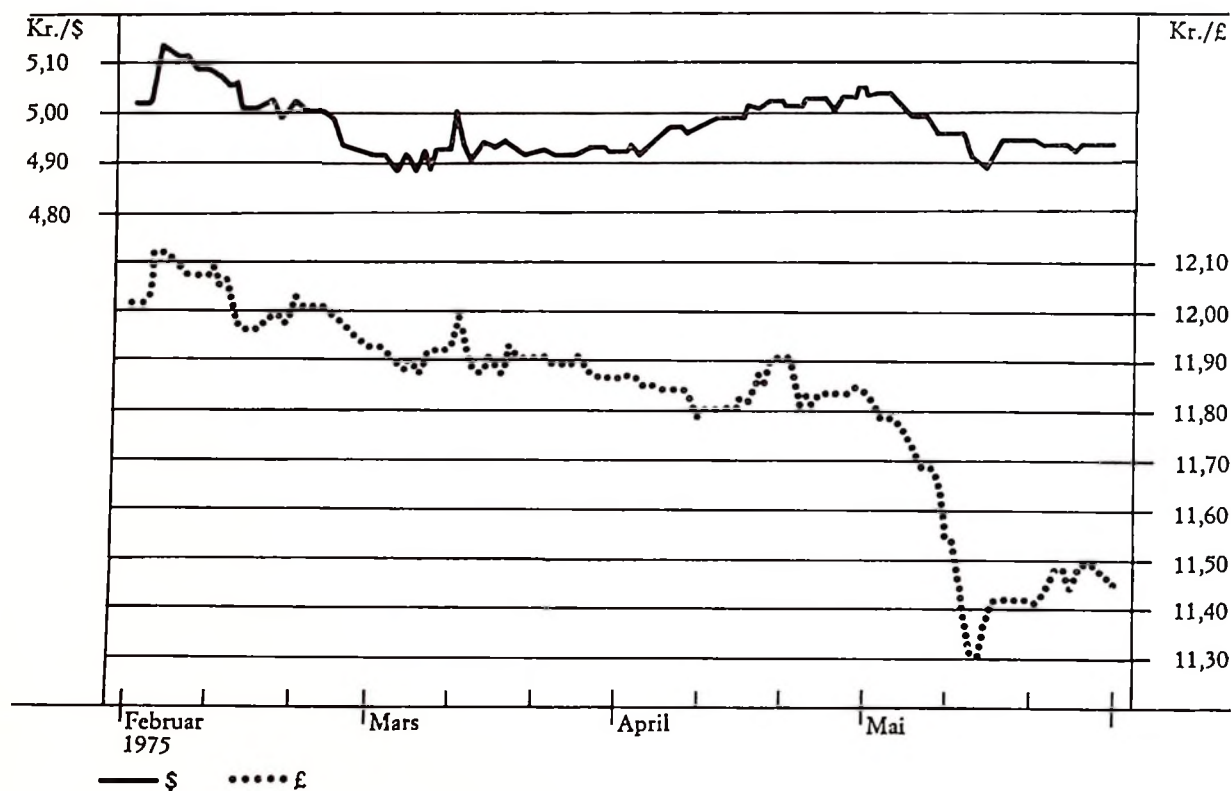
Valutaoversikt

Kursutviklingen i perioden februar–mai 1975

Som en følge av det internasjonale økonomiske tilbakeslag og den lettelse i en del lands pengepolitikk som er gjennomført med sikte på å øke den økonomiske ak-

tivitet, er det skjedd et betydelig fall i den korte renten siden i fjor høst. Rentefallet satte inn noe tidligere og var mer markert i USA enn i Europa. Dette medvirket til dollarens svakhet i valutamarkedene, og i begynnelsen av mars var kursen for US-dollar i Oslo under 4,90 kroner pr. dollar.

Fig. 1. Salgskurser for US dollar og pund sterling i Oslo

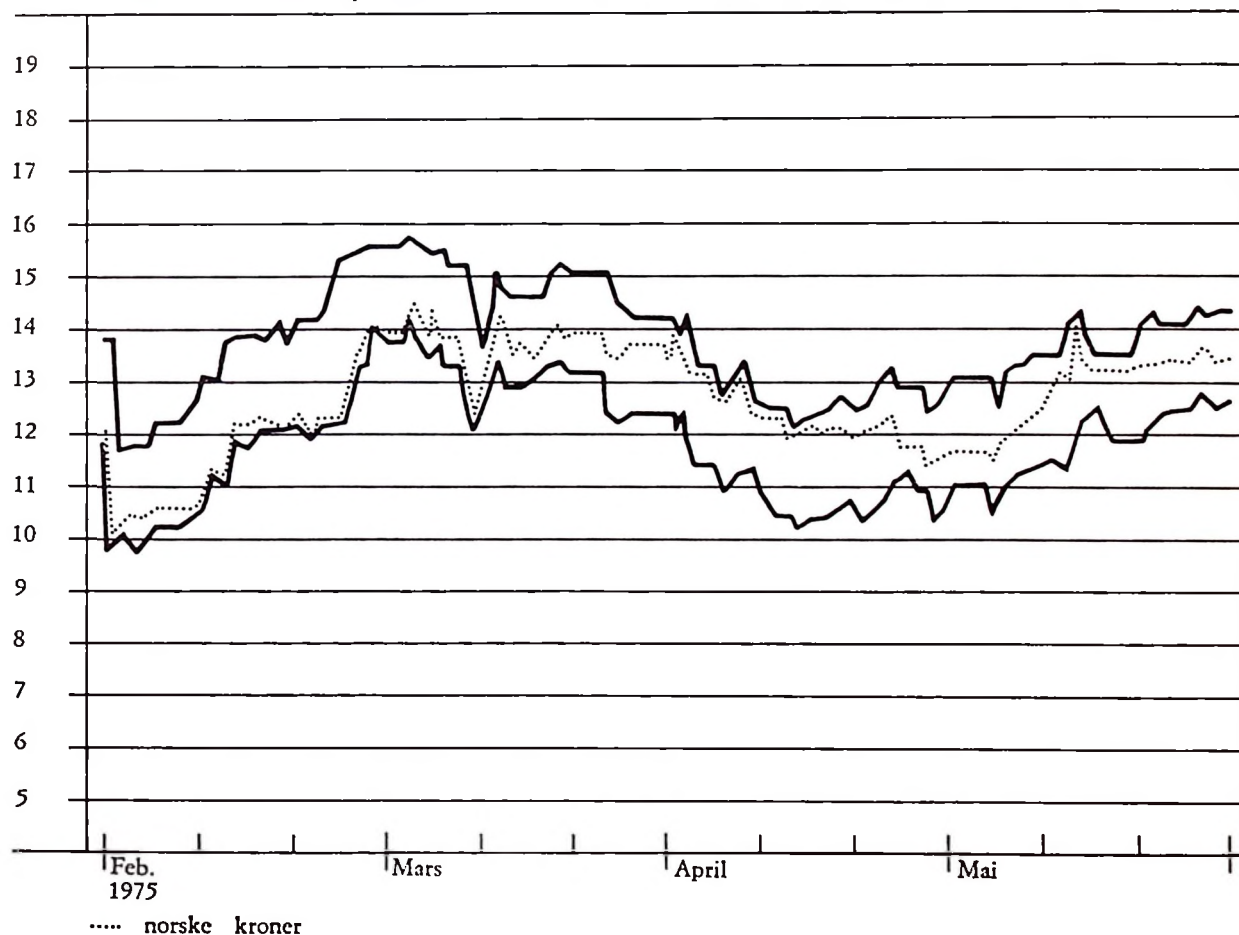

Rentefall på europeiske pengemarkeder, spesielt i Vest-Tyskland, Nederland og Sveits, bidrog i mars til at dollarfallet stanset opp, og i april skjedde en viss styrking av dollarens stilling. I mai ble dollar-noteringene i en periode «trukket ned» av det sterke pund-fallet (se figur 1).

I norsk regning har pund sterling vist fallende tendens siden september i fjor på linje med dollaren. Pund-noteringene sta-

biliserte seg i mars-april i området 11,80–11,90 kroner pr. pund. En markert depresiering av pundet satte imidlertid inn i slutten av april, og i løpet av de to første uker av mai måned falt pund-noteringene i Oslo fra 11,80 til 11,30 kroner pr. pund. På ny har således pund-noteringene satt bunnrekord på Oslo Børs. Pund-fallet kan ses i sammenheng med rentenedgangen i Storbritannia, men må også vurderes på bak-

Fig. 2. Kursutviklingen for «yttervalutaene» i det europeiske valutasamarbeid (norske kroner spesifisert). Prosentvis avvik fra sentralkursen overfor US dollar

grunn av en betydelig usikkerhet med hensyn til landets økonomiske utvikling, særlig markert i forbindelse med fremleggelsen av det nye statsbudsjett i april og før folkeavstemningen om EF-spørsmålet i juni.

Fra å ha ligget på eller i nærheten av bunnen i «slangen» i begynnelsen av året, appresierte kronen gradvis innen «slangen» i løpet av mars, og den lå i begynnelsen av april nær toppen (se figur 2). Senere har kronen stort sett ligget i «slangens» øvre halvdel.

Norske kroner har i firemånedersperioden februar–mai ikke vært involvert i intervensjoner i «slange»-valutaer på de avtalte ytterkursene. Norges Bank har imidlertid i en del tilfelle intervenert i dollar innenfor ytterkursene. Mens norske kroner på transaksjonsbasis ble støttet med «slan-

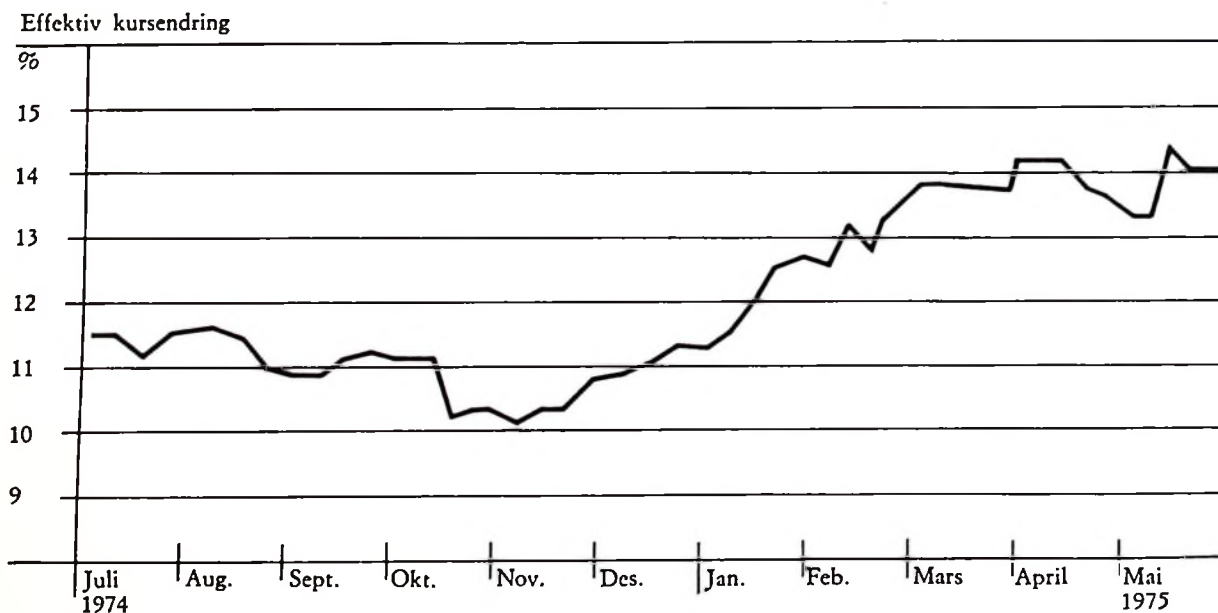
ge»-intervensjoner tilsvarende ca. 480 mill. kroner i januar (registrert på transaksjonsdato), har Norges Bank i februar og mars solgt dollar for henholdsvis 100 mill. kroner og 2,5 mill. kroner. I april og mai er det kjøpt dollar i intervensjonsøyemed tilsvarende henholdsvis 305 og 195 mill. kroner.

Den effektive (veide) appresiering av norske kroner har i store trekk vist tiltakende tendens også i perioden februar–mai, og den var 22. mai 14 % i forhold til sentralkursene i desember 1971 (se figur 3).

Valutareservene

Norges totale netto gull- og valutabeholdninger ble i første kvartal redusert med 755 mill. kroner, og utgjorde pr. 31. mars 9 438 mill. kroner.

Fig. 3. Effektiv kursutvikling for norske kroner. Middelkurs i norsk regning i forhold til Washingtonavtalens (desember 1971) sentralkurser

Nedgangen falt på Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger (— 909 mill. kroner), mens det var en økning i bankenes netto valutabeholdninger på 198 mill. kroner. Andre sektors netto valutabeholdninger ble redusert med 44 mill. kroner.

I første kvartal i fjor var det en økning i de totale netto gull- og valutabeholdninger på nær 800 mill. kroner. Nedgangen i reservene hittil i år må betraktes på bakgrunn av den sterke økning i driftsunderskuddet overfor utlandet. Dette utgjorde i første kvartal i år 3 005 mill. kroner mot 650 mill. kroner i fjorårets første tre måneder. En god del av det økte kapitalbehovet er dekket ved langsiktig kapitalinnngang som i første kvartal i år beløp seg til netto 1 783 mill. kroner; en økning på 1 273 mill. kroner sammenliknet med første kvartal i fjor.

Betrakter en «andre sektors» brutto valutabeholdninger, var det i første kvartal i år en nedgang i deres bankinnskudd i utlandet og beholdning av utenlandske verdipapirer på til sammen 192 mill. kroner. Herav utgjorde nedgangen i rederienes beholdninger 102 mill. kroner. «Andre sektors» beholdninger av bankinnskudd i utenlandsk valuta i norske banker — som i tallene foran er inkludert i bankenes beholdninger — ble redusert med 114 mill. kroner i første kvartal. Herav var det en nedgang i rederienes valutainnskudd på 136 mill. kroner, mens det var en viss økning i forsikringssektors og handels- og industrisektors valutainnskudd.

Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger økte i april måned med 636 mill. kroner. Av økningen forklares vel 280 mill. kroner av inngang ved statens lån i Tyskland (135 mill. tyske mark), mens resten i hovedsak er et resultat av foran-

nevnte dollar-intervensjoner denne måned.

Økningen i de offisielle valutareserver fortsatte i mai, hovedsakelig som følge av intervensjon i valutamarkedet. I årets fem første måneder under ett er det således en økning i Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger på vel 20 mill. kroner.

Valutanoteringene på Oslo Børs

Opphevingen av dollarens gullkonvertibilitet i august 1971 og de etterfølgende endringer i de internasjonale valutaforhold, førte til at Norges Bank trakk seg tilbake fra sin dominerende stilling ved valutakursfastsettelsen på Oslo Børs, og at en gikk over til mer markedsorienterte kurser. Valutanoteringene ble inntil videre i stor grad overlatt til valutabankene som noterte nominelle (uforpliktende) salgs- og kjøpskurser.

Arbeidet med å utforme et nytt reglement for valutakursnoteringen til avsløsning av det gamle reglement som skrev seg fra mellomkrigstiden, ble tatt opp av valutabankene. Et valutautvalg nedsatt av Den norske Bankforening, fremla i desember 1974 et utkast til reglement som var tilpasset den nye situasjon. Etter at Norges Bank hadde avgitt uttalelse om utkastet, ble et nytt reglement for notering av utenlandsk valuta på Oslo Børs godkjent av Handelsdepartementet den 22. april.

Etter det nye reglement bestemmes kursen på den såkalte referansevalutaen — for tiden US-dollar — av bankenes tilbud av og etterspørsel etter valuta. Man forhandler seg fram til én kurs på referansevalutaen for omsetning finner sted. Opplegget kan således betegnes som et tilnærmet auksjons-system, og innebærer at en stor del av va-

lutaomsetningen nå skjer under selve kursfastsettelsen på børsen. Kursene for de øvrige valutaer fastsettes på grunnlag av markedskursen for vedkommende valuta i forhold til omsetningskursen for referansevalutaen.

Noteringen og omsetningen av valuta på Oslo Børs skjer under ledelse av en representant for Norges Bank.

Det nye reglement har som en prøveordning dannet grunnlag for de valutannoteringer som er skjedd på Oslo Børs siden oktober i fjor, og fra årsskiftet er betegnelsen nominell, dvs. uforpliktende, sløffet.

Det europeiske valutasamarbeid

Det har i inneværende år foregått drøftelser om utvidelse av antall land (valutaer) som deltar i «slange»-samarbeidet, og det er skjedd en viss oppmyking i den intervensjonspraksis som følges av «slange»-landenes sentralbanker.

Intervensjonsreglene i det europeiske valutasamarbeid gikk opprinnelig ut på at intervensjoner skulle skje i «slange»-valutaer og kun på ytterkursene. Intervensjoner innenfor ytterkursene skulle bare finne sted rent unntaksvis og etter forhåndskonsultasjoner. Etter hvert ble det imidlertid klart at flere av deltakerne i dette samarbeid ønsket en viss oppmyking av de stive intervensjonsreglene. Både av valuta- og likviditetsmessige årsaker kunne det være ønskelig med en friere adgang til å intervenere innenfor ytterkursene.

Allerede i februar 1974 ble det utarbeidet et forslag til regler for intervensjoner i «slange»-valutaer innenfor «slangens» ytterkurser. Forslaget som også omfattet kre-

dittarrangementer, ble godtatt av alle de deltakende sentralbanker. Det har imidlertid ikke fått noen praktisk betydning. I stedet er deltakerne i dette europeiske valutasamarbeid på uformell basis blitt enige om å tillate intervensjoner i US-dollar i større grad enn tidligere. Forutsetningen er at intervensjonene blir rapportert under de daglige telefonkonsultasjoner mellom sentralbankene.

Det har også vært kontakt mellom EF-landene og de amerikanske myndigheter vedrørende et nærmere samarbeid om valutaintervensjoner.

Oppmykingen av intervensjonsreglene har ført til at landene i det europeiske valutasamarbeidet i de siste måneder, i langt større grad enn tidligere, har nyttet dollar som intervensjonsvaluta. I tillegg til å overholde de avtalte kursmarginer, søker «slange»-landene ved intervensjonen i dollar å begrense de daglige utslag i dollar-noteringene i sine respektive markeder.

I de siste måneder har det pågått drøftinger om eventuell utvidelse av «slange»-samarbeidet. De sveitsiske valutamyndigheter rettet i mars henvendelse til de øvrige «slange»-land med sikte på å drøfte muligheter for tilknytning av sveitsiske franc til det europeiske valutasamarbeid. I de siste måneder har sveitsiske myndigheter på eget initiativ ført en kurspolitikk som har resultert i at sveitsiske franc i forhold til dollar har svinget «i takt» med «slangen».

Franske franc ble i januar 1974 trukket ut av «slange»-samarbeidet og har siden august i fjor i grove trekk fulgt «slangens» svingninger i forhold til dollar på et kursnivå som har ligget 4–6 % under bunnen i «slangen». I april og mai i år har franske franc appresiert merkbart i forhold til

«slange»-valutaene, og den har siden første del av mai i praksis ligget innenfor «slangens» margin på 2,25 %. Den franske president uttalte da også i begynnelsen av mai at den bedre betalingsbalansestillingen ville gjøre Frankrike i stand til å gjeninntre i det europeiske valutasamarbeidet.

Ved utgangen av mai var det imidlertid ikke truffet noen formell avgjørelse, verken for den franske eller sveitsiske francens forhold til «slange»-samarbeidet.

Deltakelse i internasjonale finansieringsordninger

Valutafondets oljefasilitet og OECD's finansielle støtte er to internasjonale finansieringsordninger som tar sikte på å assistere land som er kommet i betalingsbalansevan-sker som følge av stigningen i oljeprisene. Disse ordninger er nærmere beskrevet i en artikkel i Penger og Kreditt nr. 1/75 om «Resirkulering av oljemidler».

På Valutafondets årsmøte i oktober 1974 erklærte finansminister Kleppe at Norge

ville være villig til å yte et lån til Fondets oljefasilitet for 1975. Den formelle avtale om lånet ble inngått ved utveksling av telex 19. og 20. mai. Lånet som skal ytes av Norges Bank, er stipulert i SDR for et beløp inntil 50 mill. SDR (vel 300 mill. kroner etter dagens valutakurser). Lånet til Valutafondet ytes i norske kroner, men Norges Bank har forpliktet seg til å konvertere beløpet til US-dollar om det ønskes. Renten på lånet er 7¼ %, og Valutafondet skal tilbakebetale lånet i åtte halvårlige avdrag, hvorav det første skal betales tre år etter at trekk er skjedd. Lånet skal således være tilbakebetalt senest sju år etter at overførsel har funnet sted.

Avtalen om et finansielt støttefond innen OECD ble på vegne av Norge undertegnet av handelsminister Magnussen den 9. april 1975. Norges kvote i denne finansieringsordningen utgjør 200 mill. spesielle trekkrettigheter (SDR) av en total på 20 milliarder SDR. Norges andel er altså 1 %. Avtalen vil tre i kraft når den er ratifisert av et visst antall land. Dette vil neppe skje før mot slutten av året 1975.

Utbygging av bankstatistikken

Jon Petter Holter¹⁾

Fra januar i år ble det gjennomført en betydelig utbygging av statistikken for forretnings- og sparebankene, og i 1976 er det planlagt en ytterligere utvidelse.

Arbeidet med den nye bankstatistikken startet i 1966. Det ble da etter initiativ fra Statistisk Sentralbyrå satt ned et arbeidsutvalg som fikk til oppgave:

«å konkretisere et langtidsprogram for utbygging av bankstatistikken i lys av behovene og de tekniske muligheter som står åpne.»

Med i utvalget var representanter fra Bankforeningen, Sparebankforeningen, Bankinspeksjonen, Norges Bank og Statistisk Sentralbyrå. Utvalget fremla sin innstilling i 1968. Etter å ha innhentet uttalelser fra de to foreninger, fra Bankinspeksjonen og fra Norges Bank, kom Statistisk Sentralbyrå i 1969 med et opplegg for utbygging av bankstatistikken. Dette ble behandlet i et teknisk utvalg som ble nedsatt i 1970 med representanter fra de samme institusjoner, og innstillingen fra dette utvalget forelå året etter. Planlegger *Mikael Selsjord* i Statistisk Sentralbyrå var formann i begge utvalg. Denne artikkelen er i stor grad bygget

på stoff hentet fra de innstillinger som er utarbeidet i forbindelse med omleggingen av bankstatistikken.

Selve omleggingen har medført visse overgangsproblemer, og publiseringen av den fullstendige månedsstatistikk for bankene vil derfor trolig først komme i gang fra juni i år.

Målsetting

I den innstilling som forelå i 1968 ble det gjort nærmere rede for hva en tok sikte på å oppnå med en utbygging av bankstatistikken. Utvalget pekte på at det på en rekke områder var et økende behov for bankstatistikk. Det skyldtes blant annet mer omfattende økonomisk planlegging, mer utstrakt bruk av penge- og kredittpolitiske virkemidler, mer omfattende kontroll av det private banksystem og dessuten en sterkere motivering fra bankene for å disponere etter samfunnsmessige og bedriftsøkonomiske prinsipper. Det ble understreket av utvalget at mulighetene for en utbygging, slik at bankstatistikken bedre kunne tilfredsstille de foreliggende behov, i sterk grad var avhengig av de tekniske muligheter for rask, nøyaktig og effektiv databehandling. En antok at etterhvert som stadig flere banker tok EDB i bruk, ville det åpnes nye muligheter for å utvide statistikken.

¹⁾ Jon Petter Holter, cand. oec. 1961, kontorsjef i Pengepolitisk avdeling i Norges Bank.

Registreringssystem

En viktig forutsetning for å dra nytte av overgangen til EDB er at bankene innarbeider mer omfattende rutiner for registrering på grunnlag av standardiserte kjennetegn. En vil da kunne foreta statistiske utkjøringer etter langt flere kjennetegn enn tidligere. For poster som er knyttet til bankenes balansekonti, har en i den nye statistikken basert seg på følgende kjennetegn:

- Beløp
- Balansepostenes art
- Institusjonelle sektorer for debitorer og kreditorer
- Valutasalg
- Sikkerhet
- Formålsgrupperinger
- Løpetid
- Næringssektorer for debitorer og kreditorer
- Geografiske grupperinger
- Rente- og provisjonssatser
- Kontostørrelse

En vesentlig forbedring sammenlignet med den tidligere statistikk er at en for utlån og enkelte andre balanseposter har lagt opp til en registrering av tilgang og avgang i beholdningene. På den måten kan en få kartlagt hvilke beløp som betales inn og ut under de enkelte poster (f.eks. avdrag og nye utlån, brutto). Beregning av avdrag på utlån vil være av stor interesse for blant annet å få en mer fullstendig oversikt over hvilke midler bankene disponerer for nye utlån og andre plasseringer. Både den såkalte bruttometode og den såkalte brutto/nettometode blir benyttet. Ved bruttometoden registreres sum debiteringer og sum

krediteringer, mens brutto/nettometoden innebærer at en registrerer differansen mellom saldo ved periodens slutt og periodens begynnelse på hver enkelt konto innen den kontomasse som behandles. Under brutto/nettometoden forutsettes positive og negative differanser summert opp hver for seg.

Brutto/nettometoden er særlig aktuell når det gjelder å kartlegge «reelle avdrag» for utlånsarter der det er vanlig med fornyelser, f.eks. veksler. Følgende eksempel kan belyse de to metodene: Vi tenker oss at en veksel på kr. 100 000 som skal gjøres opp i en regnskapsperiode, avløses av en ny veksel på kr. 75 000. Etter bruttometoden vil statistikken vise en tilgang og avgang på henholdsvis kr. 75 000 og kr. 100 000, mens en etter brutto/nettometoden bare vil registrere en avgang (nedgang i kundens konto) på kr. 25 000. Det er imidlertid det siste beløpet (brutto/nettometoden) som kan sies å representere et reelt avdrag idet innfrielsesbeløpet på kr. 100 000 nærmest er av formell karakter.

Av utlånsarter hvor det er av særlig interesse å benytte bruttometoden, kan en nevne boligbyggelån. Således vil avgangstallene her hovedsakelig omfatte boligbyggelån som blir konvertert. Dermed blir det mulig å lage anslag på *bruttotrekk på boligbyggelån* dvs. økningen i byggelånene når en ikke gjør fradrag for konverteringer. Slike bruttotrekk vil gi en nyttig tilleggsinformasjon om den løpende byggeaktivitet idet utført byggearbeid forholdsvis raskt blir betalt ved trekk på byggelån.

Sektorspesifikasjon

Det institusjonelle sektorsystem som nyttes i den nye bankstatistikken er basert på den

standard som Statistisk Sentralbyrå har fastsatt for finansstatistikken.

Sektorene er karakterisert ved deres samfunnsøkonomiske funksjoner. Offentlig forvaltningsfunksjon er således karakteristisk for sektorer som stats-, trygde- og kommuneforvaltningen, kredittfunksjon er karakteristisk for banker, kredittforeninger og andre finansinstitusjoner, produksjonsfunksjon er karakteristisk for næringslivets foretak og konsumfunksjon er karakteristisk for husholdningene.

For viktige fordrings- og gjeldsposter er sektorinndelingen i finansstatistikken gjennomført fullt ut, mens en for andre poster nøyer seg med en grovere inndeling. Den fullstendige sektorspesifikasjon gjelder blant annet bankenes obligasjonsbeholdninger og utlån samt innskudd fra kunder. Den nye bankstatistikken vil således gi langt mer omfattende informasjon enn den tidligere om hvem som mottar bankkreditter og hvem som plasserer i bankinnskudd. Særlig viktig er det at publikumsektoren vil bli mer detaljert spesifisert, idet en her vil operere med følgende grupperinger:

- Kommuneforvaltningen
- Statsforetak
- Private ikke-personlige foretak
- Personlige foretak
- Personlige næringsdrivende
- Lønnstakere o.l.
- Andre private sektorer

Spesifikasjon etter formål

Det er nå lagt opp til følgende spesifikasjoner:

- Formålsgruppering av byggelån
- Utlån knyttet til boligformål

- Formålsgruppering av utlån knyttet til avbetalingskontrakter.

For den første gruppen, formålsgruppering av byggelån, opereres det med disse undergrupperinger:

- Bolig med konverteringstilsagn fra statens boligbanker
- Andre boligbyggelån
- Byggelån til bergverk og industri
- Skipsbyggelån
- Andre byggelån

Sammenliknet med den tidligere bankstatistikk er spesifikasjonen av byggelån til bergverk og industri ny.

Når en i den nye statistikken har lagt opp til en mer omfattende spesifikasjon av utlån knyttet til boligformål, henger det sammen med at en har ønsket å få en samlet oversikt over alle utlån knyttet til boligformål. Boligfinansieringen er av særlig interesse, dels på grunn av sitt omfang og de spesielle krav som stilles til denne finansiering, og dels på grunn av sine sosiale og velferdsmessige sider. Utlån til boligformål omfatter foruten boligbyggelån også konvertingslån, lån til ombygging, til tilbygg og modernisering, lån til finansiering av boliginnskudd etc. Utlån til boligformål er også fordelt etter låntakersektorer (institusjonelle sektorer) og etter låntakerens kommune (geografiske grupperinger).

Den nye spesifikasjonen av utlån til boligformål og den mer detaljerte sektorspesifikasjon, innebærer også at omfanget av bankenes utlån til forbruksformål indirekte kan anslås. Det kan gjøres ved at en trekker utlån til boligformål — der låntakeren er lønnstaker o.l. — fra de samlede utlån til lønnstakere o.l.

Grupperingen av utlån knyttet til avbetalingskontrakter følger stort sett det tidligere mønster.

Spesifikasjon etter løpetid

Gruppering etter *løpetid* er mer omfattende enn tidligere. Dels er den knyttet til opprinnelig løpetid og dels til gjenstående løpetid. Spesifikasjon knyttet til opprinnelig løpetid gjelder blant annet innenlandske interbankinnskudd på tid som fordeles på:

- Inntil en måned
- Over en måned

Denne inndeling i løpetid vil kunne gi bedre informasjon om virksomheten på interbankmarkedet.

For tidsinnskudd i/fra utenlandske banker har en følgende fordeling etter opprinnelig løpetid:

- Inntil en måned
- Over en måned, men under ett år
- Ett år og over

Når det gjelder tidsinnskudd fra kunder, har en foruten innskudd på oppsigelse også en spesifikasjon av termininnskudd og innskudd på andre vilkår med undergrupperinger på henholdsvis «under ett år» og «ett år og over» etter opprinnelig løpetid.

Registrering av gjenstående løpetid er gjort gjeldende for de utlånsarter som er gjenstand for avdrag og for andre innskudd enn de på oppsigelse. Disse informasjoner har i første rekke interesse for likviditetsanalyser.

Spesifikasjon etter næring og distrikt

Den næringsfordeling som er lagt til grunn i den nye bankstatistikken bygger på norsk

standard for næringsgruppering som nyttes i all offisiell statistikk. Alle innskudd vil heretter bli fordelt etter næring, mens en tidligere bare hadde næringsspesifikasjon for konti over kr. 100 000.

Den geografiske spesifikasjon er også vesentlig mer omfattende enn tidligere. Fordringer er gruppert etter debitors og gjeld etter kreditors geografiske tilknytning. Registreringsenheten er her kommunene. Statistisk Sentralbyrå vil imidlertid bearbeide materialet slik at det får en hensiktsmessig publisering og slik at hensynet til bankkundernes anonymitet blir ivaretatt.

Geografisk fordeling er blant annet gjort gjeldende for utlån og innskudd. Som nevnt blir dessuten utlån til boligformål geografisk fordelt.

Det kan også nevnes at bankene skal gi kryssfordelinger for utlån og innskudd slik at en får oppgaver over f.eks. låntakernes kommune på den ene side og sektor (institusjonell) og næring på den annen. Dette gir muligheter for interessant statistikk i distriktpolitisk og næringspolitisk sammenheng.

Renter og provisjonssatser

Registrering av rente- og provisjonssatser følger dels det tidligere opplegg der utlånene på et bestemt tidspunkt blir fordelt på rente- og provisjonssatser. Tilsvarende blir innskuddene fordelt etter rentesatser. Utlån og innskudd er foruten artsinndeling også inndelt i to hovedgrupper, nemlig i norske kroner og i utenlandsk valuta. Ved den statistiske bearbeiding beregnes blant annet gjennomsnittrenter for de forskjellige utlåns- og inntektsarter.

I tillegg vil den nye bankstatistikken gi

rente- og provisjonssatser for nye utlån og rentesatser for nye innskudd. Hensikten med de førstnevnte oppgaver er å få rask informasjon om de aktuelle rente- og provisjonssatser som nyttes ved innvilgninger av nye utlån. I de tilsvarende oppgaver for nye innskudd har en holdt innskudd på oppsigelse (3, 6 og 12 måneder) utenom da vilkårene her er avtalebestemt. Oppgavene vil gjøre det mulig å utarbeide renteindekser som belyser utviklingen i rentenivået på nye utlån og nye innskudd (herunder også interbankrenter).

I de nye resultatregnskapene skal bankene gi oppgaver over rente- og provisjonsinntekter knyttet til de enkelte utlånsarter. Videre skal bankene gi separate oppgaver over rente- og provisjonsinntekter knyttet til utlån til boligformål. Sistnevnte oppgaver tar sikte på å gi en oversikt over de samlede lånekostnader ved boliglån.

Kredittformidling og lånegarantier

Av oppgaver som skal gis, men som ikke er knyttet direkte til balanse eller resultatregnskap, kan en nevne bankenes engasjement i kredittformidling og lånegarantier. Disse oppgaver vil gjøre det mulig å få en oversikt over i hvilken grad bankene medvirker til långivning der publikumsektorer inngår såvel som långivere som låntakere.

Oppgavegivningen

Den nye bankstatistikken omfatter i alt 39 oppgaveskjema (sammenliknet med 12 skjema i den tidligere statistikken) hvorav 8 skal gis månedlig, 7 kvartalsvis, 23 årlig og 1 hvert femte år. For mindre banker og

for banker som ikke nytter EDB, er det en viss begrensning i oppgaveplikten.

Det er klart at utvidelsen av bankstatistikken representerer et betydelig merarbeid for bankene, særlig i omleggingsfasen. På den annen side vil såvel banker som myndigheter få et vesentlig bedre informasjonsgrunnlag.

Nedenfor er det gitt en fullstendig oversikt over hvilke skjemaer den nye bankstatistikken er basert på. En del av oppgavene blir først gjort gjeldende i 1976, eller eventuelt senere.

Månedsoppgaver

Skjema 01: Månedsbalanse

- 02: Diverse spesifikasjoner
- 03: Tilleggsoppgave til utlån og til bankinnskudd på anfordring fra kunder
- 04: Enkelte fordrings- og gjeldsposter etter debitor- og kreditorsektorer
- 05: Kredittformidling
- 06: Lånegarantier
- 07: Likviditetsoppgave
- 08: Egenkapitaloppgave

Kvartalsoppgaver

Skjema 21: Enkelte fordrings- og gjeldsposter etter næring

- 22: Utlån til boligformål etter låntakersektorer
- 23: Utlån mot avbetalingskontrakter etter vareart
- 24: Ihendehaverobligasjoner etter låntakersektorer, tilgang og avgang
- 25: Rente- og provisjonssatser på nye utlån
- 26: Rentesatser på nye bankinnskudd
- 27: Utlån etter kommuner, låntakersektorer og næring

Arsoppgaver

Skjema 41: Liste over norske ihendehaverobligasjoner

- 42: Liste over utenlandske ihendehaverobligasjoner
- 43: Liste over norske aksjer
- 44: Liste over utenlandske aksjer
- 45: Aksjer etter utstedersektorer. Tilgang og avgang
- 46: Aksjekapitalen etter eiersektorer
- 47: Bevilgede kassekreditter etter kommuner, låntakersektorer og næring
- 48: Sjekkdisponible folioinnskudd fra kunder etter kommuner, innskytersektorer og næring
- 49: Sjekkdisponible kredittmidler fra kunder etter kommuner, innskytersektorer og næring. (Sjekkdisponible kredittmidler omfatter udisponerte kassekreditter og byggelån.)
- 50: Bankinnskudd på tid fra kunder etter kommuner, innskytersektorer og næring
- 51: Utlån til boligformål etter kommuner

- 52: Utlån og bankinnskudd etter opprinnelig og gjenstående løpetid
- 53: Fordringer og gjeld overfor utlandet
- 54: Rente- og provisjonssatser på utlån (i norske kroner og i utenlandsk valuta)
- 55: Rentesatser på bankinnskudd i norske kroner
- 56: Rentesatser på bankinnskudd i utenlandsk valuta
- 57: Varige driftsmidler etter art
- 58: Rente- og provisjonsinntekter av utlån til boligformål
- 59: Resultatregnskap
- 60: Garantier etter formål og næring
- 61: Enkelte utgifts- og inntektsposter etter mottakende og betalende sektor og næring
- 70: Arsregnskap med diverse tillegg
- 71: Oppgave med filialtall.

Femårsoppgave

Skjema 91: Utlån og innskudd etter kontienes størrelse (første gang pr. 31. desember 1976).

To minnemynter i 1975

I løpet av våren har Norges Bank satt to nye minnemynter i omlop. Begge er sirkulasjonsmynter med pålydende verdi fem kroner. Legering og størrelse er som for vanlige fem-krone mynter. Utførende kunstner er myntgravør Øivind Hansen i samarbeid med Den Kongelige Mynts pregkomité.

Bakgrunnen for utgivelsen av minnemyntene er blitt utførlig omtalt i Penger og Kreditt nr. 3/1974. Denne gang bringer vi bilder og gir en kort presentasjon.

Den ene minnemynten markerer 100-års jubileet for kroner som norsk hovedmynt. Forsiden er forsynt med et kronet riksvåpen, mens baksiden viser en sittende myntpreger med omskriften KRONEMYNT I 100 ÅR.

Den andre minnemynten er gitt ut i anledning av 150-års minnet for den norske utvandringshistorie. Forsiden har en fri

riksløve som motiv, mens det på baksiden finnes et bilde av sluppen «Restauration» som brakte de første emigranter til Amerika. Under står inskripsjonen VEIEN MOT VEST.

Hver av minnemyntene vil bli preget i et antall av minst en million eksemplarer. For samlere vil det trolig være av interesse at 50 000 av hvert opplag skal pakkes i spesialemballasje. Første salgsdag for disse vil bli 16. juni 1975, og de vil kunne fås i samtlige av Norges Banks avdelinger.

I tillegg til minnemyntene vil det i år også bli preget vanlige fem-kroner. I det ordinære myntsett — som kommer i november — vil det således finnes tre forskjellige utgaver av fem-krone myntene. Alene av denne grunn fortjener dette myntsettet oppmerksomhet.

Kronejubileet — 5 krone mynt

Utvandremynt — 5 krone mynt

Norges Banks statistikk over bankenes likviditet

Brynjulv Vollan¹⁾

Innledning

Nasjonalbudsjettene presenterer to ganger årlig de prognoser og mål som Regjeringen baserer sin økonomiske politikk på. Her finnes også en oversikt over den samlede kreditt-tilførsel til private og kommuner som er antatt å være forenlig med den realøkonomiske ramme. Denne kreditt-tilførsel er videre fordelt på ulike kredittkilder, og størrelsen på utlånsøkningen fra forretnings- og sparebanker inngår på denne måte som en integrert del av myndighetenes samlede økonomiske politikk. I det revideerte nasjonalbudsjett for 1975 utgjør økningen i disse utlånene omtrent en tredjedel av den samlede innenlandske kreditt-tilførsel.

Som hovedregel søker myndighetene å styre utlånsutviklingen i forretnings- og sparebankene ved å påvirke deres likviditet, idet en forutsetter en nær sammenheng mellom bankenes likviditet og deres utlånssevne. Med hjemmel i kredittloven av 1965 har myndighetenes viktigste virkemiddel for å påvirke likviditeten i bankene de senere år vært varierende likviditetsreserverkrav. I mer avgrensede tidsperioder har myndighetene dessuten funnet det nødven-

dig å sette en øvre grense på de enkelte bankers utlånsøkning.

I Norges Bank utarbeides det derfor løpende oversikter over bankenes likviditet for å kunne holde de kredittpolitiske myndigheter orientert om utviklingen i banksystemets likviditet. Tabellene søker også å «forklare» utviklingen ved å vise hvilke faktorer som har virket inn. I tillegg til å gi et grunnlag for vurdering av den aktuelle situasjon, byr oversiktene på visse muligheter for å kunne vurdere utviklingen framover. Likviditetsoversiktene har også til hensikt å informere beslutningstakerne i bankene. Dette er særlig viktig fordi likviditetsregulering er et generelt virkemiddel som ikke nyttes for å regulere likviditeten i den enkelte bank, men i banksystemet som helhet. Innsikt i den enkelte banks likviditetsmessige stilling er derfor ikke tilstrekkelig til å forstå hvilket grunnlag myndighetene treffer sine beslutninger på. Kjennskap til hele banksektorens likviditet er nødvendig.

Likviditetstabellen som gjengis i Penger og Kreditt (tabell 6 i vedlegget), er hovedtabellen i de månedlige likviditetsoversikter fra Norges Bank. Det utarbeides også en tabell som viser likviditetsutviklingen i bankene fra dag til dag, og denne er stilt opp på samme måte som hovedtabellen i de månedlige oversikter. Disse månedlige og dag-

¹⁾ Brynjulv Vollan, cand. oecon. 1973, konsulent i Pengepolitisk avdeling i Norges Bank.

lige likviditetsoversikter er først og fremst utarbeidet for interne formål, men gis også en viss sirkulasjon utenfor Norges Bank.

I denne artikkelen vil en søke å forklare hvordan likviditetstabellen er bygd opp. Kjennskap til dette vil trolig være en støtte når den skal brukes til analyse av bankenes likviditet.

Bankenes primærlikviditet

Første del av tabellen viser endringer i bankenes beholdninger av primærlikvider og hvilke faktorer som har forårsaket disse endringer. En følger her kredittlovens definisjon av primærlikvider, som omfatter sedler og mynt (kasse), ordinære folioinnskudd i

Teksttabell 2. Norges Banks balanse

Aktiva		Passiva
$X_1 =$ Valutabeholdning	$Y_1 =$ Forretnings- og sparebankenes beholdninger av sedler og mynt	} Sedler og mynt i omløp
$X_2 =$ Beholdning av statskasseveksler	$Y_2 =$ Publikums beholdning av sedler og mynt	
$X_3 =$ Utlån til forretnings- og sparebanker	$Y_3 =$ Forretnings- og sparebankenes folioinnskudd i Norges Bank	} Statens folioinnskudd
$X_4 =$ Diskonterte sjekker	$Y_4 =$ Statens folioinnskudd, eksklusive motverdien av statens statskassevekselgjeld	
$X_5 =$ Andre aktiva	$Y_5 =$ Motverdien av statens statskassevekselgjeld	
	$Y_6 =$ Andre offentlige innskudd, eksklusive motverdien av forretnings- og sparebankenes innskudd i Postgiro	} Andre offentlige innskudd
	$Y_7 =$ Motverdien av forretnings- og sparebankenes innskudd i Postgiro	
	$Y_8 =$ Andre passiva	
Sum X_1, \dots, X_5	Sum Y_1, \dots, Y_8	

Norges Bank, norske statskasseveksler og folioinnskudd i Postgiro. Under visse forutsetninger kan disse aktivaposter i bankenes balanse finnes igjen på passivasiden i Norges Banks balanse (se teksttabell 2).

Bankenes beholdning av sedler og mynt (Y_1) utgjør en del av det totale seddel- og myntomløp. Den resterende del holdes som kasse av publikum (Y_2). Publikumsektoren inkluderer i denne forbindelse alle andre sektorer enn bankene. På grunnlag av bankenes månedsbalanse finner en Y_1 , og Y_2 kan da bestemmes ved å trekke Y_1 fra det totale seddel- og myntomløp som fremgår av Norges Banks balanse. Ordinære folioinnskudd i sentralbanken (Y_3) kan tas direkte ut av Norges Banks balanse. Motverdien av statens statskassevekselgjeld inngår i statens folioinnskudd i Norges Bank. Også Norges Bank kan imidlertid sitte med statskasseveksler. For å finne bankenes beholdninger av slike papirer, må en ta differansen mellom den totale utestående statskassevekselgjeld (Y_5) og Norges Banks beholdning (X_2). Når det gjelder bankenes innskudd i Postgiro, antas også disse å ha sin motverdi under andre offentlige innskudd i Norges Bank (Y_7). Tankegangen er her at når bankene plasserer midler i Postgiro, vil Postgiros innskudd i Norges Bank øke. Denne forutsetning gjelder ikke absolutt, men en har funnet denne behandlingsmåte mest hensiktsmessig.

For å summere opp, kan en på et hvert tidspunkt i prinsippet finne bankenes beholdninger av primærlikvider (PL) på følgende måte:

$$PL = Y_1 + Y_3 + (Y_5 - X_2) + Y_7$$

Det at bankenes beholdninger av primærlikvider knyttes til Norges Banks balanse,

kan utnyttes for å finne hvilke faktorer som kan forårsake endringer i disse beholdninger. En økning i poster på Norges Banks aktivaside vil isolert sett tilføre bankene primærlikvider, og det samme skjer ved en nedgang i andre passivaposter enn de som er knyttet til bankenes primærlikvider. Med utgangspunkt i Norges Banks balanse kan en da finne sammenhengen mellom bankenes beholdninger av primærlikvider og de øvrige poster i Norges Banks balanse.

Teksttabell 2 viste at:

$$X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 = Y_1 + Y_2 + Y_3 + Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8$$

Denne sammen med ligningen for bankenes beholdning av primærlikvider PL gir følgende:

$$PL = Y_1 + Y_3 + (Y_5 - X_2) + Y_7 \\ = X_1 + X_3 + X_4 + X_5 - Y_2 - Y_4 - Y_6 - Y_8$$

Dette må gjelde på et hvert tidspunkt. Følgelig må endringer mellom to tidspunkter i PL kunne uttrykkes ved hjelp av endringer i postene på høyre side av likhetstegnet:

$$\Delta PL = \Delta Y_1 + \Delta Y_3 + \Delta(Y_5 - X_2) + \Delta Y_7 \\ = \Delta X_1 + \Delta X_3 + \Delta X_4 + \Delta X_5 - \Delta Y_2 - \Delta Y_4 - \Delta Y_6 - \Delta Y_8$$

For å få faktorene ordnet på samme måte som i tabell 6, kan siste ligning skrives på følgende måte:

$$\Delta PL = -\Delta(Y_1 + Y_6) - \Delta Y_2 + \Delta X_1 + \Delta X_4 + \Delta X_3 + \Delta(X_5 - Y_8)$$

Denne ligning kan danne utgangspunkt for en diskusjon om hvordan statens, publikums og Norges Banks transaksjoner påvirker bankenes beholdninger av primærlikvider.

En viktig oppgave for sentralbanken er å være statens bankforbindelse. Som hovedregel går alle inn- og utbetalinger som gjelder stats- og trygdebudsjettet over statens og andre offentlige konti i Norges Bank. Når stats- og trygdeforvaltningen kjøper varer og tjenester, utbetaler subsidier og stønader og betaler rente og avdrag på lån, blir disse konti redusert. Isolert sett vil disse transaksjoner bidra til å tilføre banksystemet primærlikvider og gjøre leddet $[-\Delta(Y_1 + Y_{1i})]$ positivt. På den annen side blir det inndratt primærlikvider fra banksystemet når statens og andre offentlige konti i Norges Bank øker. Leddet $[-\Delta(Y_1 + Y_{1i})]$ er da negativt. Viktige transaksjoner i dette tilfelle kan være innbetalinger av skatter og avgifter, statens salg av statsobligasjoner og offentlig salg av varer og tjenester.

Ikke alle bevegelser på statens og andre offentlige konti i Norges Bank har imidlertid innenlandske likviditetsvirkninger. Et eksempel kan være statens valutatransaksjoner med Norges Bank. Når staten kjøper valuta for å overføre midler til utlandet (stønader, renter og avdrag på utenlandske statslån og kjøp av aksjer i utlandet), vil statens konti i Norges Bank gå ned. I disse tilfeller blir de norske bankers likviditet ikke berørt, og en korrigerer følgelig for slike transaksjoner.

Et annet eksempel kan være at statens samlede folioinnskudd går ned som følge av at staten innfrir statskasseveksler bankene sitter med. «Statens folioinnskudd,

eksklusive motverdien av statens statskassevekselgjeld» (Y_1) vil da forbli uendret, mens motverdien av statens statskassevekselgjeld (Y_2) går ned. Bankene har ved innfrielsen også fått godskrevet sine folioinnskudd i sentralbanken, og Y_3 har derved økt. Ligningen for ΔPL viser da at bankenes beholdninger av primærlikvider er uendret, men innfrielsen av statskasseveksler har påvirket sammensetningen av primærlikvidene. Dette eksemplet viser at det er nødvendig å korrigere for bevegelser i statens folio som skyldes salg og innfrielse av statskasseveksler, slik som en har gjort i teksttabell 2.

Foran ble det nevnt at ut- og innbetalinger over statens og andre offentlige konti i Norges Bank blir betraktet som tilførsel til eller inndragning fra banksektoren. Siden de fleste av disse transaksjoner gjelder betalinger eller overføringer til og fra publikumsektoren (dvs. andre enn banker), er dette strengt tatt nødvendigvis ikke en helt korrekt beskrivelse av betalingsstrømmene. I den utstrekning slike transaksjoner faktisk påvirker publikums kassehold, vil leddet $[-\Delta Y_2]$ ta vare på dette, men en vil ikke kunne skille disse fra øvrige transaksjoner som påvirker publikums kassehold. En reduksjon av publikums kassehold regnes alltid som en inndragning av likviditet fra banksektoren (ΔPL er negativ), mens en økning i publikums kassehold antas å tilføre bankene likviditet. Likviditetstabellen er følgelig på dette punkt ikke presis når det gjelder å beskrive retningen av likviditetsstrømmer mellom de ulike sektorer. Utbetaling av f.eks. barnetrygd er en transaksjon mellom det offentlige og publikumsektoren. Hvis publikum benytter disse midler til direkte å øke sine innskudd eller å

nedbetale på lån i banker, vil en i likviditetstabellen bare registrere en likviditetstilførsel til bankene ved staten og andre offentlige konti. Det samme er tilfelle om publikum i første omgang nyter disse midler til forbruk og at de deretter går inn i bankene. Denne forenkling i beskrivelsen av likviditetsstrømmene må brukerne av likviditetstabellen være oppmerksom på.

Bankene kan skaffe seg primærlikvider ved å selge valuta til Norges Bank. Norges Banks valutabeholdninger (X_1) vil da øke. På tilsvarende måte må bankene gi fra seg primærlikvider når de skal kjøpe valuta fra sentralbanken. Også her må en være oppmerksom på at ikke alle bevegelser i Norges Banks valutabeholdning har intern likviditetsvirkning. De viktigste unntak er de nevnte valutatransaksjoner med staten, endring i Norges Banks gjeld til utenlandske banker og økning i Norges Banks valutabeholdninger som følge av renteinntekter på disse.

Ved å låne i Norges Bank kan bankenes beholdning av primærlikvider øke. Kortsiktige likviditetslån inngår som en viktig del av bankenes likviditetstilpasning. I tillegg til en automatisk låneadgang som alle banker kan benytte uten forutgående dokumentering av behov, kan bankene få tildelt ekstra lånetransjer i vanskelige likviditetssituasjoner. Dessuten kan bankene i spesielle tilfeller få adgang til å oppta såkalte lån på særvilkår i Norges Bank.

Likviditetsvirkningene ved diskontering av sjekker (X_1) i sentralbanken blir de samme som ved å oppta lån. Dette kan illustreres ved følgende eksempel: Bank A diskonterer i Norges Bank en sjekk trukket på en annen bank (bank B). Bank A får i dette tilfellet beløpet straks godskrevet sin folio-

konto, men på grunn av postgangen kan det ta noen tid før bank B's konto blir belastet. I mellomtiden vil Norges Bank ha en fordring på bank B, og denne banken har der- ved fått en midlertidig kreditt.

«Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker» (representert ved $[\Delta(X_5 - Y_8)]$ i ligning for ΔPL), omfatter i prinsippet netto likviditetsvirkning ved andre poster i Norges Banks balanse enn de spesifiserte. Til tider kan endringer i poster som inngår her gi betydelige utslag på likviditeten i banksystemet. Som eksempler kan nevnes skattefrie fondsavsetninger og Norges Banks beholdning av obligasjoner. I de daglige og månedlige likviditetsoversikter blir disse og noen andre poster spesifisert.

Endring i faktiske beholdninger av primærlikvider har begrenset interesse når formålet med statistikken er å gi et vurderingsgrunnlag for bankenes utlånsevne. Bankene kan nemlig være pålagt lovbestemte minimumskrav for beholdning av primærlikvider, og kravene kan endres over tiden. Særlig viktig i denne forbindelse er primærreservekravet med hjemmel i kredittloven av 1965. Dette går ut på at en bestemt andel av bankenes samlede passiva (med visse unntak) i gjennomsnitt over månedens virkedager skal holdes i primærlikvider. Den pliktige beholdning kan følgelig endres både ved endring i kravet (prosenten) og ved endring i forvaltningskapitalen.

Et mer interessant likviditetsbegrep for vurdering av bankenes utlånsevne er det som kalles disponible primærlikvider. Det er definert som den delen av faktiske beholdninger av primærlikvider som overstiger de pliktige reserver. Ved beregningen av endringer i de disponible primærlikvider,

tar en altså hensyn til virkningene på bankenes likviditet ved endring i de pliktige primærlikvider. Når pliktig minimumsbeholdning blir økt, regnes dette som en binding (dvs. inndragning) av likviditet. Ved en reduksjon i minimumsbeholdningen frigjøres (dvs. tilføres) likviditet.

Hvis en tenker seg at en økning i faktiske beholdninger av primærlikvider følges av en like stor økning i de pliktige reserver, vil beholdningen av disponible primærlikvider ikke endres. Som en ser, er dette innarbeidet i tabell 6.

I perioder uten pålagt primærreservekrav er det rimelig å anta at bankenes egne minimumskrav til likviditet er bestemmende (se fotnote 3 til tabell 6). I tabellen er det tatt hensyn til dette.

Som nevnt tidligere, er det meste av bankenes lån i Norges Bank av svært kortsiktig karakter og i stor grad uttrykk for deres likviditetstilpasning. For å komme fram til begrepet frie primærlikvider, har en fra disponible primærlikvider trukket ut likviditetslån i Norges Bank. Frie primærlikvider er følgelig den beholdning av primærlikvider som ikke er bundet i henhold til kredittlovens eller bankenes egne likviditetskrav og som ikke er skaffet til veie gjennom likviditetslån i Norges Bank. Det er dette likviditetsbegrep som i dag er tillagt størst vekt ved vurdering av bankenes likviditetsmessige stilling.

Bankenes valutalikviditet

I noen av de likviditetsoversikter som utarbeides i Norges Bank, har en med en oversikt over bankenes valutalikviditet (se tabell 6). Begrunnelsen er at valutalikviditet kan representere en potensiell kronelikvidi-

tet eller primærlikviditet for bankene. Innenfor de gjeldende regler for sentralbankens kjøp og salg av valuta er bankenes muligheter for selv å bestemme tidspunktet og omfanget av konverteringen sterkt begrenset i forhold til tidligere. Likevel har en funnet det av interesse å følge utviklingen i bankenes valutalikviditet.

Teksttabell 3. Forretnings- og sparebankenes fordringer og gjeld overfor utlandet

Aktiva	Passiva
Z_1 = Innskudd i utenlandske banker	G_1 = Innskudd fra og kortsiktige lån i utenlandske banker
Z_2 = Andre fordringer på utlandet	G_2 = Innskudd fra og kortsiktige lån fra andre utenlandske kunder enn banker
	G_3 = Annen gjeld til utlandet
$Z = (Z_1 + Z_2)$ = Fordringer på utlandet i alt	$G = (G_1 + G_2 + G_3)$ = Gjeld til utlandet i alt

Bankenes netto valutabeholdning er ifølge offisiell statistikk definert som innskudd i utenlandske banker minus kortsiktig gjeld til utlandet:

$$V = Z_1 - (G_1 + G_2)$$

En ser her at bankene *ikke* kan øke sin valutabeholdning ved å øke sin kortsiktige utenlandsgjeld. De muligheter som da gjenstår, synes etter dette å være følgende:

- øke annen gjeld (G_3)
- redusere andre fordringer (Z_2) ved å kjøpe valuta innenlands fra
- Norges Bank (V_{NB}) eller
- fra kunder (V_K)

Dette kan settes opp på følgende måte:

$$\Delta V = \Delta G_3 - \Delta Z_2 + V_{NB} + V_K$$

Ved å benytte definisjonslikningen for V , får en:

$$\Delta Z_1 - \Delta G_1 - \Delta G_2 = \Delta G_3 - \Delta Z_2 + V_{NB} + V_K$$

Dette løses med hensyn på Z_1 :

$$\begin{aligned} \Delta Z_1 &= \Delta G_1 + \Delta G_2 + \Delta G_3 - \Delta Z_2 + V_{NB} + V_K \\ &= [\Delta G - \Delta Z_2] + V_{NB} + V_K \end{aligned}$$

På denne måte har en funnet at innskudd i utenlandske banker kan økes ved å øke gjeld etc. i utlandet $[\Delta G - \Delta Z_2]$, ved å kjøpe valuta fra Norges Bank eller fra innenland-

ske kunder. Som en ser i tabell 6, blir oppstillingen benyttet der.

For å kome fram til frie valutalikvider, tar en utgangspunkt i innskudd i utenlandske banker (Z_1). Herfra trekkes innskudd fra og lån i utenlandske banker. Frie valutalikvider er tilnærmet lik nettofordringer på utenlandske banker.

I tabell 6 kommer en til slutt fram til et samlebegrep som kalles frie likvider og er definert som summen av frie primærlikvider og frie valutalikvider. Frie likvider omfatter følgelig bankenes beholdninger av primærlikvider og innskudd i utenlandske banker fratrukket pliktige primærreserver og likviditetslån i Norges Bank og i utenlandske banker.

Betalingsvaner og konsumkreditter

Asbjørn Fidjestøl¹⁾

Innledning

Statistisk Sentralbyrå har utført en intervjuundersøkelse om betalingsvaner og konsumkreditter etter oppdrag fra og i samarbeid med Norges Bank. Bakgrunnen var at offentlig statistikk i liten grad dekker dette området, og at det derfor viste seg å være flere organer som hadde interesse av å få belyst forholdene ved hjelp av en slik undersøkelse. Foruten Norges Bank gjaldt dette blant annet organer som arbeider med forbrukerspørsmål, handelsstanden, bankene og Postverket. Dette er alle interessegrupper som er representert i Betalingsformidlingsutvalget, som ble oppnevnt ved kgl. res. 18. mai 1973. (Utvalgets mandat og sammensetning er gjengitt i delutredningen Bankkort, NOU 1974: 38.) Materialet fra undersøkelsen tenkes derfor blant annet brukt som bakgrunnsmateriale for dette utvalget.

Intervjuundersøkelsen ble gjennomført i juni 1974 i tilknytning til Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse for 2. kvartal 1974. En kan derfor anvende de bakgrunnsvariable som samles inn ved arbeidskraftundersøkelsen. Det ble benyttet et representativt utvalg på 2 540 personer i alderen 16–74 år, dvs. ¼ av de personer som var med i utvalget for arbeidskraftundersøkelsen.

Spørsmålene ble besvart av 1 940 personer, altså en svarprosent på 76. (Undersøkelsen er offentliggjort i Rapport fra underavdelingen for intervjuundersøkelser, nr. 31. Konsumkreditter og betalingsvaner i private husholdninger. Statistisk Sentralbyrå 1975.)

Felter som dekkes av undersøkelsen

I undersøkelsen kartlegges hyppigheten av ulike utbetalingsmåter for inntekter. En skiller mellom lønnsinntekt, annen ervervsinntekt og pensjonsinntekt. Undersøkelsen kartlegger dessuten sjekkbruk og beholdning av sedler og mynt for transaksjonsformål. En har videre undersøkt betalingsmåten for visse utgifter og hvem som velger betalingsmåte, betaler eller betalingsmottaker. Gjeldsforhold er kartlagt, og en har tatt for seg ulike gjeldstyper som kan anvendes til finansiering av konsum. Gjenstående gjeldsbeløp og månedlige beløp som må betales i renter, avdrag og kostnader, er gruppert etter type lån og til dels etter formål for lånet.

I det følgende gis en oversikt over noen resultater fra undersøkelsen.

Utbetaling av inntekt

Det ble stilt spørsmål om intervjupersonene hadde mottatt lønn, eventuelt annen er-

¹⁾ Asbjørn Fidjestøl, cand. oecon. 1972, konsulent i Pengepolitisk avdeling i Norges Bank.

vervsinntekt i 1974 (inntil juni). Gruppen personer som hadde mottatt lønn i 1974, ble noe videre enn gruppen lønnstakere i arbeidskraftundersøkelsen. Det viser seg f.eks. at 59 % av personene hadde mottatt lønn, mens bare 51 % var lønnstakere etter arbeidskraftundersøkelsen. Dette kan medføre at andelen lønnstakere som ifølge vår undersøkelse mottar lønn i form av sedler og mynt og kanskje også som sjekk, er større enn for en gruppe personer som er i fast arbeid. Andelen som får lønnsutbetaling over lønnskonto, blir derfor tilsvarende mindre. En må også være oppmerksom på at samme person kan ha flere typer inntekt,

Teksttabell 4. Personer med inntekt gruppet etter former for utbetaling. Prosent

	Lønns- inntekt	Annen erhvervs- inntekt	Pensjons- inntekt
Sedler og mynt	34	45	27 ¹⁾
Med sjekk	11	9	—
Over lønnskonto eller foliokonto i forretn.bank	19	7	3
Over lønnskonto eller foliokonto i sparebank	18	22	8
Over lønnskonto i Postsparebanken	3	—	—
Over postgiro	8	12	55 ¹⁾
Over bankgiro	1	—	3
Annen måte	7	4	3
Uoppgitt	1	1	0
I alt	100	100	100
Tallet på personer som svarte	1 149	226	350

1) Kontantutbetaling av pensjon, f.eks. via trygdekontorene, forekommer meget sjelden. Det er derfor sannsynlig at en stor del av dem som oppgir at de mottar pensjon kontant, i virkeligheten mottar pensjonen over postgiro. Dette forklarer også hvorfor andelen som oppgir postgiro, ikke er høyere enn 55 %.

f.eks. både lønnsinntekt og annen ervervsinntekt.

25 % av personene hadde lønnskonto, mens 4 % hadde annen sjekkbarekonto. Dersom de intervjuede personer er representative for befolkningen i alderen 16—74 år og en ser bort fra personer under 16 år og over 74 år, indikerer undersøkelsen at antall lønnskonti i juni 1974 skulle være i underkant av 710 000. Ifølge oppgaver som Forretningsbankenes Felleskontor og Sparebankforeningen i Norge innhentet fra bankene, kan imidlertid antall lønnskonti i forretnings- og sparebanker anslås til 820 000 i mars 1974. Dette kan tyde på at lønnskonto-havere er underrepresentert i Byråets materiale.

Undersøkelsen gir også fordelinger etter næring og bostedsstrøk (Oslo/Bergen/Trondheim, andre tettbygde strøk, spredtbygde strøk).

Det forekommer hyppigst at personer med lønnsinntekt får lønnen utbetalt over konto når de er ansatt i tjenesteytende næringer som bank- og finansvirksomhet, eienomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting. Hele 62 % av disse får lønnen utbetalt på denne måten. Dernest kommer personer ansatt i bergverksdrift, industri, kraft- og vannforsyning med 48 % og i transport, lagring, post og telekommunikasjon med 45 % mot 40 % i gjennomsnitt for alle personer med lønnsinntekt. Det er en tendens til at utbetaling av lønn over konto er mest utbredt i tettbygde strøk.

Sjekkbruk

Nesten halvparten av de personer som ifølge arbeidskraftundersøkelsens terminologi var ansatte, og ca. tredjedelen av de selvstendige

og under 10 % av øvrige grupper (skoleelever og studenter, husmødre og pensjonister) har sjekkdirponibel konto. Andelen varierer dessuten med utdanning fra 23 % for personer med bare folkeskole til 68 % for personer med universitets- eller høyskole.

Det var stor spredning når det gjaldt bruk av sjekk blant personer med sjekkdirponible konti. Mens 6 % oppgav at de skrev ut 0 sjekker pr. måned og 18 % brukte 1–3 sjekker pr. måned, var det 20 % som anvendte 11–20 sjekker og 3 % som anvendte 21 eller flere sjekker pr. måned. De resterende 53 % brukte 4–10 sjekker pr. måned. Resultatene antyder at det gjennomsnittlig skrives ut 7–8 sjekker pr. måned. Dette er et høyere tall enn det som er oppgitt i Reformkomitéens innstilling, der en på grunnlag av tellinger i IDA og Fellesdata kommer til ca. 66 sjekker pr. lønnskonto pr. år. Det er relativt små forskjeller mellom de ulike grupper av personer med sjekkdirponible konti. Et unntak er en markert tendens til større sjekkbruk blant personer med universitets- og høyskoleutdanning. For personer med lønnskonto i Postsparebanken ligger bruken av kontantkort vesentlig lavere enn bruken av sjekker for personer med sjekkdirponible konti i bank. Bare 18 % skriver ut 4 eller flere kontantkort pr. måned. Dette skyldes for en stor del at kontantkort bare kan heves på poststed eller hos landpostbud, mens sjekker også kan brukes blant annet i forretninger.

Beholdning av sedler og mynt for løpende bruk

Undersøkelsen omfattet et spørsmål om hvor mye kontanter intervjupersonene hadde i øyeblikket for løpende bruk. Det

ble presisert at sparepenger som en eventuelt hadde liggende, ikke skulle regnes med. Svarene indikerte en gjennomsnittlig beholdning av sedler og mynt for løpende bruk på om lag 500 kroner. Det var imidlertid stor spredning i oppgavene; f.eks. hadde 19 % en beholdning på under 50 kroner, mens 13 % hadde over 1 000 kroner liggende som kasse.

Det var en klar tendens til at selvstendige og også i noen grad pensjonister og trygdede har større beholdning av sedler og mynt liggende enn ansatte, mens studenter og skoleelever har vesentlig mindre. Undersøkelsen avdekket videre en tendens til variasjon etter bostedsstrøk. Personer i spredtbygde strøk har størst kontantbeholdning og personer i Oslo/Bergen/Trondheim minst. Dette henger nok delvis sammen med en høy andel selvstendige næringsdrivende i spredtbygde strøk.

I tillegg til husholdningenes beholdning av sedler og mynt til løpende bruk kommer den beholdning som bankene, Postverket, detaljhandelen og andre bedrifter til enhver tid sitter inne med. Dersom en skulle gjøre et forsøk på å skille ut en del av seddelomløpet og kalle det transaksjonskasse, måtte tallene i den foreliggende undersøkelse suppleres med tall fra nevnte sektorer.

En slik klassifisering måtte dessuten i alle tilfelle bli nokså vilkårlig. Undersøkelsen gir likevel en indikasjon på at en stor del av det totale seddelomløpet, som i gjennomsnitt tilsvarer ca. 2 500 kroner pr. innbygger, ikke holdes for transaksjonsformål.

Betalingsmåte for visse typer utgifter

I noen tilfelle stilles en person som skal gjøre opp for en vare eller tjeneste, fritt

Teksttabell 5.

	Leier/ kjøper har valgt	Utleier/ selger har valgt	Uoppgitt	I alt	Personer med utgift
Husleie	48	38	14	100	617
Elektrisk strøm	26	63	11	100	1 209
Avisabonnement	38	48	14	100	1 009

med hensyn til valg av betalingsmiddel. I andre tilfelle kan betalingsmottakeren fastsette betalingsmåte eller i det minste angi hvilken som foretrekkes, f.eks. ved å sende en giroblankett som betalingsvarsel. For utgiftstypene husleie, elektrisk strøm og avisabonnement har en undersøkt i hvilken

grad betalingsmåte velges av betaler eller betalingsmottaker. Resultatet er gjengitt i teksttabell 5.

For i alt 10 utgiftskategorier ba en om å få oppgitt vanligste betalingsmåte for en del typer utgifter. Fordelingen på ulike betalingsmåter er gjengitt i teksttabell 6.

Teksttabell 6. Vanligste betalingsmåte for visse utgifter. Oppgave over personer med utgift. Prosent

Utgift	Sedler og mynt	Post- giro	Bank- giro	Sjekk	Kjøpt på bok	Faste opp- drag	Kjøpe- kort/ kred.- kort	Annet	Uopp- gitt	I alt	Personer med utgift
Husleie	42	5	30	4	0	6	0	4	9	100	617
Elektrisk strøm	22	58	12	3	0	2	0	1	3	100	1 209
Avisabonnement	38	48	7	3	0	1	0	0	4	100	1 009
Renter og avdrag på boliglån i bank eller Postsparebanken	21	27	31	3	0	9	0	1	8	100	592
Renter og avdrag på andre lån enn bolig- lån i bank eller Postsparebanken	23	14	31	5	0	10	1	1	14	100	400
Matvarer	85	0	0	9	5	0	0	0	2	100	1 474
Bensin	80	0	1	12	1	0	0	1	5	100	890
Bilreparasjoner	71	1	3	17	0	0	0	1	7	100	691
Større klesartikler	82	0	0	13	0	0	3	0	2	100	1 577
Møbler	77	1	1	14	0	1	3	1	3	100	993
Elektriske hushold- ningsartikler	77	1	0	14	0	1	3	1	3	100	964

En må regne med muligheten for at personer som har betalt via postgiro ved å foreta kontant innbetaling på et postkontor, i noen grad kan ha oppgitt at de har betalt kontant med sedler og mynt. Ifølge tabellen benyttes sedler og mynt ved over $\frac{3}{4}$ av alle varekjøp som er tatt med i undersøkelsen, og i stor utstrekning også ved andre betalinger.

Postgiro anvendes særlig ved betaling av elektrisk strøm og avisabonnement. Ved å sammenholde med teksttabell 5, ser en at betalingsmottakeren i de fleste tilfelle har foretatt valget av denne oppgjørsform. Bankgiro har størst andel for renter og avdrag på lån og dessuten for betaling av husleie. Ca. 15 % oppgir at de vanligvis betaler større konsumvarer samt bilreparasjoner og bensin med sjekk. Det er videre verdt å merke seg at 9 % vanligvis betaler matvarer med sjekk. Ca. 10 % av betalingene for renter og avdrag skjer som faste oppdrag, mens ca. 6 % betaler husleie på denne måten. Ellers er denne betalingsmåten foreløpig lite utbredt.

Kjøpe-/kredittkort oppgis av ca. 3 % som vanligste betalingsmåte ved kjøp av konsumgoder som større klesartikler, møbler og elektriske husholdningsartikler. Ellers brukes kjøpe-/kredittkort i liten utstrekning.

Gjeldsforhold

Den siste del av undersøkelsen omhandler gjeld i samband med privat forbruk. En tok her for seg ulike gjeldstyper, gjennomsnittlig månedlige beløp til renter, avdrag og omkostninger, gjenstående gjeldsbeløp og hvilke typer varer og tjenester som ble finansiert ved de ulike typer lån. Formålet

var blant annet å kartlegge utbredelsen av avbetalingsgjeld, gjeld i forbindelse med kjøpe-/kredittkort og visse typer banklån.

Teksttabell 7 gir en oversikt over utbredelsen av de ulike typer lån. Første kolonne angir prosentvis andel av hele utvalget som har de ulike typer gjeld. En må her være oppmerksom på at det ikke er noe i veien for at en person har flere typer gjeld. For de personer som har avbetalingsgjeld, har en beregnet gjennomsnittlig månedlige utgifter til renter, avdrag og omkostninger (kolonne 2) og gjennomsnittlig gjenstående gjeldsbeløp (kolonne 3). Tilsvarende størrelser er beregnet for personer med de øvrige gjeldstyper. Det fremgår av dette at avbetalingsgjeld og gjeld i forbindelse med kredittkort er vesentlig mer kortsiktig enn bankgjeld.

For hver husholdning har en bare ført opp gjelden på den person som har gjelden i sitt navn. Selv om f.eks. bare 10 % av intervju-personene har avbetalingsgjeld, vil en vesentlig høyere andel være medlemmer

Teksttabell 7. Personer med vedkommende type gjeld

	Andel personer med gjeld	Gj.snittl. månedlige utgifter	Gj.snittl. gjenstående gjeldsbeløp
			kr.
Avbetalingsgjeld	10	444	4 924
Kjøpekort/kredittkort	3	173	913
Gjeld på bok	2	585	428
Sparelån	1	246	7 370
Lønnskantilån	2	233	4 693
Pantelån i bank eller			
Postsparebanken	18	510	37 586
Andre lån i bank eller			
Postsparebanken	10	625	19 477

av husholdninger der minst en av personene har slik gjeld. Pantelån skiller seg klart ut som den største komponent. Slike lån oppgis i det alt vesentlige å finansiere bolig. For «andre lån» i bank eller Postsparebanken oppgis at ca. 60 % av månedlige utgifter og gjenstående gjeldsbeløp gjelder lån til bolig. Disse gjeldstyper (pantelån og andre lån) benyttes likevel for en del til finansiering av kjøp av biler og andre private transportmidler.

Gjennomsnittlige gjenstående gjeldsbeløp med kjøp av private transportmidler som formål er således høyere sammenlagt for disse to lånetyper enn for avbetalingsgjeld. Gjennomsnittlig månedlige utgifter er derimot større for avbetalingsgjeld på grunn av kortere avdragstid (fastsatt av myndighetene). Det går fram av teksttabell 7 at sparelån og lønnskantilån foreløpig er relativt lite utbredt for finansiering av konsum sammenliknet med avbetalingskreditt. Det samme gjelder kjøpe-/kredittkort, men her må en ta i betraktning at disse ikke kan brukes til kjøp av private transportmidler.

For låntakeren er det vesentlige forskjeller i betingelsene mellom avbetalingsgjeld og kjøpekortgjeld på den ene siden og gjeld til bank på den annen side. Avdragstiden er vesentlig kortere for avbetalingsgjeld og kjøpekortgjeld. Videre er renten høyere og dessuten ikke fradragsberettiget ved skattelegningen. For låntakeren er derfor bankgjeld å foretrekke. For å få en indikasjon på hvorfor avbetalingsgjeld likevel er så utbredt, ble intervju-personene spurt om de hadde midler i bank ut over det som trengs til løpende forbruk. 46 % svarte at de hadde slike midler i bank.

Personer uten bankinnskudd viser seg å benytte de kostbare kredittformer i vesent-

Teksttabell 8. Andel med ulike typer gjeld. Prosent

	Personer med bankinnskudd	Personer uten bankinnskudd
Avbetalingsgjeld	8	12
Kjøpekort/kredittkort	2	4
Gjeld på bok	1	3
Sparelån	1	1
Lønnskantilån	1	3
Pantelån	20	16
Andre lån	11	9

lig sterkere grad enn personer med bankinnskudd. Det motsatte er tilfelle for pantelån, mens det er liten forskjell for de øvrige gjeldsformer. Dette kan tyde på at mange anvender avbetalingslån og bruker kredittkort fordi de ikke har mulighet for annen kreditt. Det er likevel mange personer med bankinnskudd som har avbetalingsgjeld. Dette kan skyldes et ønske om å være likvid.

Gjeldsforholdene kan også analyseres ved å klassifisere personene etter utdanning, yrke, bosted og alder. Personer i alderen 16–29 år har gjennomsnittlig vesentlig større betalingsforpliktelser når det gjelder avbetalingsgjeld. For de øvrige gjeldstyper unntatt for pantegjeld gjelder også at månedlige betalingsbeløp avtar med økende alder. For alle typer lån har personer i alderen 67–74 svært små månedlige betalingsforpliktelser.

Det later til at personer i tettbygd strøk har vesentlig større betalingsforpliktelser i form av avbetalingsgjeld og kredittkortgjeld, og også i form av lønnskantilån – til dels andre lån enn personer i spredtbygde strøk. For pantelån er imidlertid tendensen den motsatte.

I tillegg til alder og bostedsstrøk regi-

strerte en også yrkesaktivitet, utdanning, næring og tallet på personer i husholdningen. Variasjonene i månedlige betalingsforpliktelse med variasjon i disse siste bakgrunnsvariable er mindre entydige. Dette kan til dels ha sammenheng med samvariasjon mellom flere av de bakgrunnsvariable.

Undersøkelsen om betalingsvaner og konsumkreditter var den første i sitt slag her i

landet og hadde derfor til dels preg av å være et eksperiment. Ved en eventuell senere undersøkelse av tilsvarende type vil en derfor kunne dra nytte av de erfaringer som ble vunnet ved opplegget av denne undersøkelsen. Likevel må en si at undersøkelsen gir et vesentlig bidrag til å kartlegge betalingsvaner og konsumkreditter blant ulike grupper av den norske befolkning.

Dr. jur. Arnold Ræstads minne hedret i Norges Bank

Norges Bank har latt male et portrett av dr. jur. Arnold Ræstad.

Under en enkel høytidelighet den 18. april i år ble portrettet plassert i direksjonens møterom i Norges Banks hovedbygning.

Direktør Knut Getz Wold holdt en kort tale der han innledet med å si at det var en stor nordmanns minne man ønsket å hedre. Dr. Arnold Ræstad spilte en viktig rolle i Norges historie og i Norges Banks historie. Han var en av sin tids aller fremste folkeretts eksperter med en meget omfattende vitenskapelig produksjon. Særlig satte han sterke spor etter seg når det gjaldt folkerettsproblemer vedrørende sjøterritoriet og de nordlige og arktiske områder.

Ræstad hadde sterke politiske og utenrikspolitiske interesser og deltok livlig i tidens debatt. Han skrev også en lang rekke bøker om utenrikspolitiske, handelspolitiske og valutapolitiske emner og var norsk delegat til en rekke internasjonale konferanser. I 1921 ble han utenriksminister i Blehrs 2. regjering og demisjonerte året etter. Han var medlem av de norske delegasjonene til Folkeforbundet og foreleser ved Nobel-instituttet. Fra 1933 var han formann i styret for Norsk Rikskringkasting og spilte en ledende rolle i oppbyggingen av denne institusjon.

Da Tyskland angrep Norge i 1940, fulgte Arnold Ræstad regjeringen. Ved provisorisk anordning av 22. april ble Norges Banks ho-

vedsete flyttet fra Oslo og dr. Ræstad oppnevnt som ny formann i direksjonen. Hovedsetet var først i Molde, men måtte senere flytte til Tromsø der virksomheten ble gjenopptatt 7. mai. Direksjonen holdt under Ræstads ledelse 36 møter i Molde og Tromsø og behandlet over 300 saker om ordningen av økonomiske og pengemessige problemer i den frie delen av Norge.

I utformingen av de provisoriske anordninger om pengevesenet og Norges Bank og på andre områder som regjeringen vedtok under krigen i Norge, spilte Ræstad en sentral rolle. Da Norges Bank ble etablert i London 10. juni 1940, ble det i særlig høy grad bruk for hans juridiske kunnskaper og for hans omfattende internasjonale erfaring og kontakter. Det var ingen selvfølge i denne tiden, da USA ennå var nøytralt, at det skulle lykkes å holde de store verdier som Norges Bank rådde over i utlandet, under effektiv norsk kontroll. Norges Bank ble den første sentralbank fra et okkupert land som fikk ordnet sin legale stilling i Storbritannia.

Norges Bank i London fikk under Ræstads ledelse betydelige oppgaver også når det gjaldt finansiering av Hjemmefronten i Norge, forvaltning av statens midler ute, kreditter med sikte på frigjøringen, betalingsavtalen med Storbritannia, ordningen av pengeforholdene ved frigjøringen og samarbeidet med allierte sentralbanker.

Dr. Ræstads virksomhet i London spente over et enda videre felt. Hans internasjonale bakgrunn og erfaringer var i alle krigsårene til stor nytte for regjeringen. Ræstad fortsatte som formann i direksjonen til 13. juli 1945, da hovedsetet ble flyttet tilbake til Oslo.

Utenriksdepartementet og Norsk Rikskringkasting — to institusjoner i hvis tjeneste Ræstad nedla en så stor del av sitt livsverk — har begge lenge hatt et maleri av

ham. Norges Bank har også ønsket å hedre hans minne — et ønske som nå er oppfylt ved plasseringen av portrettet i direksjonsrommet.

Direktør Getz Wold takket de av Ræstads medarbeidere som var til stede ved anledningen, og til slutt rettet han en spesiell takk til maleren Jan Th. Njerve, som har utført det slående portrettet av Arnold Ræstad.

*Maleren Jan Th. Njerves portrett av
dr. jur. Arnold Ræstad.*

Kredittoversikt 1974

I Norges Banks årsberetning er det gitt en utførlig omtale av kredittpolitikken og hovedtrekkene av kreditt- og likviditetsutviklingen i 1974. I det følgende gis det en nærmere statistisk beskrivelse og analyse av utviklingen på dette felt. De forskjellige finansinstitusjoners virksomhet blir dessuten gitt mer detaljert omtale enn i årsberetningen, basert på fullstendige og reviderte statistiske oppgaver.

Samlet kreditt- og likviditetstilførsel

I nasjonalbudsjettet for 1974 ble det fastlagt en samlet ramme for kreditt-tilførsel til private og kommuner ved lån fra innenlandske finansinstitusjoner og over det innenlandske obligasjonsmarked på 11 200 mill. kroner. I det reviderte nasjonalbudsjett ble denne ramme hevet til 11 950 mill. kroner, og i forbindelse med nasjonalbudsjettet for 1975 ytterligere til 12 900 mill. kroner for 1974. Bakgrunnen for disse store revisjonene i kreditttrammene var at det i løpet av året viste seg å være nødvendig å gjøre betydelige endringer i målsettinger og anslag for realøkonomien og prisutviklingen.

De sterke økninger i kreditttrammene var for forretningsbankene (fra 2 100 mill. kroner til 2 800 mill. kroner), for sparebankene (fra 1 900 mill. kroner til 2 300 mill. kroner) og for forsikringselskapene (fra 750 mill. kroner til 950 mill. kroner). Mindre

endringer ble foretatt i rammen for statsbankene og for obligasjonsmarkedet/kredittforeningene, mens rammen for private finansieringsselskaper ikke ble justert.

Som det fremgår av tekstabell 9, ble samlet kreditt-tilførsel ved lån fra innenlandske finansinstitusjoner og over obligasjonsmarkedet i 1974 ca. 700 mill. kroner lavere enn ifølge det reviderte kredittbudsjett. Det var særlig statsbankene, forretningsbankene og obligasjonsmarkedet/kredittforeningene som bidro til dette, mens forsikringselskapene økte sine utlån vesentlig sterkere enn forutsatt.

I beløp var samlet kreditt-tilførsel ved lån fra innenlandske finansinstitusjoner og over obligasjonsmarkedet større i 1974 enn i

Tekstabell 9. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner¹⁾

	1973	1974	Revidert budsjett 1974
Forretningsbanker	2 385	2 574	2 800
Sparebanker	1 971	2 291	2 300
Private finansieringsselskaper	237	170	250
Livsforsikring m.v.	675	960	800
Skadeforsikring	256	212	150
Statsbanker m.v.	3 912	3 936	4 200
Kredittforeninger o.l.	1 024	1 183	} 2 400
Obligasjonsmarkedet	513	903	
Total	10 973	12 229	12 900

¹⁾ Utdrag av tabell 21 i tabellvedlegget.

1973 (henholdsvis 12 230 mill. kroner og 10 970 mill. kroner), men i prosent var kredittøkningen omtrent den samme i begge år, ca. 12,5 %. Både forretningsbankene og sparebankene økte sine utlån med 12–13 % i begge år. Sammenlignet med 1973, var det særlig stor kreditt-tilførsel i 1974 ved livsforsikringsselskaper og over obligasjonsmarkedet.

Også for kapitalinngang fra utlandet var det relativt store revisjoner i løpet av året — anslaget for samlet kapitalinngang til private og kommuner ble først hevet fra 5 640 mill. kroner til 6 800 mill. kroner, for så å bli redusert til 6 500 mill. kroner. Fra et kredittpolitisk synspunkt er imidlertid revisjonene i anslagene for kapitalinngangen til dels av liten interesse, fordi de bare reflekterer endrede anslag for driftsunderskuddene overfor utlandet for sektorene sjøfart og oljevirkosomhet, og slike endringer har liten betydning for kredittforholdene og aktivitetsnivået her i landet.

Annerledes stiller det seg med «regulert kapitalinngang til andre private og kommuner», som er å betrakte som en kredittpolitisk målsettingsvariabel. Revisjonene i løpet av året i denne størrelse var imidlertid relativt beskjedne — rammen ble først hevet fra 700 mill. kroner til 800 mill. kroner for så å bli redusert til 600 mill. kroner.

Det er bare for visse typer av kreditter fra utlandet, særlig langsiktige, at en har relativt presis styring. Kortsiktige lån i utlandet reguleres ved lisensgivning, og en har ikke særlig god kontroll med tidspunktet for låneopptakene. Det samme gjelder for forskottsbetalinger på boreplattformer under bygging ved norske verft. Den sistnevnte post viste en vesentlig større inngang i 1974 enn forutsatt, og dette er delvis forklaringen

på at den «regulerte» kapitalinngangen langt oversteg den fastsatte ramme for 1974 (se tekstabell 10). I 1973 var den «regulerte» kapitalinngang betydelig lavere enn rammen.

«Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil» kan ikke i særlig grad styres av myndighetene, og det er for denne post stort sett bare spørsmål om anslag. Ved den første revisjonen ble anslaget hevet fra 200 mill. kroner til 1 200 mill. kroner, og dette ble senere ikke endret. Den faktiske inngang var i god overensstemmelse med det reviderte anslaget. Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner omfatter blant annet varekreditter, og i en periode med stor oppgang i importoverskuddet, slik tilfellet var i 1974, er det naturlig at slik kapitalinngang øker sterkt.

Tekstabell 10. Direkte kapitalinngang fra utlandet til private og kommuner¹⁾

	1973	1974	Revidert budsjett 1974
Rederier	1 414	431	800
•Regulert• kapitalinngang	— 217	1 762	600
Oljevirkosomhet m.v.	2 704	3 449	3 900
Andre kortsiktige kapital- transaksjoner og statistiske feil	286	1 151	1 200
Total	4 187	6 793	6 500

¹⁾ Utdrag av tabell 21 i tabellvedlegget.

Finanspolitikken viste seg å ha en vesentlig mer kontraktiv virkning på kreditt- og likviditetsforholdene i 1974 enn det var forutsatt i det opprinnelige nasjonalbudsjett. Allerede tidlig på året fremgikk det av den løpende likviditetsstatistikk som utarbeides i Norges Bank, at likviditetsinndragningen

ved sentralmyndighetenes inntektsoverskudd trolig ville bli større enn ifølge budsjettet. De lave anslagene på inntektsoverskuddet ble imidlertid opprettholdt ved de to revisjonene av kredittbudsjettet som ble foretatt i løpet av året. Det var særlig trygdeforvaltningens inntektsoverskudd som ble undervurdert.

Denne likviditetsinndragningen som følge av sentralmyndighetenes store inntektsoverskudd er en viktig del av forklaringen på at kreditt- og likviditetsforholdene ble meget stramme i 1974, spesielt var dette tilfelle fram til sommermånedene. I første halvår hadde sentralmyndighetene (inkludert trygdeforvaltning og skatteoppkrevere) ifølge Norges Banks statistikk et inntektsoverskudd på ca. 3,7 milliarder kroner, hele 1 650 mill. kroner mer enn i samme periode året før. De finanspolitiske stimuleringsiltakene som ble gjort kjent i slutten av mars, førte imidlertid til at inntektsoverskuddet gav relativt mindre inndragning i 2. halvår. For året som helhet ble ifølge Norges Banks statistikk likviditetsinndragningen fra publikum (se nedenfor) ved sentralmyndighetenes inntektsoverskudd 4 176 mill. kroner, ca. 400 mill. kroner mer enn året før.

Teksttabell 11. Likviditetsinndragning fra publikum ved sentralmyndighetenes inntektsoverskudd¹⁾

	1972	1973	1974
Statsforvaltningen (inkl. statsbankene)	948	831	523
Trygdeforvaltningen	1 432	2 581	3 074
Skatteoppkreverne	140	371	579
Total	2 520	3 783	4 176

¹⁾ Anslagene stemmer ikke helt overens med statsregnskapets tall, da beregningsmåten er forskjellig.

I det følgende vil en sammenfatte virkningene på publikums likviditet av henholdsvis kreditt-tilførselen over det innenlandske kredittmarked, kapitalinngangen fra utlandet og likviditetsvirkningen ved finanspolitikken, som hver for seg er beskrevet ovenfor. Dette gjøres på grunnlag av den statistikk for endringer i publikums likviditet som utarbeides i Norges Bank. Litt forenklet kan denne statistikken beskrives på følgende måte: Publikum tilføres likviditet ved bankenes utlån (bevilgede, ikke utbetalte kassekreditter og byggelån regnes med) og ved bankenes kjøp av obligasjoner utstedt av publikum. Videre tilføres det likviditet til publikum ved netto valutasalg til bankene, dvs. ved direkte kapitalinngang fra utlandet, i den grad denne overstiger driftsunderskuddet. Endelig inndras det likviditet fra publikum ved sentralmyndighetenes inntektsoverskudd og «lånetransaksjoner» overfor publikum (publikums kjøp av stats- og statsbankobligasjoner minus trygdeforvaltningens kjøp av obligasjoner utstedt av publikum). Publikums sektoren (private og kommuner) er i denne sammenheng definert som andre innenlandske sektorer enn banker og sentralmyndigheter. Som likvider regnes sedler og mynt, innskudd i norske banker og postgiro og ubenyttede kassekreditter og byggelån (eksklusive sparing med skattefradrag). (Begrepet publikums likviditet er gitt en mere utførlig omtale i en artikkel i Penger og Kreditt 1975/1.)

Som nevnt ovenfor, var sentralmyndighetenes inntektsoverskudd stort i første halvår og virket meget kontraktivt på publikums likviditet. Dette ble bare delvis oppveiet av at bankenes utlån, særlig forretningsbankenes, økte kraftig i denne perioden. Det var også en viss tilførsel av likvidi-

tet ved publikums valutasalg til bankene, men vesentlig mindre enn i 1. halvår året før. Alt i alt tilsvarte økningen i publikums likviditet i 1. halvår 1974 en årsrate på bare ca. 7 %, mot ca. 11 % i samme periode året før. Sesongkorrigererte tall viser at den årlige tilveksttakten i publikums likviditet falt fra 11–12 % ved årsskiftet 1973/1974 til 6 % i august 1974.

Fra august/september viste tilveksttakten for publikums likviditet igjen økning. Dette hadde dels sammenheng med at de finanspolitiske stimuleringstiltakene som ble truffet i mars, tok til å virke i retning av å redusere sentralmyndighetenes inntektsoverskudd, og dels sammenheng med betydelige valutasalg fra publikum til bankene i september og oktober. I motsatt retning virket det at utlånseksponeringen fra bankene ble dempet i denne perioden, særlig som følge av myndighetenes stramme politikk overfor forretningsbankene med blant annet bruk

av kredittlovens bestemmelser om tilleggsreservekrav på utlånsøkningen (§ 8). Den samlede virkning var at veksttakten for publikums likviditet tiltok så sterkt at økningen for året som helhet ble ca. 11 %, bare ubetydelig svakere enn året før. Det har vært en nesten forbausende stor grad av stabilitet i økningen i publikums likviditet i de senere år, idet veksten i alle de fire siste årene har vært mellom 11 og 12 %.

Ser en på de enkelte komponenter av publikums likvide beholdninger (tabell 22b i tabellvedlegget), var det en særlig sterk økning i sedler og mynt (ca. 16 %). Utviklingen i seddelomløpet bestemmes i stor grad av transaksjonsbehovet, og i en periode med sterk prisstigning og stor økning i nominell omsetning, slik tilfelle var i 1974, er det naturlig at seddelomløpet viser en kraftig økning. Ubenyttede kassekreditter og byggelån økte i takt med de totale likvide

Teksttabell 12. Endring i publikums likviditet i 1. halvår 1973 og 1974. (Tilførsel +, inndragning –)

	1. halvår 1973	1. halvår 1974
Sentralmyndighetenes inntekts- overskudd	– 2 042	– 3 692
Sentralmyndighetenes «låne- transaksjoner»	– 192	54
Statsbankenes utlån m.v.	1 834	1 716
Forretnings- og sparebanker	1 974	3 121
Publikums netto valutasalg til bankene	1 585	517
Annen (inkl. statistiske feil)	270	826
Samlet	3 429	2 542
Endring i prosent av likviditets- massen	5,5 %	3,6 %

Teksttabell 13. Endring i publikums likviditet¹⁾ i 1972, 1973 og 1974 (tilførsel +, inndragning –)

	1972	1973	1974
Sentralmyndighetenes inntekts- overskudd	– 2 520	– 3 783	– 4 176
Sentralmyndighetenes «låne- transaksjoner»	– 46	1 11	96
Statsbankenes utlån m.v.	3 484	3 792	3 941
Forretnings- og sparebanker	5 311	5 675	7 137
Publikums netto valutasalg til bankene	884	1 867	1 429
Annen (inkl. statistiske feil)	– 497	– 257	– 573
Samlet	6 616	7 435	7 854
Endring i prosent av likviditetsmassen	11,7%	11,8 %	11,2 %

1) Utdrag av tabell 22 i tabellvedlegget.

beholdninger (ca. 11 %), bankinnskudd på anfordring noe sterkere (ca. 12,5 %) og bankinnskudd på tid noe svakere (ca. 10 %).

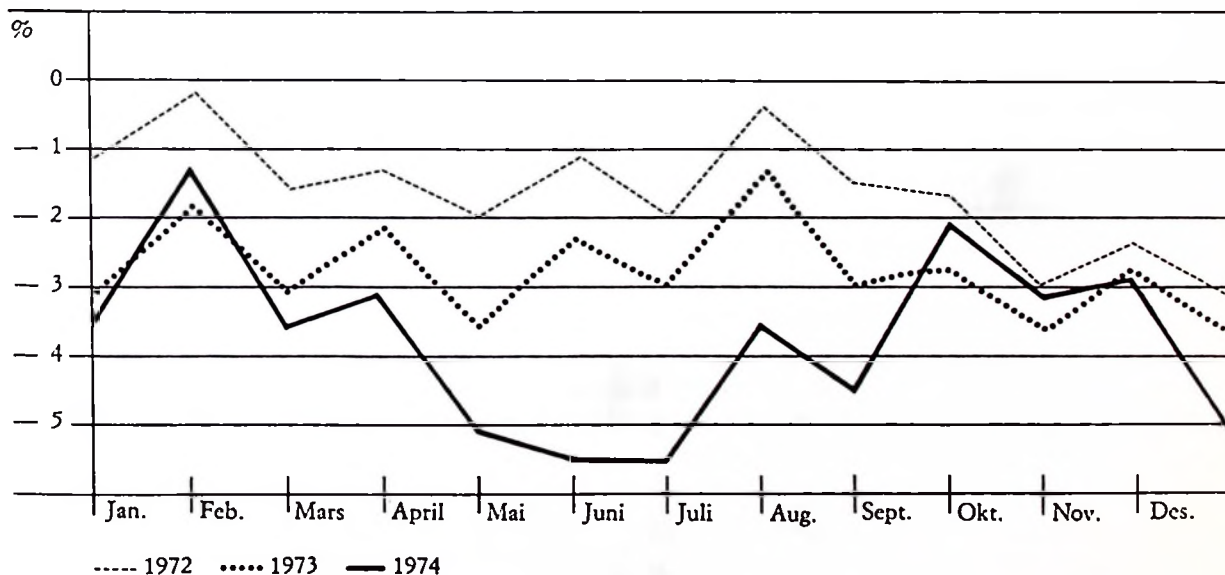
Forretnings- og sparebankene

Banksystemets likviditet. Sett på årsbasis, har bankenes likviditet de siste år blitt stadig strammere. Som mål på bankenes likviditet benyttes gjerne *frie primærlikvider* (dvs. beholdninger av primærlikvider som ikke er bundet i henhold til kredittlovens likviditetsreservekrav eller bankenes egne likviditetskrav og som ikke er skaffet til veie ved likviditetslån i Norges Bank) og *frie likvider* (dvs. frie primærlikvider pluss netto innskudd i utenlandske banker). Hvis likviditetslån i Norges Bank pluss pliktige primærlikvider i henhold til kredittloven overstiger faktiske beholdninger av primær-

likvider, vil frie primærlikvider bli negative. På tilsvarende måte kan også frie likvider bli negative. Både i 1971 og 1972 gikk frie likvider ned med om lag 1,1 milliarder kroner, mens nedgangen i 1973 var 600 mill. kroner. I løpet av 1974 fant det sted en ny sterk tilstrømning, idet frie likvider ble redusert med nærmere 1,4 milliarder kroner.

Likviditetssituasjonen var meget stram gjennom store deler av 1974. Frie likvider i prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av de enkelte måneder lå gjennomsnittlig på -3,8 % (se figur nedenfor). Det tilsvarende gjennomsnitt var -2,8 % i 1973 og -1,7 % i 1972. Ved utgangen av 1974 utgjorde frie likvider -3 580 mill. kroner eller -5,1 % av forvaltningskapitalen. De tilsvarende tall 12 måneder tidligere var -2 189 mill. kroner eller -3,5 %.

Bankenes likviditet. Frie likvider i prosent av forvaltningskapitalen

En samlet oppstilling over bankenes likviditet er gjengitt i tabell 6 i tabellvedlegget.

Transaksjoner over statens og andre offentlige konti i Norges Bank inndro i 1974 likviditet fra bankene for 1 300 mill. kroner eller 160 mill. kroner mer enn året før. Innbetaling av skatter og avgifter over statens konti i Norges Bank var 2,6 milliarder kroner større, samtidig som statens utgifter o.l. økte med hele 3,6 milliarder kroner mer enn i 1973. De løpende transaksjoner over statens konti gav således en mertilførsel på 1 milliard kroner, mens statens lånetransaksjoner viste en merinndragning på 1 450 mill. kroner. Det siste hadde særlig sammenheng med den sterke økningen i statens midlertidige låneopptak vesentlig fra Rikstrygdeverket og Postverket, som i 1974 gikk opp med 1 620 mill. kroner mer enn året før. Oppgangen i disse midlertidige låneopptakene reflekterer blant annet økte inntektsoverskudd i trygdeforvaltningen og hos skatteoppkreverne (se teksttabell 11).

Publikum økte i 1974 sitt kassehold langt sterkere enn vanlig de senere år og trakk således likviditet ut av banksystemet for 1 290 mill. kroner. Sammenlignet med året før, var dette en merøkning på 650 mill. kroner.

Bankenes bruk av sjekk-kreditter fra Norges Bank ble redusert i 1974. Dette må særlig tilskrives en innskjerping av reglene ved begynnelsen av året. For året sett under ett, var inndragningen ved sjekk-kredittene 290 mill. kroner, mens de i 1973 gav en tilførsel på 180 mill. kroner. Videre inndro også Norges Banks andre transaksjoner «enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker» i løpet av året 270 mill. kroner, mens det i 1973 var en tilførsel på 320 mill. kroner.

Bankenes valutatransaksjoner med Nor-

ges Bank var også i 1974 den viktigste tilførselskilde av kronelikviditet. Netto salg av valuta tilførte således banksystemet hele 1 720 mill. kroner. Dette var 420 mill. kroner mer enn året før.

Primærreservekravet ble i løpet av 1974 endret flere ganger. Kravet ble opphevet fra 1. februar for de nord-norske forretningsbanker og ikke gjeninnført for denne bankgruppen senere i året. For de sør-norske forretningsbanker ble kravet først redusert den 1. juni for så å bli hevet igjen fra 14. oktober, men da bare for banker med forvaltningskapital over 1 000 mill. kroner. Kravet for de sør-norske sparebanker ble først redusert fra 1. april og deretter opphevet helt fra 1. juni. Veksten i forvaltningskapitalen var større både i forretnings- og sparebanker enn i 1973, noe som isolert sett skulle bidra til en større binding av primærlikvider. Dette resulterte alt i alt i en frigivelse av likviditet for 540 mill. kroner, mens nettovirkningen året før var en økning i de bundne primærlikvider på 830 mill. kroner.

Teksttabell 14. Endring i bankenes frie primærlikvider¹⁾ (tilførsel +, inndragning -) (Mill. kroner)

	1973	1974
1. Transaksjoner over statens konti og andre offentlige konti	- 1 140	- 1 296
2. Endring i publikums kassehold	- 644	- 1 291
3. Bankenes valutasalg til Norges Bank	1 303	1 723
4. Endringer i bankenes sjekk-kreditter i Norges Bank	183	- 293
5. Norges Banks «andre transaksjoner»	323	- 274
6. Endring i pliktige primærlikvider	- 831	540
Endring i frie primærlikvider	- 806	- 891

¹⁾ Utarbeidet på grunnlag av tabell 6 i tabellvedlegget.

Frie primærlikvider gikk ned med 891 mill. kroner i 1974 (se teksttabell 14) og utgjorde ved årsskiftet -2 701 mill. kroner eller -3,9 % av forvaltningskapitalen. 12 måneder tidligere var de tilsvarende tall -1 810 mill. kroner og -2,9 %, etter en reduksjon i løpet av 1973 på 806 mill. kroner.

Bankene har bare i begrenset grad kunnet tilpasse seg reduksjonen i frie primærlikvider ved å redusere sine disponible beholdninger av primærlikvider da disse stort sett er blitt holdt på et minimumsnivå. I stor grad har derfor likviditetstilpasningen skjedd ved å benytte adgangen til å oppta likviditetslån i Norges Bank. Gjennom store deler av 1974 lå disse likviditetslåne på et uvanlig høyt nivå. Ved utgangen av året utgjorde de samlede lån til banksystemet 1 886 mill. kroner etter en økning over året på 600 mill. kroner.

Bankenes innskudd i utenlandske banker økte med 260 mill. kroner i 1974, mot en svak nedgang året før. Publikumssektoren hadde både i 1973 og i 1974 en inngang av valuta som oversteg disse sektorets driftsunderskudd. Banksystemet ble således tilført valutalikvider fra andre norske sektorer for 1 360 mill. kroner. I tillegg ble bankenes egne lån etc. i utlandet økt med 620 mill. kroner. Mesteparten av denne valutatilgangen, hele 1 720 mill. kroner, ble som nevnt tidligere, solgt videre til Norges Bank. Den resterende del gav imidlertid rom for en økning i innskuddene i utenlandske banker. Frie valutalikvider, definert som innskudd minus likviditetslån i utenlandske banker, ble redusert med 500 mill. kroner. I 1973 økte frie valutalikvider med 210 mill. kroner (se tabell 6 i tabellvedlegget).

Forretningsbankenes virksomhet

Veksten i forretningsbankenes forvaltningskapital beløp seg til vel 4,5 milliarder kroner i 1974, hvilket gav en årsrate på 12,8 % mot 12,6 % i 1973.

Tilgangen på innskudd fra publikum utgjorde 2,9 milliarder kroner eller om lag 0,5 milliarder mindre enn i 1973, som hadde vært et år med relativt sterk innskuddsøkning.

Innskudd fra sparebanker økte over året med 460 mill. kroner. Høy rente på slike innskudd som følge av stram likviditet i forretningsbankene ser ut til å ha bidratt til at sparebankene valgte denne plasseringsformen fremfor å øke sine egne utlån. Dessuten er det grunn til å anta at innskuddene ved begynnelsen av 1974 for mange sparebankers vedkommende var spesielt lave.

På den annen side viste innskudd fra andre forretningsbanker (beregnet netto) en nedgang på vel 200 mill. kroner i 1974 etter en økning på 360 og 270 mill. kroner i 1973 og 1972. Utviklingen antas hovedsakelig å ha sammenheng med den tilstramning i bankenes adgang til å diskontere banksjekker i Norges Bank som ble iverksatt våren 1974 og som tok sikte på å begrense omfanget av de såkalte sjekk-kreditter. Ved å diskontere sjekker i Norges Bank kan bankene av rent bokføringstekniske årsaker oppnå rentefri kreditt i sentralbanken.

Forretningsbankenes likviditet var meget stram gjennom mesteparten av 1974. For året sett under ett gikk frie likvider (inkludert netto innskudd i utenlandske banker) ned med vel 1 milliard kroner eller 2,1 prosentpoeng målt i forhold til forvaltningskapitalen. Ved utgangen av 1974 utgjorde frie likvider - 6,3 % av forvaltningskapitalen.

Etter en midlertidig økning av likviditeten som følge av valutaintervensjoner i begynnelsen av året ble forholdene i de følgende måneder fram til slutten av mai stadig strammere. Da nådde frie likvider sitt laveste nivå med $-9,6\%$ av forvaltningskapitalen. Den stramme likviditeten kom blant annet til uttrykk ved høye lån i Norges Bank i sommer-månedene. I september falt lånene i Norges Bank sterkt som følge av kronetilførsel til bankene ved ny valuta-intervensjon, men lå igjen høyt ved utgangen av året.

Foruten å låne i Norges Bank foretok forretningsbankene også relativt store opptak av likviditetslån i utlandet. I alt økte slike lån med 750 mill. kroner i 1974.

Den temporære lettelsen i likviditetssituasjonen som følge av Norges Banks valuta-intervensjoner i januar og februar resulterte i økte lånetilsagn og synes i stor grad å ha vært bestemmende for utlånsutviklingen i vår- og sommermånedene. Utlånsøkningen var da så sterk at myndighetene måtte gripe inn med regulerende tiltak. I første omgang søkte en å påvirke bankenes utlån ved å føre en stram likviditetspolitikk. Ut over høsten fant en det imidlertid nødvendig å bruke kredittlovens bestemmelser om tilleggsreserver basert på utlånsøkningen. (Kredittpolitikken er nærmere beskrevet i Norges Banks årsberetning — Tiltak overfor kredittinstitusjonene.)

Utlånsøkningen i 1974 beløp seg til nærmere 2 600 mill. kroner, noe mindre enn hva myndighetenes ramme gav rom for. Økningen i 1974 var 200 mill. kroner høyere enn året før. Det var sterkere vekst enn i 1973 for pantelån og trukne byggelån, mens vekselobligasjons- og gjeldsbrevlån og trukne kassekreditter viste en svakere økning.

Som nevnt var det stor ekspansjon i lånebevilgningene i begynnelsen av 1974, og bevilgede lån, både byggelån og kassekreditter, ble liggende på et høyt nivå gjennom hele resten av året. Til sammen økte bevilgede byggelån og kassekreditter med nærmere 2 milliarder kroner i 1974, hvilket var 700 mill. mer enn året før.

Utnyttingsgraden for byggelån i 1974 steg med 1,7 poeng til 61 % ved utgangen av året, men gikk ned med 1,3 poeng til 58,7 % for kassekreditter.

Tendensen til økt relativ andel av de totale utlån for vekselobligasjons- og gjeldsbrevlån fortsatte også i 1974, men med klart lavere stigningstakt. Ved utgangen av året utgjorde slike lån 38 % av den totale utlånsmasse, mens tilsvarende tall pr. utgangen av 1973 og 1972 var henholdsvis 37,1 % og 34,2 %. Samtidig syntes nedgangen i pantelånenes andel å ha stoppet opp. Det kan være rimelig å se denne utvikling i sammenheng med den endring i rentestrukturen som en la opp til i den nye renteforståelsen.

Anslagsvis har om lag 25 % av utlånsøkningen på i alt 2 600 mill. kroner i 1974 gått til industrien, mens tilsvarende tall var 5 % i 1973 og 11 % i 1972. Næringsmiddelindustri, kjemisk industri (inklusive kull- og mineraloljeforedling) og skipsindustri har til sammen fått 75 % av utlånsøkningen til industrien. Utlånene til næringsmiddelindustrien er sannsynligvis gitt som driftskreditter som gjenspeiler de vanskelige forhold i denne bransjen, mens utlånsøkningen til de to andre nevnte industrigruppene antas å henge sammen med investeringer i oljevirkosomheten.

Den store relative andel av utlånene til industri sammenlignet med de nærmest foregående år motsvares av en markert ned-

gang i den andel av utlånene som har gått til boliger og forretningsbygg og til varehandel (se tekstabell 16).

I renteforståelsen mellom myndighetene og kredittinstitusjonene som ble inngått våren 1974, ble det gitt anledning til heving av pantelånsrenten og byggelånsrenten med 1 poeng mens kassekredittrenten skulle kunne heves med 0,5 poeng. Andre rentesatser, herunder renten på gjeldsbrevlån skulle som hovedregel ikke endres. Foreløpige tall viser at renteforståelsen bare delvis hadde slått gjennom for pantelånenes vedkommende. Pr. utgangen av 1974 lå gjennomsnittrenten på disse lån ca. 0,4 pro-

Tekstabell 15. Forretningsbankene. Gjennomsnittrenten på utlån

	1972	1973	1974 ¹⁾
Pantelån	6,66	6,69	7,11
Norske vekslar	6,80	7,00	7,55
Gjeldsbrev	7,35	7,43	7,90
Kassekreditter	6,07	6,11	6,59

¹⁾ Foreløpige tall beregnet i Norges Bank.

sentpoeng høyere enn ett år tidligere. For norske vekslar, gjeldsbrevlån og kassekreditter steg gjennomsnittrenten med rundt 0,5 prosentpoeng. Tekstabell 15 gir en nærmere oversikt over renteutviklingen.

Tekstabell 16. Forretningsbankenes utlån til publikum etter låntakers næring¹⁾ (Mill. kroner)

	Pr. 31/12 1973		Pr. 31/12 1974		Endring
	I alt	Prosentvis fordeling	I alt	Prosentvis fordeling	
Kommuner og kommuneforetak	668	3,1	810	3,3	142
Jordbruk, skogbruk, fiske, bergverksdrift m.v.	738	3,4	840	3,5	102
Industri	5 049	23,2	5 729	23,6	680
Bygge- og anleggsvirksomhet	947	4,4	1 095	4,5	148
Kraft- og vannforsyning	93	0,4	69	0,3	-24
Varehandel	4 772	22,0	4 960	20,4	188
Boliger og forretningsbygg til utleie	7 074	32,6	8 173	33,7	1 099
Sjøtransport	855	3,9	753	3,1	-102
Annen samferdsel	405	1,9	480	2,0	75
Annen tjenesteyting	1 107	5,1	1 372	5,6	265
I alt	21 708	100	24 281	100	2 573

¹⁾ Omfatter også utlån i utenlandsk valuta.

Tekstabell 17. Forretningsbankenes innskudd, a publikum (Mill. kroner)

	Pr. 31/12 1973		Pr. 31/12 1974		Endring
	I alt	Prosentvis fordeling	I alt	Prosentvis fordeling	
Anfordring	6 121	24,8	6 962	25,2	841
Termin	993	4,0	1 012	3,7	19
Sparevilkår og 6 måneders oppsigelse	4 696	19,0	4 877	17,6	181
12 måneders oppsigelse	5 151	20,8	5 861	21,2	710
<i>Herav:</i>					
Skattefrie banksparing	1 073	4,3	1 332	4,8	259
Andre innskudd	6 282	25,4	7 230	26,1	948
Innskudd i norske kroner i alt	23 243	94,0	25 942	93,8	2 699
Innskudd i utenlandsk valuta	1 482	6,0	1 729	6,2	247
Innskudd i alt	24 725	100	27 671	100	2 946

Sparebankenes virksomhet

Sparebankenes forvaltningskapital økte med 2 880 mill. kroner i 1974, 130 mill. kroner mer enn i 1973. Relativt sett er dette en noe lavere vekstrate enn i 1973.

Utlån til publikum økte med 2 395 mill. kroner og var relativt sett noe større enn i 1973. Sparebankenes utlånsramme for 1974 var på 2 300 mill. kroner. Den sterkeste økningen i sparebankenes utlån fant sted i 4. kvartal og kan delvis ha sammenheng med en økt låneetterspørsel som følge av blant annet innføring av tilleggsreservekrav overfor forretningsbankene.

Av sparebankenes samlede utlån var det i 1974 en økning i andelen av vekselobligasjons- og gjeldsbrevlån på 1,6 prosentpoeng til 40,5 % og byggelån på 1,2 prosentpoeng til 15,6 %. Økningen i disse utlånsandelene skjedde på bekostning av pantelån der andelen gikk ned med 2,7 prosentpoeng til 33,1 %.

Etter en reduksjon i bevilgede byggelån i 1. halvår 1974 var det en markert oppgang i 2. halvår, slik at bevilgningene over året steg med 540 mill. kroner, 80 mill. kroner mer enn i 1973. På grunn av den markerte økning i byggelån steg imidlertid utnyttingsgraden i 1974 med 5 prosentpoeng til 68,6 %.

Bevilgede kassekreditter hadde en svak økning i de første månedene av året, men tok seg siden opp, slik at den relative årsvekst var omtrent den samme som i 1973. Utnyttingsgraden gikk i 1974 ned med 0,5 prosentpoeng til 62,9 % ved årsskiftet, etter å ha vært oppe i 71,5 % i slutten av mai. Dette synes imidlertid å være et normalt sesongmønster hos sparebankene.

Beholdningen av ihendehaverobligasjo-

ner økte med 767 mill. kroner i 1974, mot 795 mill. kroner i 1973. Regnet i prosent av forvaltningskapitalen, steg obligasjonsbeholdningene med 0,4 prosentpoeng til 23 %. Statsgaranterte obligasjoner økte 50 mill. kroner mer enn i 1973, mens statsobligasjoner og §15-obligasjoner viste en noe lavere vekst i 1974 enn i 1973.

Innskudd fra publikum økte med 2 637 mill. kroner, hvilket er 200 mill. kroner mer enn i 1973. Relativt sett er dette imidlertid en noe lavere årsvekst enn i tidligere år. Fordelt på de ulike innskuddsformer var det i 1974 ingen markert omfordeling.

Etter en tilstramning i sparebankenes likviditet i 1973 skjedde det en lettelse i 1974 for året som helhet. Likviditeten var relativt stram i vår- og sommermånedene, og lettelsen fant sted i 2. halvpart av året. Målt i frie likvider (inkludert innskudd i forretningsbanker), var det en økning på 431 mill. kroner, mot en nedgang i 1973 på 445 mill. kroner. Denne oppgangen tok i første rekke form av innskudd i forretningsbankene. Til tross for at sparebankene reduserte sin beholdning av primærlikvider med 766 mill. kroner, medførte dette en reduksjon i beholdningen av disponible primærlikvider (dvs. beholdningen av primærlikvider fratrukket pliktige primærreserver i henhold til kredittloven) på bare 192 mill. kroner. Dette hadde sin årsak i at primærreservekravet på 5 % ved utgangen av 1973 ble opphevet i løpet av 1974. Sparebankenes lån i Norges Bank økte med 27 mill. kroner i 1974 til 60 mill. kroner. Sparebankenes utnyttning av låneadgangen var på sitt høyeste i april, da den var oppe i 570 mill. kroner.

Renteutviklingen for sparebankene i 1974 reflekterer hevingen av Norges Banks diskonto fra 4½ % til 5½ % i mars. I denne

forbindelse fant myndighetene det nødvendig å komme fram til en ny renteforståelse med kredittinstitusjonene. En viser i denne forbindelse til Norges Banks årsberetning for 1974. Foreløpige tall viser at gjennomsnittrenten på pantelån steg med ca. 1 prosentpoeng, norske vekslere og gjeldsbrev med 0,9 poeng og kassekreditter med 0,5 poeng (jfr. teksttabell 18).

Teksttabell 18. Gjennomsnittrenten på utlån. Sparebankene

	1972	1973	1974 ¹⁾
Pant i fast eiendom	6,34	6,36	7,45
Norske vekslere ²⁾	7,19	7,40	8,32
Gjeldsbrev ²⁾	6,93	7,04	7,90
Kassekreditter	6,20	6,22	6,71

1) Foreløpige tall, beregnet i Norges Bank.

2) Ekskl. avbetalingslån.

Teksttabell 19. Sparebankenes utlån til publikum etter låntakers næring¹⁾ (Mill. kroner)

	Pr. 31/12 1973		Pr. 31/12 1974		Endring 1974
	I alt	Prosentvis fordeling	I alt	Prosentvis fordeling	
Kommuner og kommuneforetak	855	4,9	970	4,9	115
Jordbruk, skogbruk, fiske, bergverksdrift m.v.	2 352	13,1	2 526	12,7	174
Industri	1 280	7,3	1 423	7,2	143
Bygge- og anleggsvirksomhet	667	3,8	761	3,8	94
Kraft- og vannforsyning	170	1,0	201	1,0	31
Varehandel	1 334	7,6	1 493	7,5	159
Boliger og forretningsbygg til utleie	9 673	55,1	11 157	55,9	1 484
Sjøtransport	106	0,6	124	0,6	18
Annen samferdsel	288	1,6	328	1,6	40
Annen tjenesteyting	821	4,7	958	4,8	137
I alt	17 546	100	19 941	100	2 395

1) Omfatter også utlån i utenlandsk valuta.

Teksttabell 20. Sparebankenes innskudd fra publikum (Mill. kroner)

	Pr. 31/12 1973		Pr. 31/12 1974		Endring 1974
	I alt	Prosentvis fordeling	I alt	Prosentvis fordeling	
Anfordring	3 276	13,1	3 834	14,2	558
Termin	1 291	5,3	1 315	4,9	24
Sparevilkår	7 952	32,6	8 553	31,7	601
6 måneders oppsigelse	1 649	6,8	1 619	6,0	- 30
12 måneders oppsigelse	9 694	39,8	10 880	40,2	1 186
<i>Herav:</i>					
Skattefrie banksparing	1 598	6,6	1 969	7,3	371
Andre vilkår	509	2,1	807	3,0	298
I alt	24 371	100	27 008	100	2 637

Private finansieringsselskaper

Det er registrert vel 210 private finansieringsselskaper, hvorav 122 omfattes av utlånsreguleringen. I 1974 ble det opprettet få nye selskaper, trolig fordi utlånsreguleringen som nå gjelder alle selskaper med lån over 0,5 mill. kroner gjør virksomheten lite attraktiv.

I Nasjonalbudsjettet for 1974 var det forutsatt en utlånsøkning fra private finansieringsselskaper på 250 mill. kroner. Ut fra denne ramme ble tillatt utlånsøkning fastsatt til 9 % i forhold til faktiske utlån 12 måneder tidligere for ordinære finansieringsselskaper og avbetalingsselskaper, mens factoringsselskapene kunne øke med 20 %. Økningen i utlån, eksklusive lån til finansinstitusjoner og utlandet som ikke omfattes av utlånsreguleringen, var i 1974 221 mill. kroner eller 9,8 % mot 244 mill. kroner og 12 % i 1973. Både ordinære finansieringsselskaper og avbetalingsselskaper hadde relativt svak utlånsøkning i 1974 (henholdsvis 7 % og 5,5 %). Factoringsselskapene hadde en utlånsøkning i 1974 på 22,2 % mot 30,1 % i 1973. Til tross for at utlånsøkningen samlet for de private finansieringsselskapene var lavere enn forutsatt, hadde enkelte selskaper overskridelser og ble ilagt strafferenter.

Forvaltningskapitalen for de 122 selskapene som omfattes av utlånsreguleringen økte med ca. 770 mill. kroner eller nærmere 18 % i 1974, mens tilsvarende tall i 1973 var 343 mill. kroner eller 8,3 %. Tilgangen på midler bestod i stor grad av låneopptak i innenlandske finansinstitusjoner. Av en samlet økning i innlån på i alt 500 mill. kroner, kom 100 mill. kroner fra banker, 90 mill. kroner fra forsikringsselskaper

og 195 mill. kroner fra andre finansinstitusjoner.

Teksttabell 21. Private finansieringsselskaper. Balanseutdrag. (Mill. kroner)

	31. desember		Endring 1974
	1973	1974	
Kassebeholdning og bankinnskudd	105	137	32
Ihendehaverobligasjoner	36	20	- 16
Aksjer og andeler	743	890	147
Utlån til finansinstitusjoner og til utlandet	827	929	102
Utlån til private og kommuner	2 254	2 475	221
Herav:			
Pantobligasjonslån	646	650	4
Gjeldsbrevlån	558	668	110
Factoring	305	298	- 7
Avbetaling	524	627	103
Andre utlån	221	232	11
Leasing	109	198	89
Andre fordringer	230	422	192
Realkapital			
Aktiva i alt	4 304	5 071	767

Livsforsikringsselskapene

Forvaltningskapitalen i livsforsikringsselskapene økte noe sterkere i 1974 enn antatt, med 1 525 mill. kroner mot 1 233 mill. kroner i 1973. Særlig var økningen sterk i 4. kvartal. Det reviderte anslag i kredittbudsjettet for utlånsøkning fra livsforsikringsselskaper, pensjonskasser m.v. på 800 mill. kroner ble derfor overskredet. Den faktiske utlånsøkning fra livsforsikringsselskaper alene ble 916 mill. kroner i 1974. Dette var også en vesentlig sterkere økning enn i 1973 da utlånene steg med 676 mill. kroner.

Reglene for plasseringsplikt i henhold til kredittlovens §§ 9 og 10 har i det vesentlige ikke vært endret siden de ble innført i

1969. 40 % av økningen i forvaltningskapitalen fra 31. desember 1969 skal plasseres i norske obligasjoner, og oppgjørstidspunkt er påfølgende kvartal. Tallene viser at beholdningen av norske obligasjoner økte med 526 mill. kroner i 1974, og dette var i samsvar med plasseringspliktbestemmelsene.

Teksttabell 22. Livsforsikringselskaper. Balanseutdrag (Mill. kroner)

	31. desember		Endring 1974
	1973	1974	
Kassebeholdning og bankinnskudd	163	168	5
Ihendehaverobligasjoner	5 902	6 429	527
<i>Herav:</i>			
Statsobligasjoner	1 750	1 763	13
Statsgaranterte obligasjoner ¹⁾	11	32	21
Andre norske obligasjoner	4 137	4 629	492
Utenlandske obligasjoner	4	5	1
Aksjer	240	269	29
Utlån	7 770	8 686	916
<i>Herav:</i>			
Kommuner og private	7 598	8 512	914
Finansinstitusjoner	163	173	10
Realkapital	710	758	48
Aktiva i alt	14 785	16 310	1 525

1) Ekskl. Stats- og statsbankobligasjoner.

Skadeforsikringselskapene

Selskapene ble ved kongelig resolusjon av 14. mai 1974 pålagt utlånsregulering etter kredittlovens § 12. For å få utlånsøkningen på nivå med måltallet på 100 mill. kroner i det reviderte nasjonalbudsjettet, ble tillatt økning i utlån til kommuner og private fra 12 måneder tidligere satt til 6 % for hele 1974. Det viste seg imidlertid at skadeforsikringselskapene neppe ville kunne holde økningen innenfor den ramme. Måltallet for skadeforsikringselskapenes utlånsøkning ble derfor i september økt til 150 mill. kroner,

slik at tillatt økning for året som helhet kunne heves til 9 %.

Alt i alt ble utlånsøkningen 220 mill. kroner i 1974, mot 256 mill. kroner året før. Økningen i 1973 var imidlertid spesielt sterk, og dette var bakgrunnen for at utlånsreguleringen ble innført i 1974.

Utlånsøkningen for skadeforsikringselskapene samlet lå over måltallet for 1974, og enkelte selskaper hadde store overskridelser. Selskapene opplyser at det skyldes at visse lånetilsagn var gitt før reguleringen ble kjent, og at disse ikke kunne tilbakekalles. Videre peker selskapene på at lånemassen i stor utstrekning består av langsiktige pantelån, slik at det er vanskelig å foreta en hurtig tilpasning til endringer i utlånsreguleringen.

Teksttabell 23. Skadeforsikringselskapene. Balanseutdrag (Mill. kroner)

	31. desember		Endring 1973/74
	1973	1974	
Kassebeholdning	5	3	— 2
Bankinnskudd	664	831	167
<i>Herav:</i>			
Norske banker	556	715	159
Utenlandske banker	108	116	8
Ihendehaverobligasjoner	564	512	— 52
<i>Herav:</i>			
Norske	108	111	3
Utenlandske	456	401	— 55
Aksjer	962	906	— 56
<i>Herav:</i>			
Norske	647	722	75
Utenlandske	315	184	— 131
Utlån	1 932	2 206	274
<i>Herav:</i>			
Statsforvaltningen	100	100	—
Kommuner og private	1 679	1 899	220
Finansinstitusjoner	151	203	52
Utlandet	2	4	2
I alt	4 127	4 458	331

Kredittforeninger o.l.

Kredittforeningenes kapitaltilførsel for de enkelte år reguleres av myndighetene ved at foreningene hvert år får tildelt bestemte kvoter for emisjon av ihendehaverobligasjoner. For 1974 var kvotetildelingen på til sammen 2 019 mill. kroner eller 256 mill. kroner mer enn i 1973. Den største økningen falt på gruppen realkredittforeninger og andre finansieringsinstitutter. Det henger sammen med at Norges Hypotekforening for Næringslivet har påtatt seg finansieringen av rene miljøverntiltak, og at Eksportfinans etter hvert er kommet sterkere med i finansieringen av investeringer tilknyttet oljeaktiviteten i Nordsjøen.

Mens både realkredittforeningene og gruppen andre finansieringsinstitutter nytet sine emisjonskvoter i 1974 fullt ut, var dette ikke tilfelle med skipsfinansieringsinstituttene (se tekstabell 24). Det henger sammen med forsinkede leveringer fra verkstedenes side, noe som igjen skyldes forsinkede stålleveranser, mangel på arbeidskraft og til dels også forsinkede leveranser fra verkstedenes underleverandører.

Denne utvikling medførte at kvoteøkningen i 1974 på 256 mill. kroner eller 14,5 % ikke gav en tilsvarende merøkning i utlånene. Denne var i 1974 på 160 mill. kroner. Ifølge Byråets statistikk over utlån fordelt på næringer, var det bygge- og anleggsvirksomhet og boliger og forretningsbygg til utleie som ble tilgodesett med en vesentlig del av kredittøkningen i 1974 (se tekstabell 25).

I forbindelse med de rentejusteringer som ble gjennomført våren 1974 ble også renten på kredittforeningsobligasjoner justert opp med 1 prosentpoeng. Kuponrenten på

obligasjoner solgt av Bykredittforeningen, Landkreditt og Kjøpmennenes kredittforening er nå 7¼ %. De øvrige kredittforeningene unntatt Låneinstituttet for skipsbyggeriene som er statsgarantert, selger sine obligasjoner med kuponrente 7½ %.

Tekstabell 24. Kredittforeninger o.l. Kvoter og emisjoner (Mill. kroner)

	1973	1974	
	Emittert	Kvote	Emittert
Realkredittforeninger	3671)	434	4641)
Skipsfinansieringsinstitutter			
for 1. pr. pant i skip	610	666	565
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. prioritets pant i skip	128	311	270
Andre finansieringsinstitutter	460	608	608
Ialt	1 565	2 019	1 907

1) Inkl. salg fra Bykredittforeninger til livsforsikrings-selskaper utenom kvoten.

Tekstabell 25. Kredittforeninger o.l. Innenlandske utlån fordelt på låntakergrupper. Ihendehaverobligasjonsgjelden (Mill. kroner)

	Pr. 31/12	Endringer	
	1974	1973	1974
Jordbruk og skogbruk	507	37	33
Skipsbyggingsindustri	2 210	188	191
Annen industri	2 104	313	284
Bygge- og anleggsvirksomhet	304	- 36	161
Sjøtransport	1 405	309	206
Boliger og forretningsbygg			
til utleie	1 983	153	218
Varehandel	261	36	48
Andre næringer	189	24	43
Utlån i alt	8 963	1 024	1 184
Ihendehaverobligasjonsgjeld	9 422	1 123	1 341

Statsbankene

Innvilgningsrammen for statsbankene var i nasjonalbudsjettet for 1974 fastsatt til vel

5,5 milliarder kroner. Dette var en økning på nærmere 600 mill. kroner eller 11,5 % i forhold til innvilgningsrammen for året før. I nasjonalbudsjettet antok man at denne innvilgningsrammen sammen med tidligere innvilgninger ville medføre en netto utlånsøkning i 1974 på ca. 4 milliarder kroner.

I løpet av året ble innvilgningsrammene justert noe opp uten at dette medførte noen sterkere utlånsøkning totalt enn opprinnelig antatt. Ifølge foreløpige oppgaver ble den faktiske utlånsøkning fra statsbankene til private og kommuner i underkant av 3,9 milliarder kroner. Dette er om lag den samme utlånsøkning som året før.

Husbanken, som er den største av statsbankene, hadde i 1974 en utlånsøkning på 2 060 mill. kroner, eller vel halvparten av statsbankenes samlede utlånsvekst. Dette var en lavere utlånsøkning enn året før. Innvilgningsregnskapet viste imidlertid en økning på ca. 20 % i forhold til året før og var på nærmere 3,2 milliarder kroner. Dette gav finansieringsgrunnlag for 32 129 nye boliger i 1974 mot 31 437 året før.

Kommunalbanken innvilget lån for 863 mill. kroner i 1974. Dette omfatter også bevilgninger gitt av Postsparebanken innenfor Kommunalbankens budsjett. Kommunalbanken har i 1974 opptatt lån i utlandet på 41 mill. kroner til kraftverkutbygging.

Distriktenes utbyggingsfond gav tilsagn om lån for i alt 521 mill. kroner i 1974. Dette var en økning på 16 % i forhold til året før. I tillegg ble det gitt lånegarantier for vel 120 mill. kroner og rene investeringstilskudd for ca. 270 mill. kroner.

Postsparebanken bevilget lån for i alt 270 mill. kroner i 1974. Dette omfatter blant annet ordinære kundelån på ca. 124 mill. kroner, hovedsakelig til boligformål, og lån til særskilte samferdselsformål på ca. 130 mill. kroner.

Innskuddsøkningen i 1974 var på ca. 450 mill. kroner, eller vel 20 % mer enn året før.

Postgiros innskudd økte med ca. 1 milliard kroner i 1974. Dette var en svakere vekst enn året før. Hovedtyngden av midlene plasseres som kontolån til statskassen og i statsobligasjoner.

Teksttabell 26. Statsbankenes virksomhet i 1974 (Mill. kroner)

	Inn- vilgnings- budsjett ¹⁾	Inn- vilgnings- regnskap	Utlåns- økning
Husbanken	2 972	3 169	2 060
Landbruksbanken	290	313	304
Kommunalbanken	810 ²⁾	863 ²⁾	527 ³⁾
Industribanken	150	133	71
Fiskarbanken	120	128	57
Lånekassen for aviser	10	11	12
Lånekassen for utdanning	527	510	466
Distriktenes utbyggingsfond	440	521	318
Sum	5 330	5 648	3 714
Postsparebanken	209	270	164
I alt	5 539	5 918	3 878

1) Fra nasjonalbudsjettet for 1974.

2) Omfatter ikke lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet eller lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

3) Inklusive lån gitt på basis av låneopptak i utlandet og lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

Folketrygdfondet

Folketrygdfondet økte med 2 501 mill. kroner i 1974 mot 1 766 mill. kroner i 1973. Dette er langt den største økningen siden

fondet ble etablert. Av tilveksten utgjorde overføringer fra Rikstrygdeverket 2 096 mill. kroner, mens 450 mill. kroner skyldes renteinntekter med fradrag av administrasjons- og forvaltningsutgifter. Folketrygdfondets arbeidsmarkedsfond økte med 54 mill. kroner (renteinntekt) til 1 008 mill. kroner.

Stortinget vedtok i mars 1974 at ikke noe av fondstilveksten skulle nyttes til innskudd i banker.

Etter avtale med Finansdepartementet skulle fondsstyrene kunne øke sine beholdninger av andre obligasjoner enn stats- og statsbankobligasjoner med ca. 245 mill. kroner. Økningen utgjorde pålydende 249 mill. kroner eller 11 % av nettoemisjonene. Beholdningene av stats- og statsbankobligasjoner økte med pålydende 2 337 mill. kroner tilsvarende 76 % av nettoemisjonene i 1974, mot 45 % i 1973.

Obligasjonsmarkedet og emisjonsreguleringen

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1974 var nettoemisjonen av § 15-obligasjoner stipulert til 2 600 mill. kroner. Dette utgjør 17 % av den samlede beregnede innenlandske kreditt-tilførsel i 1974. Tilsvarende tall for 1973 var 12 %, mens tallet for 1972 var nede i 8,4 %. Det har således i de senere år vært en klar tendens i retning av å kanalisere en relativt større del av den samlede innenlandske kreditt-tilførsel til den private sektor over i mer langsiktige ihendehaverobligasjonslån.

Bruttoemisjonene på det innenlandske obligasjonsmarked var i 1974 på i alt 7 598 mill. kroner. Av dette beløp falt 42,4 % på § 15-obligasjoner, mens den tilsvarende an-

del i 1973 utgjorde 36,7 %. Statskassens og statsbankenes andel av bruttoemisjonene gikk dermed ned fra 63,3 % i 1973 til 57,6 % i 1974 (se teksttabell 30).

Som følge av kredittinstitusjonenes plaseringsplikt var det i 1974 ingen problemer med avsetningen av § 15-lån. Av de såkalte prosjektlån, det vil si bruttoemisjon av § 15-lån eksklusive lån emittert av kredittforeninger o.l., ble 91,5 % tatt opp underhånden. Resten ble lagt ut til offentlig tegning og ble til dels betydelig overtegnet (se teksttabell 27).

Teksttabell 27. Bruttoemisjoner av § 15-lån i 1973 og 1974 (Mill. kroner)

	1973	1974
§ 15-lån i alt	2 479	3 221
<i>Herav:</i>		
Kredittforeninger o.l.	1 565	1 907
Prosjektlån	914	1 314
<i>Herav:</i>		
Lagt ut til off. tegning	179	112
Tatt opp underhånden	735	1 202

I forbindelse med gjennomføringen av den generelle renteøkning våren 1974, ble også renten på § 15-lån justert opp med om lag 1 prosentpoeng til 7¼ %—7½ %. For lån tatt opp underhånden har emisjonskursen vært pari, mens prosjektlån lagt ut til offentlig tegning har hatt en emisjonskurs på 101 %. Løpetiden for prosjektlånene har vært 17 og 18 år.

Emisjonsvilkårene for statskassens lån ble også endret i forbindelse med rentejusteringene våren 1974 (se teksttabell 28).

Teksttabell 28. Emisjonsvilkår for statens lån

	Løpetid		
	5 år	8 år	12 år
Pålydende % p. a.	6 1/2	6 7/8	7
Emisjonskurs	99 1/2	99 1/4	99
Effektiv rente, % p. a.	6 5/8	7	7 1/8
Endring i effektiv rente	1 1/4	1 1/8	1

Teksttabell 29. Fordeling av emisjonsrammene 1972–1974 (Mill. kroner)

	1972	1973	1974
Totalramme	2 150	2 670	3 380
Obligasjonsutstedende inst.	1 435	1 763	2 019
<i>Herav:</i>			
Realkredittforeninger	310	328	434
Skipsfin.institutter	650	975	977
Andre	475	460	608
Kraftutbygging	270	342	681
Industri	300	340	370
Kommuner	75	93	175
Andre formål	70	132	135

Teksttabell 30. Obligasjonsemisjoner etter låntakergrupper (Mill. kroner)

	1972	1973	1974
Statsforetak	80	180	125
Kommuneforetak	356	446	829
<i>Herav:</i>			
Kraftutbygging	265	337	619
Kredittforeninger o.l.	1 373	1 565	1 907
<i>Herav:</i>			
Statsgaranterte	200	128	270
Private industribedrifter m.v.	256	288	360
<i>Herav:</i>			
Kraftutbygging		10	20
Sum partialobligasjonslån godkjent etter kredittlovens § 15	2 065	2 479	3 221
Statsbanker	543	584	608
Staten	2 390	3 694	3 769
I alt	4 998	6 757	7 598

Penge- og kredittforholdene i distriktene

Norges Banks avdelingskontorer utarbeider årlige rapporter om penge- og kredittforholdene i distriktene. Et utdrag av disse rapportene følger som uttrykt vedlegg til Norges Banks årsberetning. En vil i det følgende gjengi det hovedinntrykk som rapportene for 1974 gir.

Som ventet fremgår det av de fleste rapportene at penge- og kredittforholdene ble oppfattet som meget stramme, og kreditt- etterspørselen synes å ha vært høy over hele landet. Forretningsbankenes likviditet beskrives i de aller fleste rapporter som meget stram, mens forholdet for sparebankene synes å være mere variert. Mange sparebanker hadde likviditetslån i Norges Bank, men ifølge en rekke rapporter hadde ikke dette i første rekke sammenheng med deres egen likviditetssituasjon, men skyldtes at det var lønnsomt å låne i Norges Bank for å videreplassere i forretningsbankene. Samtidig er det tydeligvis også skjedd store overføringer av kapital fra forretningsbankenes hovedkontorer til deres filialer i distriktene.

Ifølge de fleste rapporter førte bankene stort sett en meget restriktiv utlånspolitikk i 1974, og de måtte foreta en nøye vurdering av lånesøkerne. I større grad enn vanlig synes lånesøknader som oppfattes som berettigede å være avvist. Det fremgår imidlertid av en del rapporter at dette først og fremst skyldtes at låneetterspørselen var uvanlig stor.

Kredittrestriksjonene synes særlig å ha rammet den privatfinansierte boligbygging, omsetningen av eldre boliger og banklån til kjøp av biler og andre konsumgoder. Pante- lån til boliger ble stort sett bare gitt når lånesøkeren hadde stor egenkapital. I flere

rapporter pekes det på at avdragstiden på slike lån er blitt kortet sterkt ned, og at mange lånsøkere derfor falt fra fordi de fant lånevilkårene uakseptable. I denne forbindelse rapporteres det fra enkelte distrikter om prisnedgang ved annenhåndsomsetning av boliger i de høyere prisklasser.

Det er lite som tyder på at kredittrestriksjonene i 1974 har rammet næringslivet særlig hardt. Det synes å være en utbredt oppfatning at bedriftene er blitt tilgodesett med de nødvendige kreditter. I noen få rapporter sies det at lån til ellers gode investeringsprosjekter ble avslått eller satt på venteliste. I enkelte distrikter var det problemer med å skaffe finansiering til store byggeprosjekter. Slike prosjekter ville imidlertid trolig i de fleste tilfeller blitt forsinket i alle fall på grunn av mangel på arbeidskraft. Det fremgår av rapportene at nødvendige kassekreditter ble gitt høy prioritet.

Den stramme kredittpolitikken hadde neppe negative konsekvenser for sysselsettingen i 1974. I en rekke av rapportene fremheves det at bedriftenes fortjenesteforhold og selvfinansieringsevne var god. På den annen side kommer de spesielle proble-

mer som fiskeindustrien står overfor klart fram i rapportene fra avdelingene i Nord-Norge og Møre og Romsdal. En del banker i disse distrikter hadde problemer i denne forbindelse, blant annet fordi fiskeribedriftene ikke var i stand til å innfri kredittene på de fastsatte tidspunkter og lånene derfor måtte forlenges. De spesielle låneordninger i Norges Bank og store overføringer fra hovedkontorene til forretningsbankenes filialer i disse distriktene har imidlertid lettet situasjonen.

Kommunenes økonomiske problemer er også reflektert i en rekke av rapportene. Mange kommuner har store lånebehov, og den stramme kredittpolitikken synes å ha ført til at en del kommunale prosjekter er blitt forsinket eller utsatt. Det er imidlertid sannsynlig at det i de fleste tilfeller også har vært problemer med å skaffe arbeidskraft.

Rapportene tyder på at bare i få tilfeller er de formål som er gitt spesiell prioritet av myndighetene ikke blitt tilgodesett med kreditt. Bare i en av rapportene sies det at lånesøknader med tilsagn om støtte fra Distriktenes Utbyggingsfond ble avslått.

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4— 6 Likviditetsreserver
- §§ 9—10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper, forretnings- og sparebanker
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 20. juni 1975.

Kredittlovens §§ 4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget*)		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i> med forvaltningskapital over 10 mill. kroner	0	0	1974-05-31
<i>Forretningsbanker</i> under 1 000 » »	0		1975-05-30
		0	1974-01-25
	over 1 000 » »	0 %	1975-06-20

*) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger, rembursforpliktelser og ilignede men ikke betalte skatter.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning	Plasseringsplikt*)	Tillatt reduksjon*)	Resolusjon
<i>Sparebanker</i> i Sør-Norge	1969-09-30	33 %	30 %	1969-09-26
i Nord-Norge	Gjennomsnitt av 1971, 06, 07, 08	15 %	15 %	1971-10-15
<i>Forretningsbanker</i> i Sør-Norge	Gjennomsnitt av 1971, 03, 04, 05	33 %	30 %	1971-07-23
i Nord-Norge	Gjennomsnitt av 1971, 06, 07, 08	15 %	15 %	1971-10-15
<i>Livsforsikringsselskaper</i>	1969-12-31	40 %	30 %	1969-09-26
<i>Private og kommunale pensjonskasser og -fond</i> med forvaltningskapital over 2 mill. kroner				
i Sør-Norge	1971-12-31	40 %	30 %	1972-03-24
i Nord-Norge	1971-12-31	20 %	20 %	1971-10-15

*) Fotnote: Se neste side.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringselskaper, forretnings- og sparebanker

Oppgaveplikt

for <i>private finansieringsselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for <i>livsforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for <i>skadeforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for <i>forretnings- og sparebanker</i>	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-23

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper

Utlånsregulering

	Tillatt utlånsøkning pr. utgangen av 1., 2. og 3. kvartal 1975 i forhold til faktiske utlån 12 mndr. tidligere	Resolusjon
for <i>private finansieringsselskaper</i>		1974-12-13
med utlån over 1 mill. kroner og for selskaper stiftet etter 1. desember 1972 med utlån over 500 000 kroner		
med hovedsakelig factoring-virksomhet	22 %	
med hovedsakelig annen virksomhet enn factoring	10 %	
	Tillatt utlånsøkning i forhold til faktiske utlån pr. 31. desember 1974	
for <i>skadeforsikringselskaper</i>		1975-01-10
med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 1. kvartal 1975	4 %	
2. » 1975	6 %	
3. » 1975	8 %	
4. » 1975	8 %	

Fotnote til foregående side.

*) Plasseringsplikt beregnes av økning i forvaltningskapital i forhold til utgangspunktet. Reduksjon i plasseringsplikt tillates ved nedgang i forvaltningskapital i forhold til utgangspunktet. Oppgjørstidspunkt er utgangen av hvert kvartal med unntak av sparebankene i Nord-Norge og forretningsbankene, som har to-månedersperioder (utgangen av januar,

mars, mai osv.). Plasseringsplikt pålegges ikke hvis beholdning av norske ihendchaverobligasjoner overstiger 30 % av forvaltningskapitalen for forretningsbankene (kredittlovens § 9), 30 % for sparebankene (resolusjon av 2. mars 1973) og 60 % for de andre institusjoner (kredittlovens § 9). Marginalsatsen for bankene er ved kongelig resolusjon av 9. mai 1975 redusert fra 30 % til 23 %.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Konjunkturindikatorer – etterspørsel

* Fig. 1. Industriproduksjonen i norske eksportmarkeder

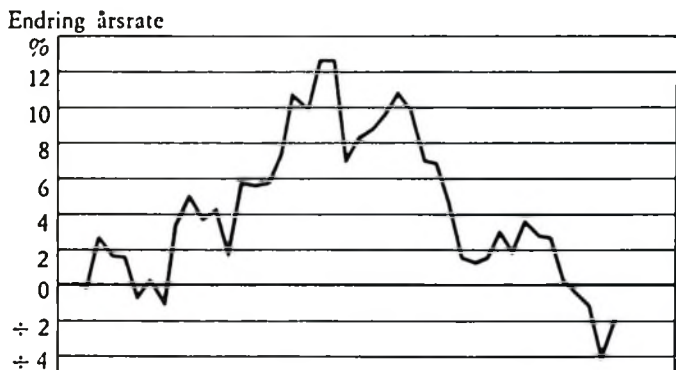

Fig. 2. Vareeksport uten skip

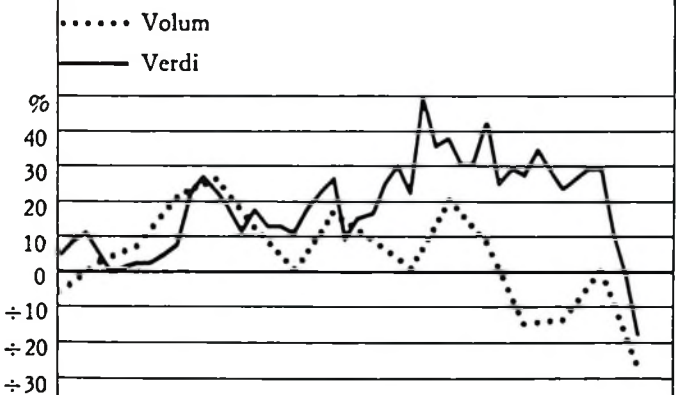
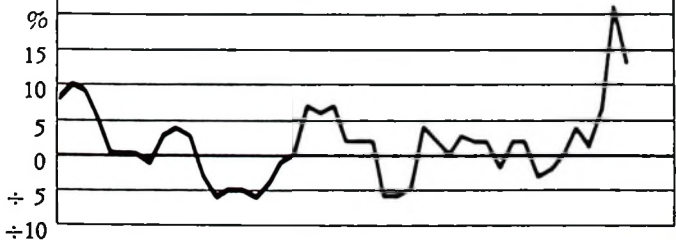

Fig. 3. Detaljomsetningsvolumet

Alle indikatorene, bortsett fra fig. 1 og fig. 22, er sesongkorrigert. I en artikkel i Penger og Kreditt 1975/1 er konjunkturindikatorene og beregningsmetodene nærmere beskrevet. Særtrykk av artikkelen kan fås i Penger og Kreditts redaksjon.

Fig. 4. Bygg igangsatt, totalt

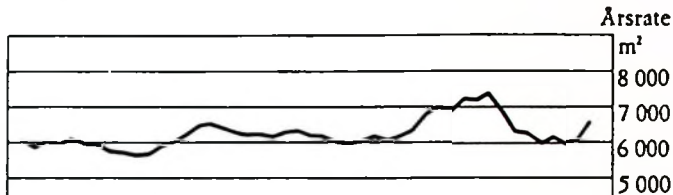
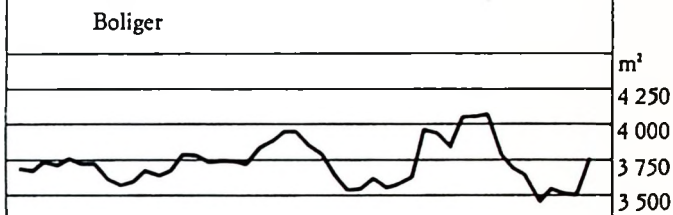

Fig. 5. Bygg igangsatt

Bergverk og industri

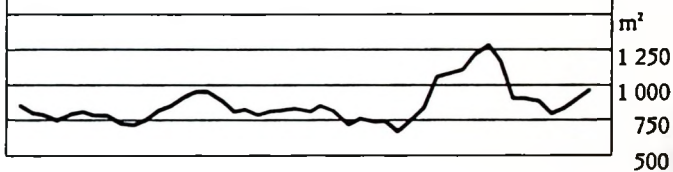
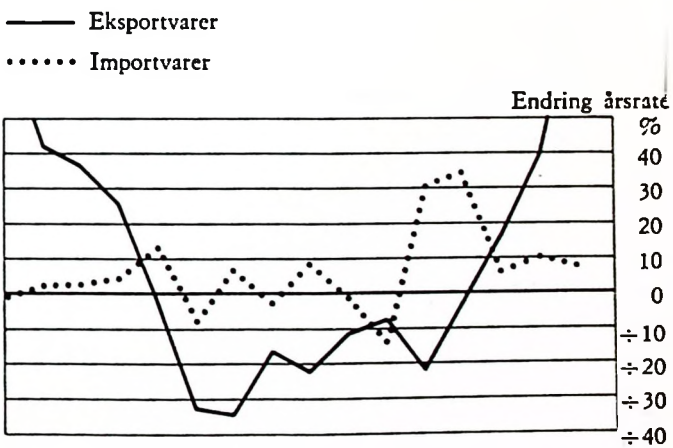

Fig. 6. Lager, industri og engroshandel, volum

1971 1972 1973 1974 1975

1971 1972 1973 1974 1975

Konjunkturindikatorer – ordretilgang og produksjon

Fig. 7. Ordretilgang, total verdi

1970=100

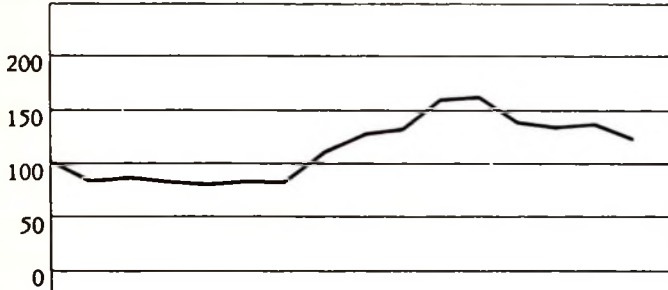

Fig. 8. Ordretilgang

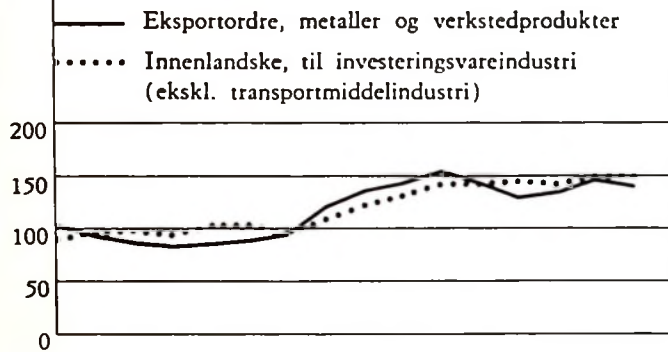

Fig. 9. Industriproduksjon, total

Endring årssrate

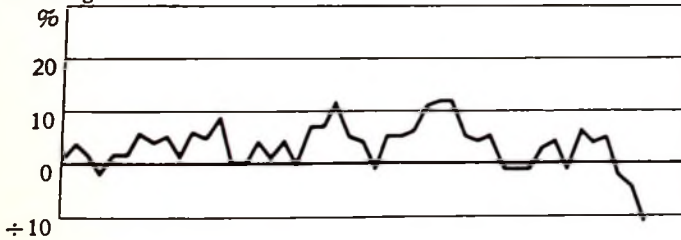

Fig. 10. Industriproduksjon etter anvendelse, eksport

Endring årssrate

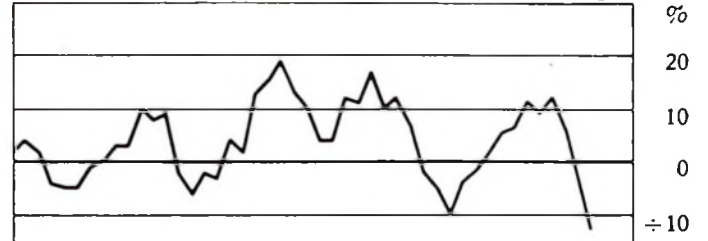

Fig. 11. Industriproduksjon etter anvendelse, konsum

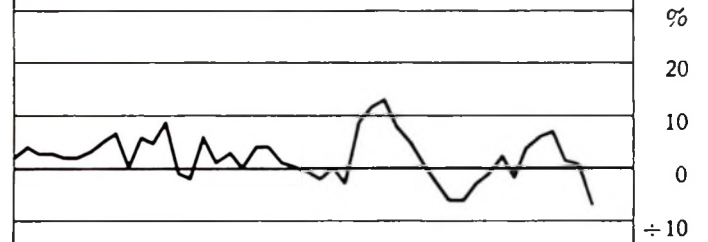
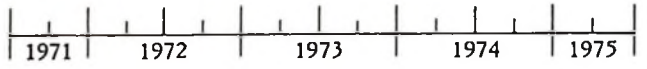
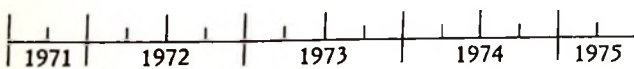
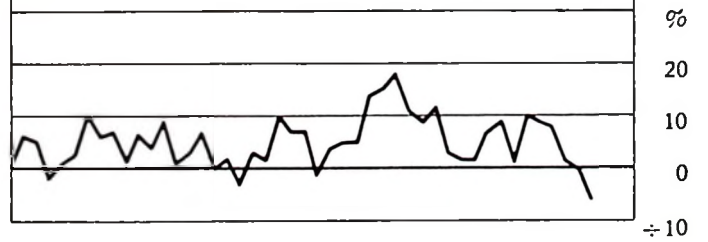

Fig. 12. Industriproduksjon etter anvendelse, investering

Konjunkturindikatorer – arbeidsmarked, utenrikshandel og priser

Fig. 13. Arbeidsmarked, ledige plasser

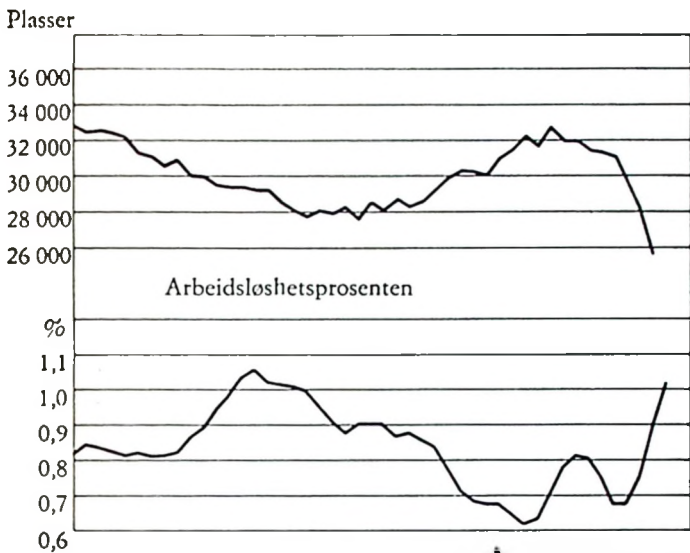

Fig. 14. Vareimport, uten skip

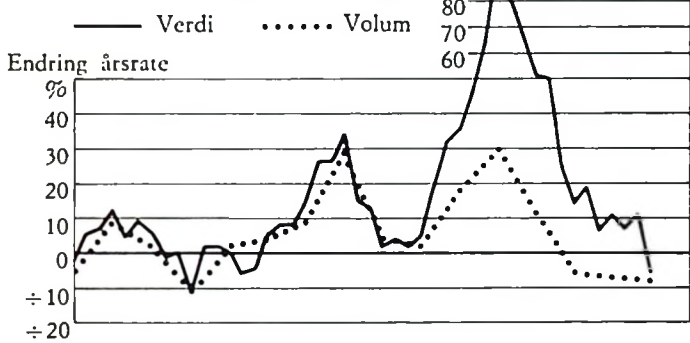

Fig. 15. Varesaldo, uten skip

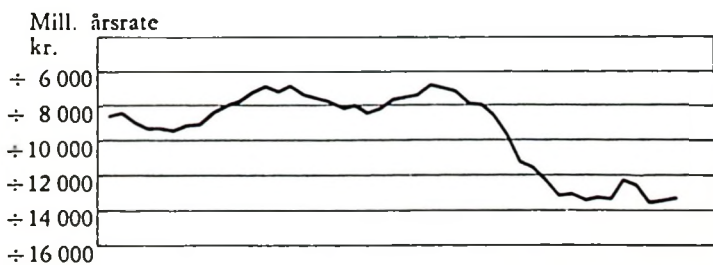

Fig. 16. Konsumprisindeks, total

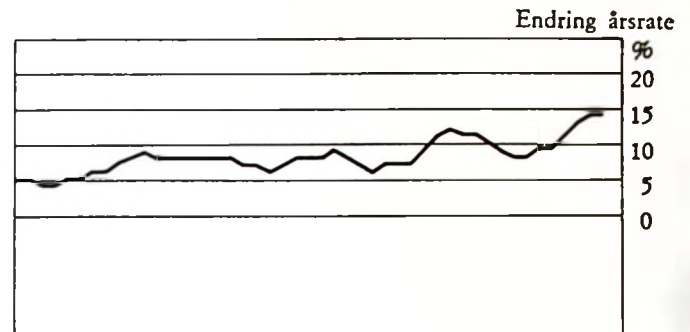

Fig. 17. Konsumpriser etter leveringssektorer

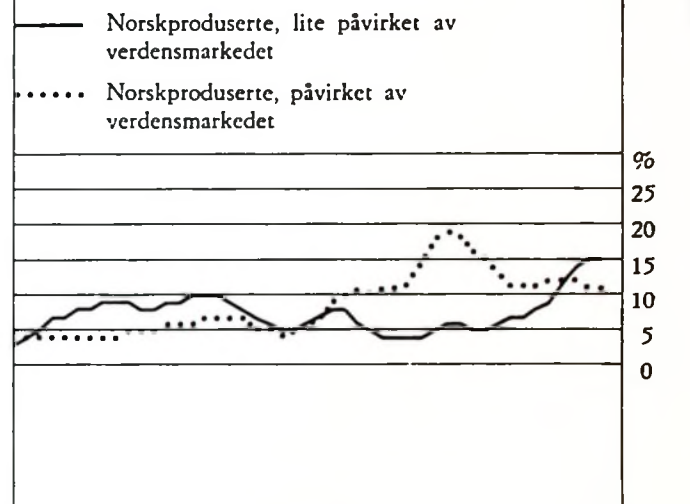
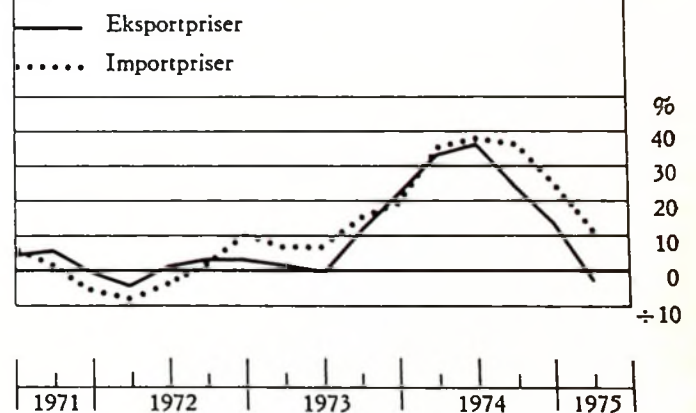

Fig. 18. Priser, utenrikshandel

Konjunkturindikatorer – penge- og kredittutviklingen

Fig. 19. Forretningsbankenes utlån

— Faktiske utlån Veiledende

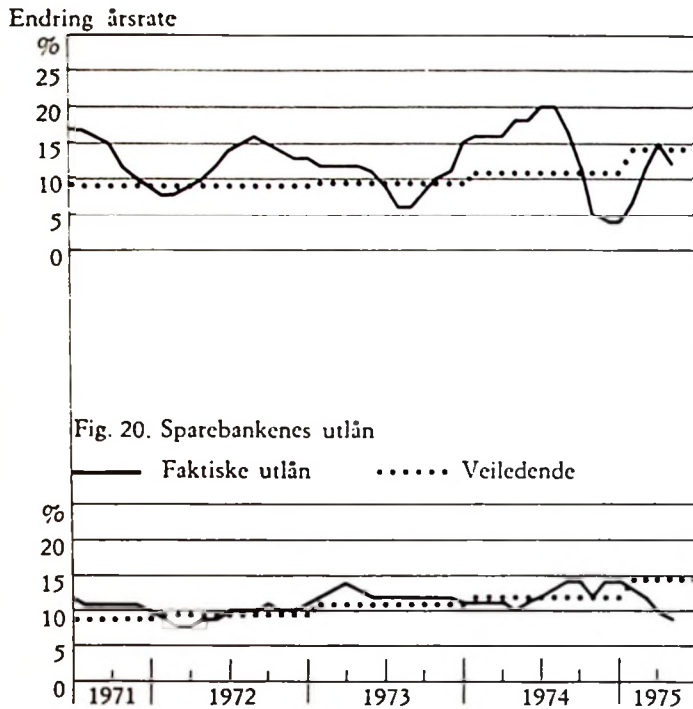

Fig. 20. Sparebankenes utlån

— Faktiske utlån Veiledende

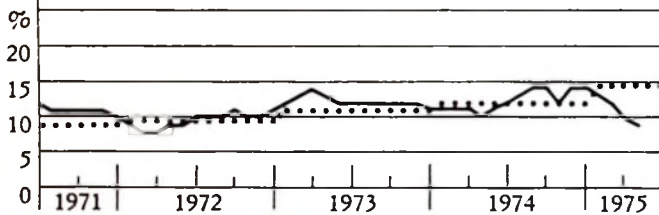

Fig. 23. Sammenfattende konjunkturindikatorer

— Strømhetsindikatoren Spredningsindeks (diffusion index)

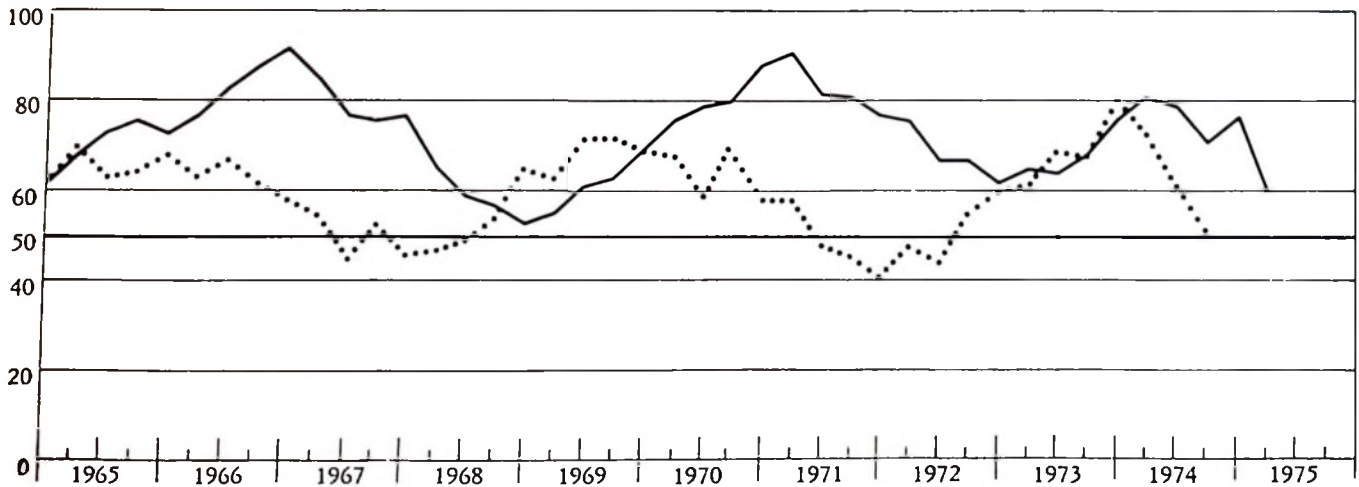
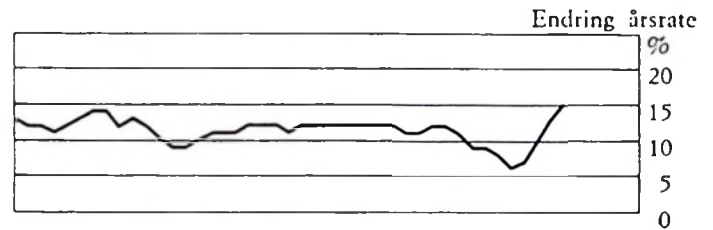
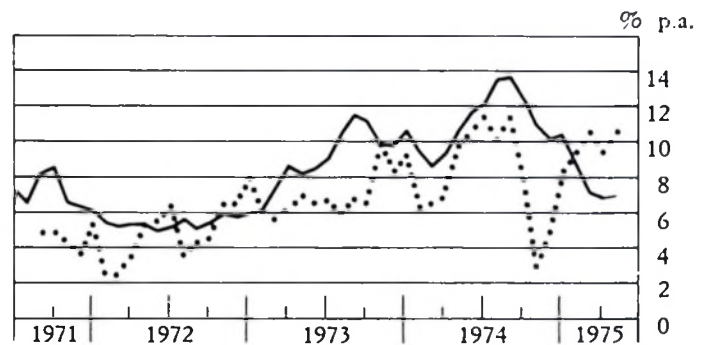

Fig. 21. Publikums likviditet (money)

*Fig. 22. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

— Eurodollar 3 mndrs. innskudd i London
..... Interbank dagslån i Oslo

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/3 1975	Endringer					
		1/3-31/3		1/1-31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3-75	
		1974	1975	1974	1975	Beløp	%
Offisielle gull- og valuta- reserver	8 898	- 189	39	1 214	- 1 078	- 1 287	- 12,6
Norske statskasseveksler	1 828	84	796	- 55	1 367	1 452	> 100
Norske ihendehaver- obligasjoner	508	- 6	0	- 21	- 108	- 183	- 26,5
Utlån til forretnings- og sparebanker	940	513	- 767	- 98	- 946	- 250	- 21,0
Statens konsoliderte konto	5 430	0	0	0	0	0	0
Andre aktiva	2 195	201	176	- 324	195	97	4,6
Aktiva i alt	19 799	603	244	716	- 570	- 171	- 0,9
Sedler og mynt i omløp	11 059	- 29	86	- 494	- 255	1 610	17,0
Statens konti	2 986	338	- 328	1 015	- 447	- 1 633	- 35,4
Andre offentlige konti	2 001	- 446	21	- 402	- 156	433	27,6
Folioinnskudd fra forretnings- og sparebanker	569	410	408	355	440	139	32,3
Utenlandske krone- innskudd m.v.	109	309	- 4	263	- 169	- 267	- 71,0
Skattefrie fondsavsetninger	620	4	15	- 195	- 149	- 203	- 24,7
Andre passiva	2 455	17	46	174	166	- 250	- 9,2
Passiva i alt	19 799	603	244	716	- 570	- 171	- 0,9

Tabell 2. Norges Banks innenlandske utlån fordelt på låntakere (Mill. kroner)

Låntakere	Balanse pr. 31/3 1975	Endringer					
		1/3-31/3		1-1-31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3-75	
		1974	1975	1974	1975	Beløp	%
Forretningsbanker	807	370	-813	-254	-1 034	-186	-18,7
<i>Herav:</i>							
Ikke behovsprøvede lån	561	267	-790	-288	-1 155	-178	-24,1
Lån på særvilkår	246	103	-23	34	121	-8	-3,1
Sparebanker	133	143	46	156	88	-64	-32,5
<i>Herav:</i>							
Ikke behovsprøvede lån	99	143	45	152	65	-90	-47,6
Lån på særvilkår	34	0	1	4	23	26	> 100
Kredittforeninger o. .	53	-5	8	10	10	3	6,0
Kommuner og kommuneforetak	1	0	0	0	0	0	0
Næringsmiddelindustri	109	-1	0	-2	15	63	> 100
<i>Herav:</i>							
Fisketilvirkning ¹⁾	108	-1	0	-2	15	63	> 100
Annen industri	3	0	0	0	1	1	50,0
Varehandel	27	-1	0	4	-3	6	28,6
I alt	1 133	506	-759	-86	-923	-177	-13,5

1) Inkl. statsgaranterte fiskelån.

Tabell 3. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/3-31/3		1/1-31/3	
	1974	1975	1974	1975
Eksport av varer	2 454	2 081	6 983	6 786
Import av varer	- 3 759	- 3 438	- 10 392	- 10 927
Varebalansen	- 1 305	- 1 357	- 3 409	- 4 141
Eksport av nye skip	226	67	434	753
Rederiernes nettoimport av skip	- 128	- 715	- 176	- 650
Nettovalutafrakter	990	720	3 070	2 285
Reisetrafikk, netto	- 38	- 65	- 94	- 200
Sjøfolks utgifter i utlandet	- 50	- 50	- 150	- 150
Andre tjenester	55	- 170	115	- 247
Vare- og tjenestebalansen	- 250	- 1 570	- 210	- 2 350
Rente- og stønadsbalansen	- 160	- 190	- 440	- 655
Driftsbalansen	- 410	- 1 760	- 650	- 3 005
Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto:				
Offentlig forvaltning	63	- 37	20	63
Finansinstitusjoner	15	291	- 5	198
Offentlige foretak	- 47	257	- 16	504
Rederier ¹⁾	- 15	615	355	563
Direkte investeringer i Norge	310	205	545	746
Direkte investeringer i utlandet	- 64	- 72	- 145	- 238
Lån til utlandet	- 12	10	- 98	- 82
Annet	- 300	126	- 146	29
Grunnbalansen	- 460	- 455	- 140	- 1 222
Endring i totale netto gull- og valuta- beholdninger ikke forårsaket av transaksjoner	- 60	3	3	- 380
Endring i totale netto gull- og valutabeholdninger (økning ÷)	156	176	- 798	755
•Uforklart differanse•	312	255	687	689
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner, netto	52	21	- 32	158

¹⁾ Inkl. endring i forskuddsbetalinger for skipsimport.

Tabell 4. Norges totale gull- og valutabeholdninger (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/3 1975	Endringer				
		1/3-31/3		1/1-31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3
		1974	1975	1974	1975	1975
<i>Norges Banks netto gull- og valuta- beholdninger (a ÷ b)</i>	8 786	-498	43	951	-909	-1 021
a) Offisielle gull- og valutareserver	8 895	-189	39	1 214	-1 078	-1 288
<i>Herav:</i>						
Gull	235	0	0	0	0	0
Reserveposisjon i IMF	503	-12	0	-5	58	72
Spesielle trekkrettigheter i IMF	569	0	0	0	0	-36
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	7 588	-177	39	1 219	-1 136	-1 324
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	109	309	-4	263	-169	-267
<i>Herav:</i>						
Banker	64	315	11	287	-177	-290
Andre innskytere	45	-6	-15	-24	8	23
<i>Forretnings- og sparebankers netto valutabeholdninger (a ÷ b)</i>	-1 512	280	-35	-343	198	-193
a) Bankinnskudd i utlandet	1 376	101	-182	60	-321	-215
b) Kortsiktig gjeld til utlandet	2 888	-179	-147	403	-519	-22
<i>Norges Banks og forretnings- og sparebankers netto gull- og valuta- beholdninger</i>	7 274	-218	8	608	-711	-1 214
<i>Andre sektors netto valuta- beholdninger (a ÷ b)</i>	2 164	62	-184	190	-44	-430
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 117	120	-165	14	-192	-43
<i>Herav:</i>						
Rederier	2 948	63	-94	166	-102	16
Forsikringselskaper	609	-11	-29	-95	-66	-111
Handels- og industriselskaper o.a.	560	68	-42	-57	-24	52
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	1 953	58	19	-176	-148	387
<i>Totale netto gull- og valuta- beholdninger</i>	9 438	-156	-176	798	-755	-1 644

Tabell 5. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 £	1 U.S. \$	1 Canadisk \$	100 Tyske mark	100 Schw. frs.	100 Gylden	100 Belgiske frs.	100 Franske frs.	100 Lire
Sentralkurs ¹⁾	90,672	124,914	.. ²⁾	5,69066 ²⁾	.. ²⁾	213,413	.. ²⁾	204,807	14,1221	.. ²⁾	.. ²⁾
1970 Gjennomsnitt	95,4872	138,0836	17,1277	7,1508	6,8618	196,3492	166,1543	197,9911	14,4293	129,5443	1,1427
Høyest	95,65	138,85	17,22	7,16	7,12½	197,35	166,85	199,25	14,45	129,90	1,153
Lavest	95,35	137,35	17,03	7,13	6,66	194,00	165,15	196,85	14,38	128,75	1,138
1971 Gjennomsnitt	95,078	137,864	17,172	7,024	6,961	202,311	171,141	201,554	14,503	129,691	1,1389
Høyest	95,70	138,85	17,29½	7,15¼	7,13½	210,70	176,00	208,00	14,98½	129,85	1,152
Lavest	93,35	135,80	16,91	6,70	6,71	196,15	165,65	197,85	14,28	122,20	1,118
1972 Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,73¾	6,77¾	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,57½	204,35	169,85	203,00	14,85½	128,65	1,122
1973 Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,65¼	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,16¼	5,17¼	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974 Gjennomsnitt	81,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,08¾	6,13¾	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,17¼	5,27¼	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975 Mars											
Høyest	91,45	126,65	11,99½	5,00	5,00	214,95	204,15	209,45	14,45	118,00	0,792
Lavest	90,45	124,80	11,87	4,89	4,89½	210,80	195,50	206,40	14,28	116,35	0,783
31. mars	90,75	125,40	11,87½	4,92¾	4,92	210,80	195,50	205,90	14,28	117,10	0,789

1) Sentralkurser i norsk regning basert på de sentralkurser eller pariteter som senest er meddelt Valutafondet (IMF).

2) * Flytende valuta.

Note: Siden 16. november 1973 er 1 krone = 0,14553 enheter SDR = 0,129328 gram gull.

Tabell 6. Bankenes likviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel +/inndragning ÷	1/12-31/12		1/1-31/12	
	1973	1974	1973	1974
1. Staten og andre offentlige konti	- 406	- 709	- 1 140	- 1 296
2. Publikums kassehold (oppgang ÷)	- 514	- 579	- 644	- 1 291
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	87	- 143	1 303	1 723
4. Sjekk-kreditter i Norges Bank ²⁾	197	7	183	- 293
5. Likviditetslån i Norges Bank	619	1 242	410	598
6. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker	- 98	- 549	323	- 274
A. Primærlikvider (1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6)	- 116	- 731	435	- 833
<i>Herav:</i>				
a) Kassebeholdning	69	87	91	40
b) Folio i Norges Bank	- 376	- 1 016	- 181	- 136
c) Folio i Postgiro	166	50	77	- 81
d) Statskasseveksler	25	148	448	- 656
B. Pliktige primærlikvider³⁾ (oppgang ÷)	- 38	62	- 831	540
C. Disponible primærlikvider (A + B)	- 154	- 669	- 396	- 293
D. Likviditetslån i Norges Bank	619	1 242	410	598
E. Frie primærlikvider (C-D)	- 773	- 1 911	- 806	- 891
<i>Herav:</i>				
a) Forretningsbanker	..	- 2 069	..	- 824
b) Sparebanker	..	158	..	- 67
7. Gjeld etc. i utlandet	- 105	113	- 366	619
8. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	230	354	1 653	1 359
9. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	- 87	143	- 1 303	- 1 723
F. Innskudd i utenlandske banker (7 + 8 + 9)	38	610	- 16	255
G. Innskudd fra og lån i utenlandske banker	- 144	313	- 225	755
H. Frie valutilikvider (F-G)	182	297	209	- 500
I. Frie likvider i alt (E + H)	- 591	- 1 614	- 597	- 1 391
<i>Herav:</i>				
a) Forretningsbanker	..	- 1 779	..	- 1 320
b) Sparebanker	..	165	..	- 71
Beholdningstall pr. utgangen av måneden:				
Frie primærlikvider				
I mill. kroner	- 1 810	- 2 701		
I % av forvaltningskapital	- 2,9	- 3,9		
Frie likvider i alt				
I mill. kroner	2 189	- 3 580		
I % av forvaltningskapital	- 3,5	- 5,1		

1) Tallene bygger for en stor del på Norges Banks regnskap. På grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra statistisk Sentralbyrås Bankstatistikk.
2) Fra 1/5 1974 er sjekk-kreditter definert som overliggende sjekker og inndragningssjekker. Tidligere omfat-

tet posten også annen mellomregning med Norges Banks avdelinger (inndragningssjekker inkludert).

3) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 3 % av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 2 % i sparebanker.

Tabell 7. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		1/12-31/12		1/1-31/12		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Primerlikvider	2 616	512	1 021	27	207	207	8,6
Statsobligasjoner	3 670	- 107	- 143	394	76	76	2,1
Statsgaranterte ihendehaver- obligasjoner	1 796	45	36	330	378	378	26,7
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	2 450	- 188	7	596	711	711	40,9
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 281	207	416	120	13	13	1,0
Innskudd i utenlandske banker	1 308	45	604	- 36	259	259	24,7
Lån til utlandet	367	- 14	12	- 37	- 4	- 4	- 1,1
Utlån til publikum	24 282	372	- 186	2 385	2 574	2 574	11,9
Øvrige aktiva - en bloc- avskrivninger	2 385	- 63	308	207	333	333	16,2
Aktiva i alt	40 155	809	2 075	3 986	4 547	4 547	12,8
Innskudd fra publikum i norske kroner	25 942	1 159	1 280	2 871	2 699	2 699	11,6
Innskudd fra publikum i utenlandsk valuta	1 729	112	43	629	247	247	16,7
Innskudd fra forretningsbanker	1 657	439	579	322	- 136	- 136	- 7,6
Innskudd fra sparebanker	1 776	- 160	- 93	- 480	461	461	35,1
Lån i Norges Bank	1 840	543	1 380	389	585	585	46,6
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	2 546	- 123	192	- 209	779	779	44,1
Annen gjeld	1 549	- 723	- 707	213	- 109	- 109	- 6,6
Øvrige passiva	3 116	- 438	- 599	251	21	21	0,7
Passiva i alt	40 155	809	2 075	3 986	4 547	4 547	12,8
<i>Spesifikasjoner:</i>							
Fordringer på utlandet	2 585	171	683	271	298	298	13,0
Gjeld til utlandet	3 017	24	187	49	652	652	27,6
Garantier	10 039	11	- 22	1 030	1 556	1 556	18,3

Tabell 8. Forretningsbankenes utlån til publikum¹⁾ (Mill. kroner)

	1974			1975		
	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning		Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning	
		Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong-korrigerede tall
Januar	- 280	- 280	100	- 243	- 243	183
Februar	630	350	397	812	569	620
Mars	655	1 005	685	776	1 345	983
April	676	1 681	1 214			
Mai	255	1 936	1 487			
Juni	510	2 446	1 798			
Juli	- 317	2 129	2 105			
August	174	2 303	2 206			
September	304	2 607	2 169			
Oktober	- 507	2 100	1 909			
November	675	2 775	2 479			
Desember	- 153	2 622	2 622			

1) Tallene for 1974 er justert i samsvar med utlånsdefinisjonen i den nye bankstatistikken gjeldende fra 1/1 1975.

Tabell 9a. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter

Ved utgangen av måneden	Pantelån	Norske veksler	Vekselobl. og gjelds- brevlån	Kasse- kreditt	Bygge- lån	Andre utlån i n. kr.	Utlån i utenl. valuta	Utlån til publ. i alt
<i>1972 - Desember</i>								
Mill. kr.	1 360	1 964	6 610	8 582	2 973	255	309	19 323
Andel av total i %	7,0	10,2	34,2	30,3	15,4	1,3	1,6	100
<i>1973 - Desember</i>								
Mill. kr.	1 308	2 109	8 044	6 584	3 209	282	172	21 708
Andel av total i %	6,0	9,7	37,1	30,3	14,8	1,3	0,8	100
<i>1974 - Desember</i>								
Mill. kr.	1 437	2 298	9 216	7 170	3 728	316	117	24 282
Andel av total i %	5,9	9,4	38,0	29,5	15,4	1,3	0,5	100
<i>Endring i perioden</i>								
1973 Desember	- 32	56	178	70	120	6	- 26	372
1974 Desember	21	18	145	- 337	25	- 25	- 33	- 186
1973 Januar/desember	- 52	145	1 434	732	236	27	- 137	2 385
1974 Januar/desember	129	189	1 172	586	519	34	- 55	2 574

Tabell 9b. Forretningsbanker. Bevilget kassekreditt og byggelån

	Bevilget (Mill. kroner)		Utnyttingsgrad i %	
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån
1972 Desember	10 046	5 105	58,3	58,2
1973 Desember	10 965	5 416	60,0	59,3
1974 Desember	12 221	6 111	58,7	61,0
<i>Endring i perioden</i>				
			(Prosentpoeng)	
1973 Desember	- 20	- 37	0,7	2,7
1974 Desember	43	- 39	- 2,9	0,8
1973 Januar/desember	919	311	1,7	1,1
1974 Januar/desember	1 256	695	- 1,3	1,7

Tabell 10. Forretningsbankenes likviditet (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Innskudd i utenl. banker	Innskudd i spare- banker	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ¹⁾	Lån i Norges Bank	Innskudd fra og lån i utenl. banker	Frie likvider (1 + 2 + 3 ÷ 4 ÷ 5 ÷ 6)	
							I alt	I % av forv.kap.
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1972 Desember	1 085	351	2 382	2 463	866	1 677	- 1 188	- 3,8
1973 Mars	964	343	2 095	2 505	554	1 573	- 1 230	- 3,8
Juni	892	362	2 106	2 574	671	1 358	- 1 243	- 3,7
September	1 052	378	2 236	2 658	1 141	1 151	- 1 284	- 3,7
Desember	1 049	511	2 409	2 757	1 255	1 441	- 1 484	- 4,2
1974 Januar	1 117	295	2 457	2 843	38	1 995	- 1 007	- 2,8
Februar	1 034	320	2 236	2 734	624	1 979	- 1 747	- 4,9
Mars	830	286	2 073	2 751	1 039	1 513	- 2 114	- 5,9
April	1 324	288	1 957	2 800	1 928	1 487	- 2 646	- 7,1
Mai	999	345	1 445	2 901	2 048	1 408	- 3 568	- 9,6
Juni	1 326	248	1 764	2 142	2 712	1 523	- 3 039	- 8,0
Juli	1 304	244	949	2 196	1 135	1 549	- 2 383	- 7,3
August	1 472	281	1 693	2 134	2 157	1 596	- 2 441	- 6,4
September	1 127	233	1 188	2 206	405	1 818	- 1 881	- 5,0
Oktober	840	240	2 618	2 793	201	2 290	- 1 586	- 4,1
November	704	252	1 595	2 863	460	1 882	- 2 654	- 7,0
Desember	1 308	447	2 616	2 851	1 840	2 196	- 2 516	- 6,3
<i>Endring i perioden</i>								
1973 Desember	45	179	512	17	543	- 144	320	1,0
1974 Desember	604	195	1 021	- 12	1 380	314	138	0,7
1973 Januar/desember	- 36	160	27	294	389	- 236	- 296	- 0,4
1974 Januar/desember	259	- 64	207	94	585	755	- 1 032	- 2,1

¹⁾ Se note 3, tabell 6.

Tabell 11. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		1/12-31/12		1/1-31/12		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Primærlikvider	467	42	-54	501	-766	-766	-62,1
Statsobligasjoner	2 670	108	-61	250	214	214	8,7
Statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	1 792	16	33	70	120	120	7,2
Andre norske ihendehaverobligasjoner	2 368	75	83	475	433	433	22,4
Innskudd i forretningsbanker	2 084	312	60	-408	654	654	45,7
Innskudd i sparebanker	283	37	-20	-29	-45	-45	-13,7
Utlån til publikum	19 837	295	251	1 976	2 291	2 291	13,1
Øvrige aktiva - en bloc avskrivninger	198	-44	-73	-88	-19	-19	-8,8
Aktiva i alt	29 699	841	219	2 747	2 882	2 882	10,7
Innskudd fra publikum	27 008	1 334	995	2 437	2 637	2 637	10,8
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	669	82	122	73	-11	-11	-1,6
Lån i Norges Bank	60	-124	-90	17	27	27	81,8
Øvrige passivaposter	1 962	-451	-808	220	229	229	13,2
Passiva i alt	29 699	841	219	2 747	2 882	2 882	10,7
<i>Spesifikasjoner:</i>							
Fordringer på utlandet	51	-3	12	13	-1	-1	-1,9
Gjeld til utlandet	127	5	11	9	5	5	4,1
Garantier	587	24	13	104	178	178	43,5

Tabell 12. Sparebankenes utlån til publikum¹⁾ (Mill. kroner)

	1974			1975		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning		Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning	
		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	16	16	175	-45	-45	135
Februar	219	235	360	169	124	265
Mars	212	447	483	210	334	375
April	77	524	560			
Mai	367	891	909			
Juni	220	1 111	1 037			
Juli	149	1 260	1 260			
August	137	1 397	1 454			
September	175	1 572	1 630			
Oktober	118	1 690	1 845			
November	350	2 040	2 158			
Desember	319	2 359	2 359			

¹⁾ Se note til tabell 8.

Tabell 13a. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter

Ved utgangen av måneden	Pantelån	Norske veksler	Vekselobli- gasjons- og gjelds- brevlån	Kasse- kreditt	Bygge- lån	Andre utlån	Utlån til publikum i alt
<i>1972 - Desember</i>							
Mill. kroner	5 970	287	5 641	1 388	2 236	48	15 570
Andel av total i %	38,3	1,8	36,2	8,9	14,5	0,3	100
<i>1973 - Desember</i>							
Mill. kroner	6 284	297	6 820	1 589	2 529	27	17 546
Andel av total i %	35,8	1,7	38,9	9,1	14,4	0,1	100
<i>1974 - Desember</i>							
Mill. kroner	6 568	353	8 030	1 776	3 085	25	19 837
Andel av total i %	33,1	1,7	40,5	9,0	15,6	0,1	100
<i>Endring i perioden</i>							
1973 Desember	99	- 1	142	33	46	- 24	295
1974 Desember	- 26	23	208	25	23	- 2	251
1973 Januar/desember	314	10	1 179	201	293	- 21	1 976
1974 Januar/desember	284	56	1 210	187	556	- 2	2 291

Tabell 13b. Sparebanker. Bevilget kassekreditt og byggelån

	Bevilget (mill. kroner)		Utnyttingsgrad i %	
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån
1972 Desember	2 154	3 499	64,4	63,9
1973 Desember	2 474	3 957	64,2	63,9
1974 Desember	2 825	4 495	62,9	68,6
<i>Endring i perioden</i>				
			(Prosentpoeng)	
1973 Desember	70	80	- 0,5	- 0,1
1974 Desember	48	- 18	- 0,2	0,8
1973 Januar/desember	320	458	- 0,2	0
1974 Januar/desember	351	538	- 1,3	4,7

Tabell 14. Sparebankenes likviditet (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Innskudd i uten- landske banker	Innskudd i forret- nings- banker	Primær- likvider	Pliktige primær- likvider ¹⁾	Lån i Norges Bank	Innskudd fra og lån i uten- landske banker	Frie likvider (1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6)	
							I alt	1 % av forv.kap.
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1972 Desember	8	1 838	732	629	16	4	1 929	8,0
1973 Mars	8	1 530	717	645	28	3	1 579	6,5
Juni	9	1 638	918	871	77	5	1 612	6,4
September	24	1 156	1 158	1 132	112	5	1 089	4,3
Desember	18	1 430	1 233	1 159	33	5	1 484	5,5
1974 Januar	25	1 177	1 259	1 182	88	5	1 186	4,5
Februar	25	1 105	1 214	1 179	23	4	1 138	4,3
Mars	25	803	1 202	1 188	216	4	622	2,3
April	57	1 746	1 123	954	563	6	1 403	5,1
Mai	69	878	1 085	979	286	24	743	2,7
Juni	61	1 450	590	543	99	5	1 454	5,2
Juli	53	1 375	731	550	163	7	1 439	5,1
August	33	1 501	617	560	119	8	1 464	5,2
September	13	1 533	537	567	41	5	1 470	5,2
Oktober	29	2 101	527	567	59	21	2 010	6,9
November	8	2 024	521	579	150	6	1 818	6,1
Desember	14	2 084	467	585	60	5	1 915	6,4
<i>Endring i perioden</i>								
1973 Desember	- 7	312	42	- 2	- 124	0	473	1,6
1974 Desember	6	60	- 54	6	- 90	- 1	97	0,3
1973 Januar/desember	10	- 408	501	530	17	1	- 445	- 2,5
1974 Januar/desember	- 4	654	- 766	- 574	27	0	431	0,9

1) Se note 3, tabell 6.

Tabell 15. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse ³⁾ pr. 31/12 1974	Endringer					
		4. kvartal		1.—4. kvartal		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Bankinnskudd	137	12	- 35	- 39	25	25	22,3
Utlån til publikum ¹⁾	2 474	115	124	237	170	170	7,6
Utlån til andre sektorer	928	21	53	- 114	48	48	5,5
Andre aktiva	1 595	127	128	262	388	388	31,7
Aktiva i alt ²⁾	5 060	274	267	342	622	622	14,0
Lån i norske finansinstitusjoner	1 296	0	176	42	373	373	40,4
Andre innenlandske lån	1 595	138	- 240	114	- 320	- 320	- 16,7
Lån i utlandet	373	0	- 63	- 91	- 29	- 29	- 6,6
Kapital, fond m.v.	359	48	- 21	59	- 7	- 7	- 1,9
Andre passiva	1 437	88	415	218	605	605	75,9
Passiva i alt	5 060	274	267	342	622	622	14,0

1) Før avskrivninger. 2) Etter avskrivninger.

3) Beregnet i Norges Bank på grunnlag av delvis ufullstendig materiale.

Tabell 16. Balanseutdrag for livsforsikringselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		4. kvartal		1.—4. kvartal		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
<i>Aktiva:</i>							
Kassebeholdning og bankinnskudd	168	39	26	6	- 8	- 8	- 4,5
Statsobligasjoner	1 763	- 11	5	11	13	13	0,7
Statsgaranterte obligasjoner	54	31	0	48	- 2	- 2	- 3,6
Andre norske ihendehaverobligasjoner	4 607	87	106	410	510	510	12,4
Utlån til publikum	8 512	159	332	625	904	904	11,9
Utlån til andre sektorer	174	12	- 6	54	9	9	5,5
Andre spesifiserte aktiva	1 032	63	13	108	70	70	7,3
Balanseutdrag i alt	16 310	380	476	1 262	1 496	1 496	10,1

Tabell 17. Balanseutdrag for skadeforsikringselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		4. kvartal		1.-4. kvartal		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Kassebeholdning og bankinnskudd	834	65	-3	71	172	172	26,0
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	2	0	0	-1	-1	-1	-33,3
Andre norske ihendehaverobligasjoner	109	-4	3	-12	6	6	5,8
Utlån til publikum	1 899	73	42	264	212	212	12,6
Utlån til andre sektorer	303	-25	13	13	56	56	22,7
Andre spesifiserte aktiva	1 311	42	-29	142	-126	-126	-8,8
Aktiva i alt	4 458	151	26	477	319	319	7,7

Tabell 18. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		1/12-31/12		1/1-31/12		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Kassebeholdning og bankinnskudd	619	88	87	-102	218	218	54,4
Utlån til publikum	31 870	346	462	3 750	3 713	3 713	13,2
Utlån til statsforvaltningen	379	37	8	15	16	16	4,4
Andre fordringer på statskassen	838	-42	99	0	256	256	44,0
Andre aktiva	469	244	-54	98	16	16	3,5
Aktiva i alt	34 175	673	602	3 761	4 219	4 219	14,1
Ihendehaverobligasjonslån							
<i>Herav:</i>							
I norske kroner	2 340	135	95	438	413	413	21,4
I utenlandsk valuta	844	-3	38	72	25	25	3,1
Lån fra statskassen	28 132	782	930	3 184	3 378	3 378	13,6
Andre lån	386	-12	-42	-55	11	11	2,9
Aksjekapital, fond m.v.	2 084	59	175	68	282	282	15,6
Andre passiva	389	-288	-594	54	110	110	39,4
Passiva i alt	34 175	673	602	3 761	4 219	4 219	14,1

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.

Tabell 19. Balanse for kredittforeninger o.l. (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1974	Endringer					
		4. kvartal		1.—4. kvartal		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Kassebeholdning og bankinnskudd	965	-151	19	83	280	280	40,9
Utlån til publikum ¹⁾	9 445	536	463	1 119	1 170	1 170	14,1
Herav fra institusjoner som finansierer:							
a) Realkreditt	3 696	139	207	-322	418	418	12,8
b) Skip	3 240	239	49	-450	220	220	7,3
Andre aktiva	173	3	-34	32	-19	-19	-9,9
Aktiva i alt ²⁾	10 470	366	446	1 212	1 429	1 429	15,8
Ihendehaverobligasjonslån	9 422	252	350	1 123	1 341	1 341	16,6
Annen gjeld	154	41	65	-98	-73	-73	-32,2
Kapital, fond m.v.	894	73	31	187	161	161	22,0
Passiva i alt	10 470	366	446	1 212	1 429	1 429	15,8

1) Før avskrivningen.

2) Etter avskrivningen.

Tabell 20. Nettoemisjoner av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	Beholdning av norske ihende- haver- obligasj. pr. 31/12 1974	Endringer					
		4. kvartal		1.—4. kvartal		Siste 12 mndr. pr. 31/12-74	
		1973	1974	1973	1974	Beløp	%
Folketrygdfondet	7 976	971	995	1 603	2 565	2 565	47,4
Postsparebanken og postgiro	4 537	201	4	769	285	285	6,7
Livsforsikringsselskaper	6 424	107	111	469	521	521	8,8
Forretningsbanker	7 916	192	118	1 320	1 165	1 165	17,3
Sparebanker	6 830	149	92	795	767	767	12,7
Norges Bank	616	-48	-12	-143	-96	-96	-13,5
Andre (rest.) ¹⁾	4 170	28	-241	40	-207	-207	-4,7
I alt ²⁾	38 469	1 600	1 067	4 853	5 000	5 000	14,9

1) Omfatter statens oppkjøpte egne obligasjoner.

2) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.

Tabell 21. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1973	1974	Revidert budsjett- tall for 1974 ⁴⁾	Kred.tilf. i 1974 sml. med 1973
	(1)	(2)	(3)	(4)=(2)÷(1)
Forretningsbanker	2 385	2 574	2 800	189
Sparebanker	1 971	2 291	2 300	320
Private finansieringsselskaper	237	1 701 ¹⁾	250	— 67
Forsikring	931	1 172	950	241
<i>Herav:</i>				
Livsforsikring, pensjonsforsikring m.v.	675	960 ¹⁾	800	285
Skadeforsikring	256	212	150	— 44
Statsbanker m.v. ²⁾	3 912	3 936	4 200	24
Kredittforeninger o.l. ³⁾	1 024	1 183	2 400	159
Obligasjonsmarkedet	513	903		390
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel fra innenlandske kilder				
Direkte kapitalinngang fra utlandet	10 973	12 229	12 900	1 256
<i>Herav:</i>	4 187	6 793	6 500	2 606
Rederier				
Regulert kapitalinngang til andre private og kommuner	1 414	431	800	— 983
Ikke regulert kapitalinngang til andre private og kommuner (hovedsakelig virksomhet på den norske kontientalsokkel ¹⁾)	— 217	1 762	600	1 979
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	2 704	3 449	3 900	745
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	286	1 151	1 200	865
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	15 160	19 022	19 400	3 862

1) Beregnet i Norges Bank.

2) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

3) Korrigert for utlånsøkning til utlandet.

4) Fra Nasjonalbudsjettet 1975.

Tabell 22a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (⇌)	1/12-31/12		1/1-31/12			
	1973	1974	1971	1972	1973	1974
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v.1) (⇌)	1 201	1 383	- 2 459	- 2 520	- 3 783	- 4 176
B. Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner ²⁾	340	441	3 270	3 438	3 933	4 037
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	346	462	2 884	3 544	3 750	3 713
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (⇌)	1 394	1 797	4 951	5 311	5 675	7 137
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	372	- 186	1 892	2 323	2 385	2 574
Sparebankenes utlånsøkning	295	319	1 420	1 530	1 976	2 291
D. Økning i skattefrie fondsavsetninger og skattefri bank sparing (⇌)	- 346	- 371	- 824	- 308	- 430	- 478
E. Publikums netto valutasalg til bankene	112	147	1 006	884	1 867	1 429
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	310	- 192	21	- 189	173	- 95
G. Endring i publikums likviditet i alt (A + + F)	3 011	3 205	5 965	6 616	7 435	7 854
Herav:						
Sedler og mynt	539	604	715	755	690	1 335
Innskudd på anfordring	1 248	735	933	1 783	1 898	1 619
Utnyttede kassekreditter og byggelån	- 176	332	1 105	830	546	992
Tidsinnskudd, ekskl. skattefri banksparing	1 400	1 534	3 212	3 248	4 301	3 908
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetssmassen	4,5	4,3	11,9	11,7	11,8	11,2

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd før lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i inntekt på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stønader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntek-

ter) og økning i Rikstrygdeverkket plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i folketrygdfondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (⇌) folketrygdfondets nettokjøp av § 15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av § 15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Tabell 22b. Sammensetningen av publikums likviditet (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring ¹⁾	Unyttede kasse- kreditter og byggelån	Sum	Tids- innskudd ¹⁾	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
							Beløp	%
1972 Desember	8 754	10 984	8 355	28 043	34 810	62 853	6 616	11,7
1973 Januar	8 213	11 011	8 544	27 768	35 638	63 406	6 222	10,9
Februar	8 183	11 382	8 111	27 676	36 337	64 013	6 634	11,6
Mars	8 205	10 737	7 811	26 753	36 304	63 057	6 271	11,0
April	8 216	11 831	7 782	27 829	37 012	64 841	6 879	11,9
Mai	8 326	11 062	7 982	27 370	36 958	64 328	6 873	12,0
Juni	8 746	11 772	8 071	28 589	37 693	66 282	7 613	13,0
Juli	8 591	11 728	8 536	28 855	37 935	66 790	7 053	11,8
August	8 621	11 350	8 688	28 659	38 212	66 871	7 070	11,8
September	8 951	11 581	8 629	29 161	37 718	66 879	7 294	12,2
Oktober	8 819	11 599	9 093	29 511	38 118	67 630	7 262	12,0
November	8 905	11 584	9 077	29 566	37 711	67 277	7 034	11,7
Desember	9 444	12 832	8 901	31 177	39 111	70 288	7 435	11,8
1974 Januar	9 045	12 606	9 525	31 176	39 936	71 112	7 706	12,2
Februar	8 999	13 098	9 347	31 444	40 751	72 195	8 182	12,8
Mars	9 025	11 999	8 889	29 913	40 326	70 239	7 182	11,4
April	8 992	12 617	8 866	30 475	41 059	71 534	6 693	10,3
Mai	9 160	12 181	8 700	30 041	40 519	70 560	6 232	9,7
Juni	9 653	13 426	8 629	31 708	40 879	72 587	6 305	9,5
Juli	9 510	12 988	8 955	31 453	41 192	72 645	5 855	8,8
August	9 674	12 761	9 124	31 559	41 741	73 300	6 429	9,6
September	10 023	12 880	9 026	31 929	41 622	73 551	6 672	10,0
Oktober	10 037	14 140	9 909	34 086	42 154	76 240	8 610	12,7
November	10 175	13 716	9 561	33 452	41 485	74 937	7 660	11,4
Desember	10 779	14 451	9 893	35 123	43 019	78 142	7 854	11,2

1) En har korrigert bankstatistikkens tall ved at en under «Andre innenlandske innskott» på anfordring i Postgiro har trukket ut kommunekasserernes skattekonti, statens konti for merverdiavgift og Rikstrygdeverkets konto. Videre har en under «Andre innen-

landske innskott» på tid i bankene trukket ut skattefrie banksparing og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Merke: Det er foretatt diverse justeringer av tallene i dette nummer.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(034) 31486	

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	19760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 21 37 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(02) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 12786	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 72173	19830 nbjk n
Halden	Postboks 97, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 23018	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	55493 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	19880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	19890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nbll n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	18107 nbssk n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	55494 nbaal n

